

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

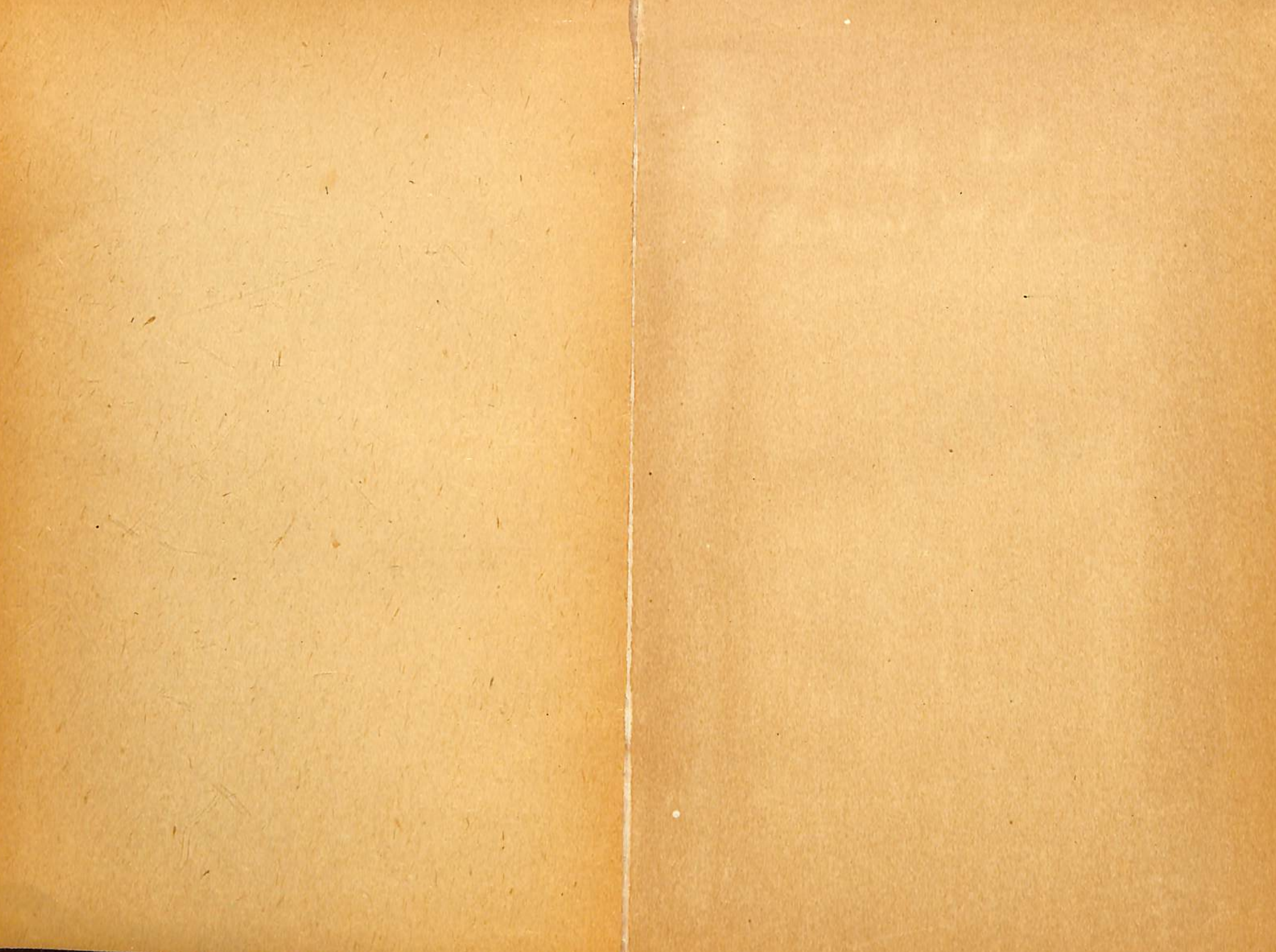
17674

17675

591.99

U-94

1. 5 of 184 2nd
2. P. 184 and 185.

2003

91K

ՀԼԻՒՄԻՆԱԿ
ՀԱՅԿԱՅԻՆ

Հայաստանի հանրապետության մշակութային հիշատակաբանության
Գործառնականության համալսարանի Հայաստանի Գրականության
Գործառնականության Գրականության Գործառնականության

ՓԱՐՈՍ ԳՐԱՆՈՒՆԻ
PAROS BOOK STORE
57 La Belle Ave., H P.
Detroit Michigan

ԷԼԻՄԵՆՏԱՆ

ԿՕՄԵՏԻՍ ԶՐԿՆԻ ԲՈՒՐՈՒՄԻՍ

ԷԼԻՄԵՆՏԱՆ

ԿՕՄԵՏԻՍ

Սկզբնական օրինակը առաջին անգամ ներկայացրած է
Թիֆլիզի քաղաքային Թատրոնում 1870 թ. Մայիսի 4-ին:

ՀԱՅԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ
ԲԱՐՈՋ ԲՈՒԿ ՏՈՐԵ
37 La Roche Ave—11 P.
Boston

ՀԱՅԿԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ
ԲԱՐՈՋ ԲՈՒԿ ՏՈՐԵ
37 La Roche Ave—11 P.
Boston

1891

891.992-2
0-94
կր Ս

ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈՅ

ԿՕՄԵԴԻԱ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ՀՅՂԻՆԱԿՈՒԹՈՒՆ

ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԿՈՒԿԵԱՆՑԻ

ԵՐԿՐՐԿ ՏՊԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ո Ն Պ Ա Ս Ժ

Թ Ի Փ Լ Ի Զ

ԱՐԱԳԱՏԻՊ Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑԻ

ՄԻՔԱՑԵԼԵԱՆ ՓՈՂՈՑ, 81

1902

ՓԱՐՈՍ ԳՐԱՏՈՒՆ
PAROS BOOK STORE
57 La Belle Ave., H. P.
Detroit Michigan

ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈՅ

Ս Կ Կ Ե Ս Ս Ի

Արարողը Վահագն Գրիգորյանը 1902 թ. Երևանում
Գրքերի համարները 1210 և 1211 թ. Երևանում

3994

ՀԱՅ ԲԻՍ ԳԼԽ

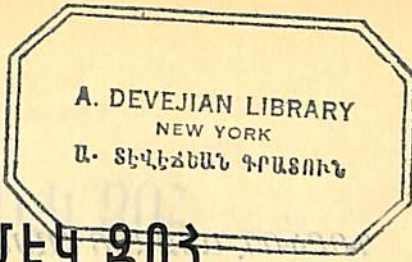
ԻՌԵՆԻՍԻԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

735
39

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 6 Октябръ 1901 г.

18081

ԷԼԻ ՄԵԿ ԶՈՅ

ԿՕՄԵՏԻԱ ՆԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

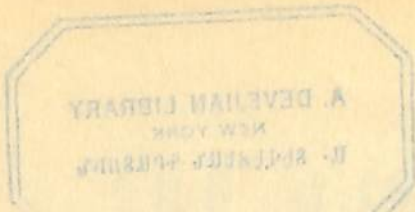
Թիֆլիզի թատրոն, 1870 թ. Մայիսի 4-ին:

ԳՈՐԾՈՎ ԱՆՉԻՆՔ

- ՍԱՐԳԻՍ, հարուստ վաճառական . . . Գ. ԱՄԵՐԿԱՆՍԻ
- ԲԱՐԲԱՐԷ, նրա կինը Օր. ԱՐԱՄԵԱՆՅԱՆ
- ՄԻՔԱՅԷԼ, նրանց որդին Գ. ՉՄԵԿԵԱՆ
- ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ ՍՈՒՐԱԹՕՎ, կնիկը Գ. ՄԻՐԱԶԵԱՆՅԱՆ
- ՍԱԼՕՄԷ, նրա կինը Տ. ՄԷԼԻՔ-ՆԱԶԱՐԵԱՆՅԱՆ
- ԱՆԱՆԻ, նրանց աղջիկը Տ. ՍԱԹՆԻՆ
- ՍՏԵՓԱՆ ԳԱՆԷԼԻՉ ԲՐԻԼԻԱՆՏՕՎ, միլիոնատեր Գ. ՍՈՒՔՈՍԵԱՆ
- ՎԱՆՑ, Բրիլիանտովի որդին Գ. Տ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆՅԱՆ
- ՆԱՏՕ, Բրիլիանտովի աղջիկը Տ. ՄԷԼԻՔ-ՆԱԶԱՐԵԱՆՅԱՆ
- ՕՍԷՓ, վանօի ծառան Գ. ՄԻՐԱԶԵԱՆՅԱՆ

Առաջին եւ չորրորդ արարուածները կատարվում են Սարգրսի տանը, երկրորդն ու հինգերորդը՝ Սուրաթովի տանը, իսկ երրորդը՝ Բրիլիանտովի տանը:

Անցրը պատահում է Թիֆլիզում 1860-ին:

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԱՆՅ ՀԱՍՍԱԿՆ ՈՒ ՀԱԳՈՒՍՏՆՐ

- ՍԱՐԳԻՍ, 55 տարեկան, եւրոպական սե հագուստով:
 - ԲԱՐԲԱՐԷ, 50 տարեկան, անգլական հագուստով:
 - ՄԻՔԱՅԷԼ, 27 տարեկան, եւրոպական հագուստով:
 - ԵՆԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, 50 տարեկան, ղինուորական հագուստով: Ուսերի վրայ գնդապետի փնջուոր սպիտակ ուսնոցներ, իսկ կրծքին սուրբ Գէորդի սպիտակ խաչ 4-րդ աստիճանի (նշան քաջութեան): Հանդիսի նշանազգեստի վրայ զընդապետի աստիճանին վայել և ուրիշ շքանշաններ ու շքադրամներ: Տանից դուրս գնալիս կամ դրսից աուն գալիս պաշտօնական թուր: Գործ է ածում երկար ծխաքարչ:
 - ՍԱՂՍԷ, 40 տարեկան, անգլական հագուստով:
 - ԱՆԱՆԻ, 19 տարեկան:
 - ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ, 60 տարեկան: Եւրոպական
 - ՎԱՆՑ, 25 տարեկան: հագուստով:
 - ՆԱՏՕ, 18 տարեկան:
 - ՕՍԷՓ, 20 տարեկան:
- ԾԱՌԱՅ, Սարգսի տանը, հասարակ սե չէրքէզկայով:

ԷԼԻ ՄԷԿ ԶՈՅ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Սարգսի տանը մի զարդարուն սենեակ շորս դանով՝ աջ, ձախ և երկուսը խորքում: Այս վերջին դաներից աջ*) կողմինը գլխաւոր մուտքն է, իսկ ձախինը դէպի սլաքաէզն է տանում: Սենեակի աջ կողմը՝ լուսամտ և սփռոցով ծածկած սեղան, որի վրայ դարսած են մի քանի զրօքեր, իսկ ձախ կողմը դիվան և սեղան: Ուր հարկն է՝ արժուներ և բաղկաթուներ:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՍԱՐԳԻՍ, ԲԱՐԲԱՐԷ

ՍԱՐԳԻՍ, մտնելով աջ դռնից, գլխարկը ձեռքին, բարկացած: Է՛սէնց էլ իր ասածի՛. «հա ու չէ» չէ իմանում, էլի:

Գլխարկը զցում է սեղանի վրայ:

*) Աջ, յ-ի, պէտք է ընդունել հանդիսականների դերքից նայելով:

ԲԱՐՔԱՐԷ, հետևելով:

Բթխիղա խօ չիս կանա անի խղճին. տեսնում իս չէ ուղում, դօռավ բան կու'լի:

Նստում է:

ՍԱՐԳԻՍ

Ձէնդ, ձէնդ, դիփ քու միդն է, Բարբարէ, վուր էնէնց ղայիմ*) է կանգնած:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Վննց չէ, մէ իմ խիլքով է ապրում, մէկ էլ քու խիլքով:

ՍԱՐԳԻՍ

Նս**) էլ էտ իմ ասում, է, վուր ինչ ուղից՝ հիղը գնացիր, ինչ ասա՛ հիղը բանի տուիր ու վիրչը բերիր էն աղը, վուր վունց հօրն է լսում, վունց մօրը:

Բարկացած ման է գալիս:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Թէ կի նա իր հօր վրայ էլ ու մօր վրայ էլ խելօք է, 'ես ինչ անիմ էտումը, քմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ա՛յ, սնյ, էտէնց իս խօսում դիփ, վուր իրան էլ իս գժուեցնում, է:

*) Ա տառը թառով նշանակած [ղ] պէտք է արտասանել որպէս Թուրքաց Չ կամ Վրացոց ց:

**) Ե տառը մակակէտով նշանակած ['ե] պէտք է արտասանել իսկ և իսկ այնպէս, ինչպէս արտասանվում է յէ վանկը բառի միջում կամ վերջում ձայնաւորից յետոյ. օրինակ՝ մա յէս, Գա յէ անէ, երկնա յէն, Եսա յէ, և այլն:

ԲԱՐՔԱՐԷ
Դուն թէ գժուեցնում իս, թէ չէ 'ես իսկի էլ չիմ գժուեցնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ինչ, ինչ... 'ես իմ գժուեցնում. արի ու հիղը խօսի:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Բաս ինչ իս անում. ամալ աչքարա ասում է վուր չէ ուղում, դուն կի ուղում իս զօռով ուղիլ տա. ախար վնը խելօքը կու լսէ. հա գժուեցնիլ է ու գժուեցնիլ:

ՍԱՐԳԻՍ, ձեռքերը բարձրացնելով:

Տօ, Ստեփան Դանէլիչը, Ստեփան Դանէլիչը, էն միլիօններու աէրը, ախշիկ ըլի տալի աղանչարով, պաղանտարով, էնղադա փուղ ու բաժնքով ու խելօքը շուղէ... Տօ, հաղիւր ասիս թէ՛ վնը խելօքը չի ուղիլ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Ինչ անիմ. իս տեսնում իս վուր նրա ուշկ ու միակը Անանին է:

ՍԱՐԳԻՍ

Նս նրան Անանի կու շանց տամ, հալա մէ մուլափ տայ: Էսէնց էլ օյին. մարթ ձիէմէն վէր դայ՝ իշին նսալի, մարթ խալ ու խալիչէն թողնէ՛ գեղնի վրայ գլորուի... Տէր օղորմած Աստուծ... Ը՛մ, Եսա գօր Սիմօնիչ, էս էր քու մտկումն, էլի... Է՛նքան էկաւ ու գնաց, է՛նքան տարաւ ու էբի, ինչրու աղունակի պէս էրբխիս խիլքէմէն արաւ իստակ: Բաս թէ էս քու տակը մնացի, Եսագօր Սիմօնիչ, էլ 'ես մարթ

չիմ ըլի, (Գիտարկը ցոյց տալով:) էլ էս գրակը գլխիս
 գրակ չի ըլի... Էս ինչ բանիւր մօղա էկաւ, ակ-
 պէր, թէ եադի տանը եադի տղէն տուն ու դուս
 անէ, ճաշ գնայ, իրիզուն գնայ, ակշկայ հիդ սաղ ու
 բաղ անէ, կ'օսիս նրա բիձու տղէն ըլի: Ի՞նչ է՞ հա-
 րենիւր ինք, կ'օսէ. հարենիւր չգառան՝ ցաւ դառան,
 'երգնուց պատիժ էկան գլխիս, էլի: (Ձայնը փոխելով:)
 Դուն էլ ամեն սահաթի՛ էս ճաշ սարքէ նրանց հա-
 մա, էս մոլրաբէք մօղ տար, էս միրք առնուլ տու...
 է՛ս էիւր ուզում, էլի՛... Աստուձ քիզ կու հարցնէ,
 քի՛զ, Բարբարէ. Միխէիլի գժուեցնողը բաշտան ջեր*)
 դուն իս:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Ի՞նչ հանգն իս խօսում, ա՛ մարթ. դուն վուր
 հէր իս, 'ես մէր չիմ, դուն վուր ուզում իս Միխէիլի
 լաւութիւնը, 'ես չիմ ուզում: Տեսնում իս իր ասածն
 է. ակար վրէն չարանում իս, էն խիւքի տէրն է
 վուր վախենայ:

ՍԱՐԳԻՍ

Բարէմց ասա՛ ձեռներուն էլ պաշ անիմ, էլի:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Ո՞վ է ասում վուր ձեռին պաշ անիս. ամա ամազ
 իս արի, աշխատանք իս քաշի, ուսում իս տուի,
 բերիլ իս մարթ իս շինի. քա՛, թո՛ղ ինչ քէփը տայ
 էն անէ, է, քիզ ի՞նչ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ քէփը տայ էն անէ. վո՛ւնց չէ, 'ես էլ զիփ

*) Ջեր—զեռ. ջեր—անգամ:

էա թաղարիկումն իմ: Աստուձ զիզենայ, տանէմէն
 դուս կ'օնիմ, թէ էս բանումն ինձ չի լսի:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Չատ կի՛ կու վախեցնիս՝ նրան. էլի Աստուձն
 փառք տու վուր էտէնց խունար վուրթի է տուի քիզ,
 թէ չէ քու դուս անելուն չէր մնայ ինչրու էսօր:

ՍԱՐԳԻՍ, բարկացած:

Էս կնիկն ինձ կու գժուեցնէ՛ զրուստ էսօր, Աս-
 տուձ զիզենայ:

ԾԱՌԱՅ, մտնելով խորրի աջ դռնից:

Աղա՛, Ստեփան Դանէլիչն է:

ՍԱՐԳԻՍ, շուարուած:

Ստեփան Դանէլիչը՝... վո՛ւրդի է, վո՛ւրդի. զիվիւր
 էկա՛ւ:

ԾԱՌԱՅ

Չէ, աղա, ներքիւր կալասկումը մնում է:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ անիմ հիմի, ի՞նչ մօղօնիմ... (Ծառային:) Գնա՛,
 գնա, համեցէ՛ք ասա: (Ծառան դուրս է գնում:) Արա
 ի՞նչ ջուղար տամ, ի՞նչ, քիզ իմ հարցնում, ասա՛, էլի:
 ԲԱՐՅԱՐԷ, բարկացած:

Ի՞նչ ջուղար գ'ուզիս տն. էն դուն, էն քու Ստե-
 փան Դանէլիչը:

ՍԱՐԳԻՍ, աւելի բարկացած:

Ը՛մ, ը՛մ, մէ մտիկ, է՛...
 ԲԱՐՅԱՐԷ

Քու գլուխ շունիմ, քա՛...

Գնում է, բայց տեսնելով Ստեփան Դանէլիչին զըռ-
 ներում, շուարվում է:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆՐԱՆՔ, ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

ՍԱՐԳԻՍ, առանձին:

Քու աաստ զալու սահաթն էլ, հըս...
ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Բձրի լուս ձիդ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Աստձու բարին, համեցէք:

ՍԱՐԳԻՍ, քաղցրութեամբ:

Ախար, Ստեփան Դանէլիշ, ուր իս էլի ջափա քա-
շի. ինձ վուր հրամայիլ էիր, չէի գմ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Ինչ անիս, պարուն, օվոր ում մօդ բան կ'ունե-
նայ, նա պիտի գնայ... (Նստելով:) Էլ ձիր թավազին
չիմ մնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Վձ, համեցէք, գէթաղվա:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Էտ ինչ խօսկ է, պարուն, էլ ինչ միր թավազէն
է հարկաւոր, ձիր տունն է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Չնորհակալ իմ, իմ քուր... Խիստ դաթրեցայ-
էս ձիր սանդուխտն էլ խօմա՝ մէ ծէրը գեղնքին է,
մէկէլը՝ երգնքին:

ՍԱՐԳԻՍ

Ախար, օխնած հոքի, 'ես էլ էտ իմ ասում վուր

դուն ուր էիր նիղանում, է. զիղիս քու խաթիր
ինչըու 'երգնքի վուրը կ'էհամ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Գիղիմ, զիղիմ, պարուն... Վձ, նստեցէք, է...
(Նստում են՝ Բարբարէն Ստեփան Դանէլիշի աջ կողմը,
իսկ Սարգիսը ձախ կողմը:) Ուրիշ ինչ բարին հարցնիմ,
իմ քուր:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Փձուք Աստձու. հրամանքդ վնւց իք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Է՛հ, ապրում ինք, էլի... (Սարգիսն:) Անց էի կե-
նում էսթէնը, ասի քիզ էլ ուրախացնիմ. էն վիօդ-
րաթն ինձ վրայ մնաց, վուցոր ասում էի քիզ, էն-
դու վրայ շատ պակաս: Մէկը տասը կտրէ, աւտաս:

ՍԱՐԳԻՍ, զարմանալով:

Թէ քու Աստուձ կու սիրիս... Գնա ու գնա, Ստե-
փան Դանէլիշ. ա՛յ, Աստուձ վուր կու տայ, էրկու
ձեռով կու տայ, է. էտ իս խէլի զաղում կ'օնէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Դաղումն էն է, աղա Սարգիս, վուր էլ մի ու-
շացնի էն բանը:

ԲԱՐՔԱՐԷ, կամենալով վեր կենալ:

Դաշլա շանիմ ձիդ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Չէ, չէ, իմ քուր, նստի, դուն էլ իմացի, 'ես
թաքուն բան բռնիլ չիմ սիրի. դուն էլ մէր իս,
կու'լի զիղենաս էլ, քու Միխէլիին ուղում իմ փե-
սայ շինի իմը... (Յոյց տալով Սարգիսի վրայ:) Կ'օ-
սէր, էլի:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Տարի քիզ ումբբ, պարուն, վուր մինձ բախտաուու-
րութին է միզ համա. ամա Միխէիլն ասում է վուր
Չեր կնիկ ուղելու միտկ չունիմ, կ'օսէ:

ՍԱՐԳԻՍ, Բարբարէին:

Է՛հ, դուն ի՛նչ գիղիս: (Ստեփան Դանէլիսին:) Դու-
զէ էլ, Ստեփան Դանէլիչ, ու ձեռիս էլ պաշ կ'օնէ,
քու արիւր:

ԲԱՐՔԱՐԷ, առանձին, նեղանալով:

Տէր օղորմած Աստու՛ճ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, Բարբարէին:

Ումիկ ունիմ վաղ բան չիմ ասում, իմ քուր:
(Սարգսին:) Պիտի շտապեցնիս, աղա ջան. դիփ էրկու
շաբաթ չի քաշի ինչքու էն փօղբաթը կու հաստա-
տին. ասում իմ վուխտի ըլի, վուր քու տղին կառա-
վարիլ տամ էս բանը, էլ ուպրավիտիւշչերու ճանգը
չգցիմ մէկ էլ: Դիփունանցը փորցեցի, դիփունքը խա-
փեցին անիծածները, դիփ իրանց կուռը տաշեցին:

ՍԱՐԳԻՍ

Նրանց աղաթն է, ինչ անիս, Ստեփան Դանէլիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Է՛հ, պլոկեցին, ասում իմ, աղա ջան, պլոկեցին:

ՍԱՐԳԻՍ

Արա էտ հանդի բան վոնց կ'օնէ իմ Միխէիլը.
անխային կաց, Ստեփան Դանէլիչ, իմ հօքին էլ գի-
ղենայ ու նրա արիփն էլ իմ ասում, վուր դէնիշկէն
ինչ է, մէ դէնիշկումը չի խափի քիզ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Էրնէկ էլաւ իմ Միխէիլին:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Էտէնց վուր չըլիմ ճանչնում, խօսմ էսէնց էլ տաք-
տաք չիմ ըլի կպչում. ումը տամ իմ ախշկան վուր
ձեռիս չպաշ անին. ամա մէ խօսկով ձիր տղին 'ես
էն գլխէն հաւնեցայ: Խօ գլիղիս՝ ինչ մտկումս մէկ
դրի, պիտի կատարիմ, ու վիբշը թէ նա էլ կու խա-
փէ ինձ, թո՛ղ խափէ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Էն օրը մահ ըլի ինձ:

ՍԱՐԳԻՍ, մեղմ ծիծաղով:

Չ'ը, հ'ը, հ'ը... ինչ իս ասում, Ստեփան Դանէլիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Խօսկի վրայ իմ ասում, թէ չէ խափելու ինչ
ունէ, իրն է ու իրը: Էն մէ ախշիկն ունիմ, էլի, իմ
քուր, մէկ էլ մէ տղայ. հալալ կէս կ'օնիմ կայինքս՝
կէսը մէկին, կէսը մէկէլին:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Աստու՛ճ էրկուսին էլ քիզ տայ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, շարունակելով:

Թո՛ղ խափէ, տեսնիմ ինչո՛ւմն է խափում: (Ծի-
ծաղելով:) Չ'ը, հ'ը, հ'ը... իմ կամքով վուր կէս կա-
յինքս տալիս իմ, էլ էստու վրայ աւելի ինչ գ'ուզէ:

ՍԱՐԳԻՍ

Քու արիւր, Ստեփան Դանէլիչ, դուստ Աստձու
օղորմութիւն է էտ բանը ինձ համա էլ, նրա համա
էլ. ամա էն օրն էլ ասի վուր մէ քիչ պիտի ժամա-
նակ տաս, ինչքու մէ աիղ մէկ-մէկու ուստ գան,
թէ չէ խօսմ գիղիս, փուղն ու մէքու պանտէն նրա
համա դիփ մէկ է:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Վա՛, հէր օխնած, էտ խիստ է էրգարանում բանը: ՍԱՐԳԻՍ

Ինչի՛, Ստեփան Դանէլիչ, էրէգ մէկ, էսօր էրկու, ջեր էտէնց ի՛նչ վախտ է անցկացի. էս մէ էրկու շափթումը կու վրայ բերիմ, էլի. բաս էլ ինչի՛ հէր իմ, վուր էտ էլ չկանենամ: Ամա թէ ինձ կու հարցնիս, 'ես ասում իմ վուր մէ տիղ ռաստ գան, դօստանան. ինչ անիս, ասում ին՝ հիմի մօղէն էտէնց է, կ'օսէ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Խիլքումս նստում է ասածտ, աղա ջան. բաս ջեր էտու վրայ պիտի փիքը անինք:

ՍԱՐԳԻՍ

Բան, բան, Ստեփան Դանէլիչ, 'ես կու իմաց անիմ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Է՛հ, նիրողութի՛ն, գլխացաւութի՛ն տուի: (Վեր է կենում, միւսները հետևում են:) Մ'նաք բարով, էս օրերումը կու մնամ քիզ, աղա ջան, էլ մի էրգարացնի, քու հօրն օդորմի:

ՍԱՐԳԻՍ

Վրան աչկիս, վրան աչկիս, Ստեփան Դանէլիչ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Աստուձ վիրշեներուս բարի անէ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ամին, ամին, Տէր Աստուձ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Աստուձ վուրթիքդ զօրացնէ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Էրգար օր ունենաս, իմ քուր, Աստուձ քու Միխէլիին պահէ, լաւ գաւակ է, լաւ էրնէկ չի ըլի իմ Վանօն էլ նրա խիլքն ու վարքն ունենայ... Թէգուզ էնդու կէսը:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչն է պակաս, Ստեփան Դանէլիչ, անմիդ իս գանգավում:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Է՛հ, աղա ջան, խիստ ջէհէլութի՛նսիր է անում, է... Մէ էս բանը պրծիլ էր, ասում էի, ու իժում պիտի նրա վուտումն էլ բուխաւ գցիմ, թէ չէ անումս իստակ բէգնամ կ'օնէ, քու արիւր:

ՍԱՐԳԻՍ

Աստուձ մէ լաւ հալալ կաթնակիրի արժանի անէ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Աստուձ էնէնց բախաւուրէ, վունցոր ձիւ սիրաը գ'ուզէ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Բերանդ շաքար, իմ քուր: (Գնում է եւ ծանապարհից յետ դառնալով:) Ղնւրթ, Սէրգէյ Տարասիչ, ինչ միտս էկաւ. Սուրաթինք մնամ էստի ձիզ մօղիկ հարկնիր ին. ում տանն ին կենում, իսօ չիս գիղի:

ՍԱՐԳԻՍ

Իրանց աներումը, հէնց էստի էւէտ, դրուստ էս տան դէմուզէմը:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Է՛հ, աղբաթդ խէր ըլի:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ կ'օնէիր, Ստեփան Դանէլիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ

Վունչիչ, աղա ջան. էն օրը Սօրբանիումը բարեկ-
մացանք, այ էն վուր խղճերու համա բալ էին սարքի:

ՍԱՐԳԻՍ

Տայ, հայ, Ստեփան Դանէլիչ, իմացիլ իմ: Զիմ
գիղի... (Բարբարէին): վո՛ւր օրն էր... (Ստեփան Դա-
նէլիչին): Եագօր Սիմօնիչի կնիկը միը տանն էր, յիդ
էր ասում:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ

Չատ լաւ խալիս ին էրեում, այ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Դիմիս, մարթը դրուստ Աստծու գառն է:

ՍԱՐԳԻՍ, առանձին, ցածր:

Նրանց անումն էլ կարուի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ, շարունակելով:

Ախիկը խօ մէ հայերէն է խօսում, վուր քէփը
գու քայ մարթունը, քու արիւր:

ՍԱՐԳԻՍ

Դիղիմ, գիղիմ, Ստեփան Դանէլիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ

Խիստ դուր էկաւ, է. խնդրեցի վուր միդ մօդ
գնալ գալ ունենան: Ո՛վ գիղէ վունց ուստ գայ-
ասում իմ՝ վաղօրօկ եւէա տունը գիղենամ, վիղիաի
վուխտը էլ դէս ու դէն շննգնիմ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Տէնց միը տան դէմուդէմն է: (Լուսամտից ցոյց
տալով): Ա՛յ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ, մօտենալով լուսամտին:
Վա՛... Դրուստ դէմուդէմն է էլի... Չնորհակալ
իմ, իմ քուր. մննս բարով, աղա ջան:

...դաթ մտա բցմանագը Սարգսին ձեռք է տալիս:

ՏԵՍԻԼ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱԼՕՄԷ

ԲԱՐԲԱՐԷ, տեսնելով Սալօմէին, որ մտնում է գլխաւոր
դռնից:

Քայ, այ ինքը Սալօմէն: (Սալօմէին): Համեցէք:

Սալօմէն մտնում է շուարուած:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ

Վայ, էս լաւ ուստ էկանք, հէնց ձիդ վրայ էինք
խօսում. համեցէք:

ՍԱՐԳԻՍ, առանձին:

Վուր չըլիմ ամանչում, սնդ-սաղ կ'ուտիմ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ, Սալօմէին:

Վո՛ւնց իք, իմ քուր. Եագօր Սիմօնիչս վո՛ւնց է:
ՍԱԼՕՄԷ, ծանր ողջունելով ու բրբրուելով:

Աստուծ ձիը մէ օրը հագար անէ, լաւ ինք. հրա-
մանքդ վո՛ւնց իք, երեխերբը խօ լաւ կան, գենաց-
վալէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻՉ

Փանք Աստծու, գիփունքս սաղ սալամաթ ինք...
Միը կուռը մէկ շանցկացար:

ՍԱԼՕՄԷ

Միդ համա մինձ պատիւ է, պարուն. էլի վուր

գու գանք: (Աջ ու ձախ նայելով:) Վուտի վրայ ինչի՞
լիք: (Ստեփան Գանիլիսին.) համեցէք, դէժադիւս:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Էս է գնում էի, վուր հրամանքդ տուն էկար...
Հարկաւուր խօսկ ունէի սրա մօդ, ասելու ասի,
հիմի դուք խօսեցէք, 'ես էլի մէ քանի տիղ բան ու-
նիմ: Է՛հ, մնաք բարով: (Գնալով:) Մանլաս, շարչըր-
վում ինք, էլի: (Սարգսին:) Էլ մի ծռռեցնի, ա՛յ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջնխտ աչկիս, Ստեփան Դանէլիչ, ջիբումդ գի-
դացի:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, Սարգէին:

Իմ կուղմանէ Եագօր Սիմօնիչին կ'օսիս վուր միզ
չմոռանայ ու ասչկատ շատ ու շատ բարով... (Սա-
լօմէն ողջունում է:) Ապրիս, ասա... Խիստ լաւ ասի-
չիկ ունիս, իմ քուր, բախտաւոր կնիկ իս, 'ես ու իմ
հօքին... Ղրգէ միւր տուն, քու հօքն օղորմի, արչիկս
կու ուրախանայ: (Գնում է, ամենքը հետևում են:)
Մի նիղանաք, խնդրում իմ: (Սարգսին գլխաւոր դռան
մօտ:) Քու հօքն օղորմի, ձեռը վիկալ:

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛, վա՛, Ստեփան Դանէլիչ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Է՛հ, թա՛րգը տու, ա՛ղա ջան, է՛:

ՍԱՐԳԻՍ, հետևելով:

Ինչի՞, ինչի՞, իմ պարտին է, Ստեփան Դանէլիչ:

Ստեփան Դանէլիչն ու Սարգիսը դուրս են
գնում:

ՏԵՍԻԼ Գ

ԲԱՐՔԱՐԷ, ՍԱԼՕՄԷ

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՛նչ սառած մնացի, քա... (Նստում են:) Լիզուս
կապուեցաւ դրուստ... Ենքար նրա պէս պատուա-
կան մարթ էլի կու'լի:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Էն դօվաթն սմը տաս, Սալօմէ, վուր դիփունի
համա պատուական շըլի:

ՍԱԼՕՄԷ

Էլ մի ասի, Բարքարէ ջան, գլխէմէն ինչըու վու-
արը զըմըմում է... Ասում ին 'երիք-չուրս միլիօն
աւել կ'ունենայ:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Էլի ինչոր նուր փօղրաթ է վիկալի... Մէկը
տասը կու դադէ, կ'օսէ, ասում էք հիմի:

ՍԱԼՕՄԷ, յոգևոց հանելով:

Ը՛մ... ինչի՞ չի դադի... ջուրն էկիլ է ու միզ-
պէսներուն է տարի... Քանի ջէր ասի իմ մարթուն,
վուր մէ փօղրաթ վիկալնէ, ամա էնդուրն էլ շնուք
պիտի, ի՛նչ անիս:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Մենակ շնուքի բան չէ, Սալօմէ ջան. Աստուձ
ումը կու տայ, կու տայ. ամա ինձ թէ կու հարցնիս,
օշովի դօվաթն աճկումս չէ գալի... կու մեռնինք,

դիւի էստի կու մնայ... շուրս գաղ պատանքն ու միր ջանը. թո՛ղ մօղ անին, քանի կանան:

ՍԱԼՕՄԷ

Ախավագլախ նրանց գլխին: (Մօտեցնելով ածորը:) Քի մօղ բանի իմ էկի, Բարբարէ ջան... Ախար էս քու Միխէիլը վուր էսէնց սրտով կալիլ է միղ, ինչ պիտի անինք:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Կու՛լի դուր չէ գալի ձիղ:

ՍԱԼՕՄԷ

Վնայ իմ աչկին, էտ ինչ իս ասում, Բարբարէ ջան. էն օրը մահ ըլի ինձ. վննց թէ դուր չէ գալի... էնէնց սիրում ինք նրան դիվունքս ու պատվում, վունցոր միր տանու վուրթուն... Նա ուրիշ աղիղ-մաղիղն է. շատ ծնող պարծենայ վուր նրա պէս վուրթի շունենայ... Անանիս խօսմ նրա մօղ էնէնց է, վունցոր քուր ու ախպէր. ամա մէ բանով պիտի քութան ըլի թէ չէ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Իմ ձեռին ինչ կայ, Սալօմէ ջան... Գիղէ Արաբիչը վուր քու Անանուն էնէնց գ'ուղիմ իմ հարս ըլի, վունցոր հորուս համա արքաութին. ամա ինչ անիմ վուր Միխէիլի հէրը կրակ է վէր ածում... Հէնց էսօր էլ խօսկ վէր ննգաւ, քու արիւր: «Տանէն դուս կ'օնիմ, թէ էտ բանը կու՛լի», կ'օսէ: Արա ինչ անիմ, Սալօմէ ջան:

ՍԱԼՕՄԷ

Վնայ քոռանամ 'ես, էտ հանգի բան վննց կ'օնիմ. աչխրքի ղէնօ ու մասխարա խօ շիմ դառնայ:

'ես վուր ասում իմ, ասում իմ համովութենով ըլի բանը, թէ չէ ինչ լազաթ ունէ... Լաւ տղայ է քու Միխէիլը, հատը շունէ, քու արիւր. ամա 'եթէ իր հօրն ընդէմ կու՛լի, ինչ կ'օնիմ, ինչ արած կու՛լինք էնչախը... Անանուս վուր տալիս իմ, Բարբարէ ջան, 'ես մենակ Միխէիլին շիմ տալի, ձիղ իմ տալի, ձիւր կարողութենին իմ տալի, թէ չէ դարդակ շինովնիկը ինչ գլուխս իմ տալի... Հիմի ինչ անինք, վուր ուրիշ-նեբու պէս բահր ու բաժինք շունինք հաղիր. համ փուղ, համ էլ էն հանգի ախշիկ սով կու տայ ձիղ ախար, ետ գլուխս էն աիղն սւր գցիմ վուր իմ վուտով դամ ու ձիղ աղանչաք անիմ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Վնայ, աճկիրս քոռանայ, Սալօմէ, թէ օմքնու բաժինքը ետ իմ այնումն ըլի գալի, ետ Միխէիլինը... Նա պրծնի ամեն ցաւէմէն, վուր դրուստ իմ ասում: Ասած է՝ «Սուխ ու հաց, սիրտը բաց». ամա էլախտ էլ ասի վուր հէրը ղարուլ չէ անում:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս իմ շարէն ինչ է, Բարբարէ ջան: Մէ բանով կտրական արէք թէ Աստուձ կու սիրիք. ան՝ հան, ան՝ չէ... 'ես էլ ախշկայ տէր իմ, հէնց բունէ ճօշալու իմ դառի, քու արիւր... Թէ կու՛լի, խօ խիստ լաւ, թէ չէ ու Միխէիլին դէմուղէմը կ'օսիմ, Աստուձ գիղենայ, վուր մէ քիչ վուար յիղ խփէ... Խալիս խօսելու սւր իմ դառնում անմիղ աիղ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ինչ անիմ, Սալօմէ ջան, 'ես էլ մոլորվիլ իմ, Աստուձ գիղենայ:

736
39

ՍԱԼՕՄԷ

Քիզ կտրականն ասիմ, Բարբարէ, մէ քանի օր էլի կու մնամ, ինձ ջուզարն իմաց արա... հալբաթ 'ես էլ միր գլխի շարէն կու տեսնիմ: (Ոտքի ծայն է լսվում, շուարվում է:) Մնամ վուր քու մարթն է: (Վեր է կենում:) Գնամ, դալմադալ շրաց անէ: (Բարբարէն եւս վեր է կենում:) Մի նիղանա, գէթադալ, 'ես էսդանց բախչէմէն դուս կ'էհամ, (Գնալով:) ճանփին շուստ գամ:

ԲԱՐԲԱՐԷ, առանձին:

Չար սատանէն ռաստ գայ քիզ:

Հետեւում է Սալոմէին:

ՍԱԼՕՄԷ

Աբա սըր իս ջափա քաշում, գէնացլալէ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ինչ կայ:

ՍԱԼՕՄԷ

Իմ ումիկը դուն իս, Բարբարէ ջան:

Դուրս է գնում գէպի պարտեզը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԲԱՐԲԱՐԷ, յետոյ ՍԱՐԳԻՍ

ԲԱՐԲԱՐԷ, մենակ, առաջ դալով:

Քու աճկն էլ խիղճ էրեխիս ջադօից դրուստ:

ՍԱՐԳԻՍ, վերադառնալով:

Իր բնխտը վուր գնաց, թէ չէ մէ բէարուս կ'օ-

նէի էս ջգրած սրտիս վրայ, վուր էլ յաւիտեան վունց դէսն էին էկի, վունց Միխէիլին տեսի:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Հիմի էտ էր պակաս:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջը, էրկու-էրկու դէզա նստեցա՞ք, խօսեցա՞ք, ձեւեցիք, կտրեցիք, 'ես վունչիչ, էլի... Մուլափ տան հալա. հէստի օր կանգնեցնիմ 'ես նրանցը, վուր ասին՝ հա... Խօ տեսար, տեսար էն պատուական մարթուն, խօ քու անգճով իմացար հիմի էն խօսկիրը. էն էլ 'ես էի:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Խուլ խօ չէի. ամա Աստուձ կու վիկալնէ, վուր էտէնց սուտ-սուտ ումիկնիր տուիր էն մարթուն. խօ գիղիս վուր Միխէիլը չի ուղի:

ՍԱՐԳԻՍ

Այ, կու տեսնիս թէ չէ:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Վունց չէ, աւտաս աղանչաք անէ:

ՍԱՐԳԻՍ, սաստիկ բարկացած:

Բարբարէ, հիռացի աճկէմէս, թէ չէ քիզ էլ ու նրան էլ էս սահաթիս... բերնումս ինչիր է գալի:

ԲԱՐԲԱՐԷ, բարկացած:

Մէ խիստ շարացի, խիստ, հէնց գիղենաս աշխրջի տէրը դուն ըլիս... (Առանձին:) Լաւ տարի քիզ գայ, լաւ իմքին դուն իս դառի:

Բարկացած դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ:

Ը՛մ, ձիր քօքը, քօքը... Ի՛նչ ստիղծելու էր կնիկ-արմատը վուր ստիղծից Աստուձ... (Բարկացած ման է գալիս կրծքին խփելով): Ա՛խ, Միխէիլ, քու խիւքն էլ անիծուի, քու ուսումն էլ: Գրուստ կուօի ջինս է ա-նիծածը. ախար Թորոզի թուռն է, է: էսէնց էլ մըկ-ըմտ: չամով ասի—չէ, աղանչաք արի—չէ, ջգըուե-ցայ—չէ, շարացայ վրէն—չէ... պտիկ էլա մայինց ըլի, մէ ոօզգատրաք անիւմ... Ի՛նչ անիւմ, վնւնց կօ-րիւմ... ախար քարափի սօլ դօվլըթին ամկի է տալի ու շուռ է գցում... էսէնց էլ մարթ: (Լուռթիւն, յե-տոյ, իբրև թէ մի բան մտաբերելով): Սո՛ւ, սո՛ւ... (Սպառ-նալի ձեւով): Օ՛, Միխէիլ, մոնղայիթ կաց, փխս բան էփուեցաւ գլխումս:

Գլխաւոր դռնից մտնում է Միրայէլը գլխարկը ձեռքին:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՍԱՐԳԻՍ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ՍԱՐԳԻՍ, երկար լուռիւնից յետոյ, առանձին, միւնդին

Միրայէլը սեղանի մօտ զբաղուած է:

Ամա չէ, Բարբարէն դրուստ է ասում, էլի կու՛լի համովութենով բան դառնայ: (Մօտենալով Միրայէ-լին եւ քաղցրութեամբ): Ախար օրս ո՛ւր իս սիւցնում,

վնւրթի, ի՛նչ գէթ իմ արի քիզ. աշխրքին դուն իս խրատում, վնւրթի, էտէնց վնւրուիլ կու՛լի վուր դուն իս վարվում քու հօր հիդ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ա՛խ, հայր իմ, սպանիր ինձ ու վերջացրու:

ՍԱՐԳԻՍ

Աբա էտ խօսիկ է վուր դուն իս ասում, վուրթի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ուրիշ ոչինչ չէ մնում ինձ ասելու:

ՍԱՐԳԻՍ

Նստի էստի, վնւրթի, նստի: (Նստում են, միայն Միրայէլը յետոյ վեր է կենում, բայց կրկին նստում ու վեր կենում՝ նայած իր ներքին յուզմունքին): Աբա մէ փիքը արա թէ ի՛նչ իս ասում: Ասում իս վուր կինքդ չիս խնահում ինձ, էլի...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո՛:

ՍԱՐԳԻՍ

Լա՛ւ, ասածդ վուր արարմունքիս նման չէ. մարթ վուր մարթուն կինք չխնահէ, նրա համա էլ ամեն բան պիտի վիզն առնէ թէ չէ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ո՛չ, հայր իմ, ո՛չ. ես պատրաստ եմ որևիցէ վը-տանգի ժամանակ քեզ ազատելու համար կեանքս զոհել, բայց դու կամենում ես որ ես ամեն օր մա-հին երանի տամ. այս ո՛չ մէկ որդի պարտական չէ իր հօրը:

ՍԱՐԳԻՍ, գլուխը շարժելով:

Աբա ի՛նչ խօսիւմ քի մօղ, վնւրթի. էն լաւ չէ՛ ես

մեռնիմ, կանց քիզ էրնէկ տալ տամ մահը: Իմ չա-
լիչն ինչ է խխար, շիս իմանում. զարթնի քու բախ-
տաւորութիւնը ուրիշ ինչ կանամ ուղի՝ Կես քիզ համա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Է՛հ, հայր իմ, դու քո տեսակ ես հասկանում
բախտաւորութիւնը, ես իմ տեսակ. ինչքան որ խօ-
սենք այս մասին, մենք միմեանց չենք կարող հաս-
կանալ:

ՍԱՐԳԻՍ

Իմ ասածը դիտուելը կու հասկանան, դճն իս
վուր շիս հասկանում. ամա քու ասածը՝ Կես շիս
կարծում վուր քախկումը մէ մարթ ըլի, վուր կանե-
նայ քիզ հասկանա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես կարծում եմ որ ամեն զարգացած ազնիւ մար-
դու համար իմ ասածը շատ հասկանալի է:

ՍԱՐԳԻՍ

Քու արիւր գիղենայ, վուր վճնց ազնիւը կանայ
հասկանա քիզ, վճնց քախկցին:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ժպտալով:

Այդպէս ես նայում գործին, որ միմեանց չենք
հասկանում, է՛:

ՍԱՐԳԻՍ

Լաւ է, հէնց ապրիս, էզզամինի վուխտ չէ. Կես
քիզ ասում իմ քու խէրը ճանչցի, թէ չէ, Աստուծ
գիղենայ, ջրատար կու մնաս քախկումը: Աբա մէ աչ
ու ձախ մտիկ արա. մէկը կայ վուր քու հանգն ըլի
վարվում, քու հանգը ժաժ գալի՛: Խօսկերով շատ
բան ին ասում, շատ բանիր ին քօվլանում, ինչ հա-

Ջաթ, խօսկը խօ փուղով առնելու չէ, վուր հէսարով
մխսին. ամա դուն. նրանց արարմունքին թանաշա
արա: (Միրայէլը անհամբերութիւն է ցոյց տալիս:) Երկը
քու տօլ իմ, Կես շատ բան իմ տեսի քախկումը. ա-
ռանց խէր օշով օշովու քարի լուս չէ տալի:

ՄԻՔԱՅԷԼ, դառնութեամբ:

Այ՛ո, այ՛ո:

ՍԱՐԳԻՍ, շարունակելով:

Օմքնու մէջը խէր կայ, դիտուելը միղրածանջի
պէս գլխին մօդ ին ըլում... Լաւ մարթն էլ նա է
էրևում, խեղօքն էլ նա է էրևում, գիղունն էլ նա է
էրևում, արթարն էլ նա է էրևում. ամա մարթ ինչ
գ՛ուղէ արթար ըլի, ինչ գ՛ուղէ խեղօք ըլի, ինչ գ՛ու-
ղէ գիղունն ըլի, թէ խէր չկայ նրա մէջը, հալալ խխ-
պէրն էլ էրեսը շուռ է տալի նրամէն, սուր մնաց
վուր մէկէնիրը: Խօսկերով կի, տարի քիզ ումբը,
ինչքան գ՛ուղիս կու գովին, ամա դիփ դարդակ՝ «Քօշ
չանախ, բօշ չվալ»: Տօ, առանց խէր թաքաւուրն էլ
թաքաւուրի հիզ բարեկամութիւն չէ անում, ինչ իս
ասում դուն:

ՄԻՔԱՅԷԼ, առանձին:

Կատարեալ տանջանք է:

ՍԱՐԳԻՍ

Օշովիմէն քիզ խրատ շի հասնի, վուրթի. փնօք
Աստուծ, տեսնում իմ խիլքով խեղօք իս. ամա Կես
ուրիշ իմ... Կես վուր կամ, քու հէրն իմ, ուղում իմ
ինչ Կես փորցուիլ իմ՝ իմ փորցածն էլ գիղենաս,
վուր փորցուելու վրայ էլ նուր մէկանց ժամանակ
չկորցնիս: Լաւ գիղացի, վուրթի, դիփ սուռ է Կս

աշխրքումը՝ սէրն էլ, բարեկամութիւնն էլ, ասկտակա-
նութիւնն էլ, մէ բանն է դուրթ...

ՄԻՔԱՅԷԼ, դառնութեամբ:

Փնղը:

ՍԱՐԳԻՍ

Հն, ապրիս. դիփ փնղը, փնղն ու փնղը. ա-
ռանց փուղ դիփ մէ գրօշ: Փուղ ունիս՝ աշխարքը
քունն է. թէգուղ քաշալ ըլիս, թէգուղ յիմար ըլիս,
թէգուղ հուտած ըլիս, դիփունի համա սառը-շաքա-
րը դուն իս, օշով քիմէն չի բէգրի: Դարդակ խճալը-
տանքն ու գիղութիւնը վունչիչ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բաւական է, հայր, այդքան խրատները: Միթէ
ես ինքս չեմ հասկանում, որ աշխարհիս մեծ մասն
այդպէս է. բայց այդ չէ նշանակում թէ այն վար-
մունքը, որ ուրիշների կողմից անգամ ինձ զղուանք
է պատճառում, ես ինձ թոյլ տայի անձամբ կատա-
րելու... Ես նպատակ չունիմ ուրիշների պէս հարստա-
նալ և հաստատ կանոն եմ դրել որ ես միայն իմ
սեպհական աշխատանքիս լինիմ պարտական:

ՍԱՐԳԻՍ

Ո՞վ է խլում, ախպէր, քու աշխատանքը քու ձեռ-
նէմէն. աշխատէ, աշխատէ, շատ լաւ էլ իս անում,
Աստձու դուրեկանն էլ էա է. ամա հաղիր հաղրա-
բաշի աշխատանքը վուր քիզ թայգուլի պէս թաւա-
զա ին անում, ինչի՞ իս էրեսդ շուռ տալի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այսինքն պարոն Բրիլիանտօփի հարստութեան մէկ
մասը, որ նա տալիս է իր աղջկան իբրև բաժինը:

ՍԱՐԳԻՍ

Հն. ինչ փիս բան է, ախար:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն՝ որ ես նրա աղջկան չեմ հաւանում և երբէք
էլ չեմ կարող հաւանել: (Լռութիւն:) Ես արդէն ընտ-
րել եմ մի այնպիսին, որ կատարելապէս համապա-
տասխանում է իմ գաղափարներին... Եւ եթէ այդ
ևս չլինէր՝ ես մեծ անպատուութիւն կը համարէի
փողի համար պսակուել:

ՍԱՐԳԻՍ

ՏՕ, մենակ դուն խօս չիս քախկումը. ախար մէ
ծաղկով գարունք դու քնյ, մենակ դուն դուս էկանր
գիղունն աշխրքումը՝. չէ՞ վուր քու ննդրաքիքն էլ քի
պէս ուսում առած էին... Աբա վունն արա՛ւ՝ ինչոր
դուն իս ուզում անի. ո՞վ ուզից մութ ախչիկ, վուր
դուն իս ուզում. ո՞վ ածկի էրիտ բահր ու բաժնքին,
վուր դուն իս ածկի տալի... Քանիսի անումը գ՛ու-
ղիս տամ... (Լռութիւն:) Էկան, փրփուտացին, քու
հանգի բանիր շատ ասին. էս մարթութիւն, ասում
է. էս սէր ու միարանութիւն, ասում է. էս խղճի
պահպանութիւն, ասում է. ամա վիրչը վուրդի էրկու
հաղար ու 'երեք հաղար թումնի ձէն իմացան,
տրտինգ տալով ձեռն էնդի կպցրին: Տիս վուր միր
քաղաքը նրանք լաւ ճանչցան ու էնէնց էլ վարուե-
ցան. հիմի դուն իս ուզում օրինակ դառնա դիփու-
նանց համա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես ոչ որի համար օրինակ չեմ կամենում դառ-
նալ, հայր. ինչ որ խելքս կտրում է ու խղճմտանքս

տալիս է, այնպէս եմ վարվում: Իմ ընկերներից մէկ քանիսին օրինակ ես բերում, նրանք ինչ լաւ օրինակ կարող են լինել. ամբողջ իրանց կեանքում աշխատում էին արդարութեան սանդուխքը բարձրանալ, բայց վերջին աստիճանին չհասած՝ ճանապարհից յանկարծ վայր գցեցին իրանց: Ես տեսնում եմ որ շատերի համար նրանք պարծանք են, շատերը երանի են տալիս նրանց, որ ոչինչ չունէին ու այժմ երեք յարկանի տներ են ձգել, կառք ու կարեատաներ սարքել. բայց այն մարդու համար, որ ունի այստեղ (Ձեռքը կրծքին է խփում:) սիրտ ու ազնուութիւն, նրանք կորցրին իրանց մարդկային արժանիքը... 2է, չէ, հայր, չէ, իմ համոզմունքները խորը արմատներ են ձգել սրտումս և միայն այն ժամանակ կարելի է հանել նրանց, երբ խելքս կը կորչի և սիրտս կը մեռնի: (Լռութիւն:) Ստեփան Գանէլիչի աղջիկն ինձ բոլորովին յարմար չէ. նրա համար շատերը կան, որոնք նրա փողով և բաժինքով իրանց շատ և շատ բախտաւոր կը համարեն:

ՍԱՐԳԻՍ

Բաս քու միտկն ինչ է, հէնց ապրիս, գրնւտան ասա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իմ միտքն արդէն քեզ յայտնի է, հայր. իմ ընտրածն Անանին է, բացի նրանից ես ոչ ոքի հետ չեմ կարող կեանքս կապել: (Առաջ գարով բռնում է հօր ձեռքը:) Աղաչում եմ քեզ, հայր իմ, արգելք մի լինիր երջանկութեանս. դու լաւ գիտես, հայր, որ մինչև ծանր ու բարակ չէի մտածել, ես այսպէս

հաստատ չէի խօսիլ: Իմ սէրը մի նմանեցնիր այն սիրոյն, որ մարդ մի գեղեցիկ աղջիկ է տեսնում և նրա գեղեցկութեամբ իսկոյն յափշտակվում: Անանու խելքը, խղճմտանքը, վարքը, ինչպէս մէկ բան կը շռնես, այնպէս կըսել եմ և հաստատ համոզուած եմ որ նա այնպիսի կին կը լինի ինձ համար, որպիսին ես վաղուց ցանկանում էի և երազում:

ՍԱՐԳԻՍ, ուսերը բարձրացնելով:

Լաւ իս ասում, վուրթի, ամա վուր փնդ չունէ. դուն «հա ու չէ» չիս իմանում... Ախար դուն ու նա գիլի մենակ խօսմ չիք մնայ աշխրջումը. չէ վուր էքուց, էյօր վուրթիք կու'լին, էն վուրթիկերանցը ջեր ծծմէր է հարկաւոր, իժում պահնուրթնիր, իժում ուսում. ինչո՞վ իս տալի, ինչո՞վ: Իմ կայինքը խօ գիլիս, դարթնի քիզ 'երեք վուրթի էլ ուրիշ ունիմ. ինչ կու ննգնի ձիզ մարթագլուխ, յիշիլն էլ ամութ է, ու քու տօնլուդով խօսմ ապրիլ չի ըլի քախկումը: Քիզ վուր էտղադա ուսում տուի, քու խճալտանքը դարու կ'օնէ վուր քու վուրթիքը քիզ վրայ պակաս ուսում ունենան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իմ որդուց ուսումը, հայր, ինձ այնքան թանգ չի նստիլ, որքան քեզ: Երեսայոց սկզբնական կըրթութեան և դաստիարակութեան համար ոչ այնքան ուսուցիչներ են հարկաւոր, որքան բարի և կըրթուած մայրեր, և այդ մայրը Անանին է: Ոչինչ չեմ կամենում քեզանից, հայր, ինչ ծախսել ես ինձ վրայ, չափից աւելի եմ համարում, մնացած կարողութիւնդ թող միւս որդուց լինի. ես միայն քո օրհնութիւնն

եմ խնդրում, հայր, օրհնիր ինձ այս ճանապարհի վրայ, էլ ուրիշ հարստութիւն հարկաւոր չէ ինձ: (Լոուժիւն. յետոյ տանելով ձեռքը:) Ոչինչ չես ասում, հայր, համաձայնվում ես: (Գրկում է:) Խնդրում եմ, հայր, մէկ «այո», մէկ «այո», և քո Միքայէլը ամբողջ իր կեանքումը բախտաւոր կը լինի:

ՍԱՐԳԻՍ, վեր կենալով գրկում է եւ արտասուելով ձայնով: Բարեկէց ասա, վուրթի, վուր դանակը վիկալնիմ ու իմ ձեռով բողազդ դուս կտրիմ, էլի: Չէ, Միխէիլ ջան, չէ, վուրթի, էտ չըլելու բան է. խիքդ մօդ արա ու դուն ինքդ կու իմանաս վուր եանդլիչ իս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մինչև այսօր քեզ խոնարհ եմ եղել, հայր, խնդրում եմ քեզ իմ խոնարհութեան կապը մի քանդիր, մի հասցնիր ինձ այն տեղը, որ մէկ քանիսի նման իմ հայրական տունը թողնեմ և գնամ իմ ուղածը կատարեմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Հաթաթէք էլ իս տալի. էտէնց իս վջարում իմ ամագը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Քո ամագը—երախտիքը որ հասկանալիս չլինէի, հայր, այսքան էլ չէի աղաչիլ:

ՍԱՐԳԻՍ, տարանալով:

Իմ աղանչաբը խիստ իս լսում, վուր քու աղանչաբը 'ես լսիմ: 'Ես իմացիլ իմ՝ պատիկը մինձին անգաճ դնէ, չէ թէ մինձը պատրկին:

ՄԻՔԱՅԷԼ, վիրաւորուած:

Համաձայն եմ, հայր, բայց ճշմարիտ խօսքն էլ պէտք է յարգել:

ՍԱՐԳԻՍ, չարանալով:

Մէ ճշմարիտ էլ դուն կու'լիս ինձ մօդ, քու գլխի պատուելիք գիդենայ. չէ էլ ամանչում, ինչ հանդն է հիդս խօսում: (Լոուժիւն:) 'Ես քիզ վիրչի անգամն իմ ասում, տուտուց բանիրը գլխէմէտ հանէ ու Ստեփան Դանէլիչի ախշկան ուղէ, թէ չէ, Աստուճ գիդենայ, էլ ինձմէն չիս պրծնի. տանէմէն դուս կ'օնիմ էս սահաթիս, էլ քիզ չիմ մնա:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ինչ կամենում ես այն արա, հայր. իմ ընտրածը Անանին է:

ՍԱՐԳԻՍ

Վուր քու ընտրածն է, դէ գնա ուղէ ու էլ վուրթի մի յիշուի իմը, տեսնիմ վճնց իս ուղում. ամա 'եփոր դուն Անանուն ուղիս, էնչախը պարծեցի: (Լոուժիւն. կանգնում է Միքայէի առաջ եւ ձեռքն իր կրծքին խփում:) Ը՛մ, Միխէիլ, 'ես թէ քու օխտէմէն չէկայ, (Ձեռքը տանելով դէպի ընչացքը:) բաս էս բիխս էստի չի ըլի:

Գլխարկը վերցնելով, դուրս է գնում ձախ դռնից:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իսկ ես շուտով կը վերջացնեմ գործը, թէև յաւիտեան երեսիս չնայես:

Դուրս է գնում աջ դռնից: Վարագոյրը իջնում է:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

Քեմք ներկայացնում է Սուրբաթենց տանը մի շքեղ սենեակ երեք դռնով՝ աջ, ձախ և մէջտեղը: Սենեակի աջ կողմը զբառ է դիվան, առջևը մի սեղան թանկագին ծածկոցով և կողքին մի բազկաթոռ. խակ ձախ կողմը՝ լուսամտի մօտ, փոքրիկ դաշնամուր, մէկ բոլորակ սեղան՝ նոյնպէս ծածկած սփռոցով, և աթոռ: Վերջին սեղանի վրայ զբառ է ձեռագործի մի փոքրիկ դամբիւղ: Խորքում աթոռներ: Լուսամուտներն ու դռները ծածկուած են դրապերիններով:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ուսնոցներով ու սպիտակ խաչք կրածքին դիվանի վրայ նստած, լրագիր է կարդում, ՍԱԼՕՄԷ, դէմ առ դէմ, բազկաթոռի վրայ նստած, սուրճ է պատրաստում, ԱՆԱՆԻ, ծախ կողմի աթոռի վրայ նստած, բոլորակ սեղանի մօտ դիրք է կարդում:

ՍԱԼՕՄԷ

Էրնէկ գիղենամ քանի կարթաք... (Անանուն:) Էս ի՞նչ գիր է, վուր էրէգուան դէսը ձեռնէտ չիս վէր գցում:

ԱՆԱՆԻ

Օհ, շատ հետաքրքիր գիրք է, մայր իմ, ես դեռ այսպիսի պատմութիւն չեմ կարդացած:

ՍԱԼՕՄԷ

Մէ տուտուց բան կու'լի, էլի:

ԱՆԱՆԻ

Չէ, մայր իմ, դու սխալվում ես:

ՍԱԼՕՄԷ

Քան չէ ու խիստ խելօք իմքնիլ կու'լի զբառ: (Տարով մի բաժակ սուրճ Եագօր Սիմօնիսն:) Կաթ էլ անձիմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վուցոր գ'ուզիս:

ՍԱԼՕՄԷ

Իհ, ուցնալուր իս, քան. 'ես խօսմ չիմ պիտի խմի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Լան, լաւ, անան:

ՍԱԼՕՄԷ, անում է կաթը:

Ահրան... (Անանուն:) Էս գրիւրն է գժուեցնում գիրի ձիգ: 'ես պիտի Միխէիլին ասիմ վուր էլ գրիւր չտայ քիգ:

ԱՆԱՆԻ

Հաւատան, մայր իմ, որ եթէ լաւ գիրք չլինէր՝ Միքայէլը չէր տալ ինձ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, լրագիրը բանալով եւ բաժակը խառնելով:

Անանին դուրթ է ասում, Սալօմէ, Միխէիլի տուած գիրը լաւը կու'լի: Էս ի՞նչ է, լոման է, Անանի:

ԱՆԱՆԻ

Ո՛չ, սա բոման չէ, հայր իմ, սա մի խեղճ աղջը-
կայ պատմութիւն է, որ սարսափելի տանջանքներ է
կրում ծնողների ձեռքից:

ՍԱԼՕՄԷ

Հայրաթ դժուրին է էլի անում ու էնդուր էլ
տանջում ին էլի:

ԱՆԱՆԻ

Ընդհակառակը, մայր իմ, նա շատ խելօք և պար-
կեշտ աղջիկ է դուրս բերած այստեղ: խեղճը լուռ
ու մունջ տանում է այդ նեղութիւնը չորս պատի մէջ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա՛յ, բարաքալա ախշիկ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Իժում վմնց է վիրշանում էտ պատմութիւնը:

ԱՆԱՆԻ

Գեռ չգիտեմ, հայր, ես շուտով կը վերջացնեմ և
կը պատմեմ քեզ:

ՍԱԼՕՄԷ

Հա՛ւ է, լաւ, արի՛ քու փնջանը վիկալ:

ԱՆԱՆԻ

Այ՛ն, մայր իմ, ես կը վերցնեմ, թո՛ղ դեռ մնայ
այդտեղ:

ՍԱԼՕՄԷ

Օղօնց կի ձեռիտ գիւր ըլի ու էն էլ Միխէիլի
տուած գիր, քիզ համա դավա է ու դավա, էլ դավա
ի՛նչ կ'օնիս:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, ես Միքայէլին շատ եմ պարտական, մայր

իմ. եթէ նա չլինէր, ես շատ բաների մասին այս-
քան հասկացողութիւն չէի ունենալ:

ՍԱԼՕՄԷ, յօնքերը կիտած:

Հա՛ւ, լաւ... Ամա նա էլ ինչի՛ ուշացաւ, թէ՛ վուր
էն օրը խոստացաւ վուր դավի վրայ էսօր միդ մօդ
կու'լի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ո՛ւր է, 'ես էլ նրան իմ մնում, մէ էս թուխտն
իրան էի տուի. էն խիղճ կնգան չիմ գիղի ինչ ասիմ:

ԱՆԱՆԻ

Հանգիստ կաց, հայր իմ, երբ Միքայէլը մի բան
խոստացաւ, անպատճառ կը կատարէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ցածր ձայնով, Սալօմէին:

Դուք նրան իք հաւնում, նա էլ ձիգ. էլ ի՛նչ է
ջանջլացնում հէր օխնածը:

ՍԱԼՕՄԷ, Եազօր Սիմօնիցին, նոյնպէս ցածր ձայնով:

Ի՛նչ է ասում, մինք հաւնում ինք ու դուն չիս
հաւնում. ամա նրա ուժամուր հօրն ի՛նչ անէ մարթ.
նրա քօփակ գլուխն էլ: 'ես Մէխէիլի միտկը լաւ
գիղիմ, էրէզ նրա մօր հիգ էլ խօսեցայ. ջեր ուզում
է հօր կամքն ըլի միթամ, թէ չէ մէ խօսի վուր
ասիմ՝ էսօր էւէտ հաղիր է, քու արիւր:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, պատրաստելով ծխաքարը:

Դուրթ, ի՛նչ ջահիլ է... Ա՛նանի, մէ օտկէ: (Անա-
նին վեր է կենում, ծխաքարը վառում եւ յետոյ կրկին
իր տեղը նստում, ձեռքերով պարապում:) Նրա վրայ
էլ... (Մխերով:) լաւ տղայ կու'լի քախկումը:

ՍԱԼՕՄԷ, երկար յուզուց հանելով:

Թէ փուղ կ'ունենանք, Եազօր ջան, 'ես գիղիմ

լաւը վուրն է. ամա լինչ անխ, ամիր կարողութ ենի գօրա Միխէիլն էլ շատ է, օղօնդ նրա հէրը կամք տայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Բաս, ունի իս ուղում քու մտկումը, վուր նա էլ շատ է:

ՍԱԼՕՄԷ

Դուն մէ էրկու հաղար թուման տու, 'ես գիրիմ ունոր կուտամ ախշկաս:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Ասինք ունիմ ու տուի էլ... (Գատարկ ձեռքը ձգելով): Ըահան, քիզ փէշքաշ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ջեր էս վուր ինչ գ'ուզէ ուսում առած ըլի ու լաւ տղայ, քախկցու վուրթուն ախշիկ չիմ տա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Պօլկօվնիցա իս ախար, վունց կուլի: (Ծիծաղում է): Հան, հան, հան... Բաս էսօրէքուց վուր 'ես քիզ գէնէրալշա շինիմ մէ բաշ, Սալօմէ, աւտաս Միխէիլին իսկի տուն էլ չթողնիս, ըն:

ՍԱԼՕՄԷ

Չիմի խօ խիստ ուրախ իմ ու մնացիլ է էնշախը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Վան, գէնէրալշա Սալօմէ... (Վեր կենալով): Վանչէ պրէվասխարիտէլստիօ... Ըհըր, ո՞վ դիմնայ քիզ: (Ծիծաղում է): Հան, հան, հան...

ՍԱԼՕՄԷ

Հան, ծիծաղի, ծիծաղի, ինչո՞վ իմ ուրիշներէմէն պակաս, շի սագ դայ թէ ինչ է: Ո՞վ գէնէրալշէք ին, ինձ վրայ լան ին:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, ծիծաղում է: Հան, հան, հան... Վրայ էրկուսը:

ՍԱԼՕՄԷ, նեղանալով:

Վրայ էրկուսը վուր խղճուլթինը շատ բան կ'օնիլ տայ մարթու:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Վրայ 'երիքը:

ՍԱԼՕՄԷ, բարկանալով:

Վրայ 'երիքը վուր քու գլուխ չունիմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, ծիծաղելով:

Հան, հան, հան... Դուն ինչ կ'օսիս, Անանի:

ԱՆԱՆԻ

Ես այն կ'ասեմ, հայր իմ, որ Միքայէլը շատ բարի և աղնիւ երիտասարդ է:

ՍԱԼՕՄԷ, բարկանալով Անանու վրայ:

Երնէկ գիղեմամ քիզ ո՞վ է խօսեցնում:

ԱՆԱՆԻ, համեստօրէն:

Մայր, ես պատասխանում եմ իմ հօրը:

ՍԱԼՕՄԷ

Է՛լի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Նո՛ւ, 'եփոր դուն չարացար, Սալօմէ, գիփ մէտի փշացաւ:

ՍԱԼՕՄԷ, շարունակելով:

Քանի ջէր իմ քիզ ասի վուր նրան իմ հակառակ մի խօսեցնի. ինչ կարք է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Լան, լաւ, դուն գիրիս, Սալօմէ. կնգղերանց բանումը 'ես չիմ խառնվում... Փան, փան, 'ես փան:

ՍԱԼՕՄԷ

Էտէնց, 'ես քիզ ասում իմ վուր քու բան չէ:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ2, զինուորական կանոնին համաձայն ծիզ

կանգնում է եւ աջ ձեռքը ճակատին տանում:

Սլուշախու:

ՍԱԼՕՄԷ, ոտքը յատակին դարկելով:

Նն:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ2, ձեռքը ճակատին շուռ գալով:

Նա լէվա կրուզոմ, մա՛րչ:

Գնում է դէպի բեմի խորքը:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՆՐԱՆՔ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ՄԻՔԱՅԷԼ, մտնում է միջի դռնից:

Բարի օր ձեզ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ2

Ա՛, Միխէիլ, ա՛րի, Է, քիզ ինք մնում:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Եագօր Սիմօնիցի ձեռքն առնելով:

Ի՞նչպէս էք:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ2

Չատ լաւ, վունցոր տեսնում իս:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Սալուէի ձեռքն առնելով:

Բա՛րե ձեզ, աիկին... (Անանուն:) Բա՛րե օրիորդ:

Գնում է դէպի Անանին:

ԱՆԱՆԻ, դէմ դնալով:

Բա՛րե ձեզ, Միքայէլ. (Միմեանց ձեռք են տալիս):

Ինչի՞ն աչդբան ուշացաք, անցեալ օրը դուք շատացիք

որ այսօր ազատ էք եւ ամբողջ օրը մեզ մօտ կ'անց-
կացնէք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն, օրիորդ. միայն ներողութիւն, գործ պա-
տահեց:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, գործ, միշտ գործ...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի՞նչ արած, օրիորդ, քանի որ մարդ ստիպուած է:

Գնում է դէպի Սալուէն. Անանին նստում է իր
տեղը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ2

Չամեցէք, նստի:

ՍԱԼՕՄԷ

Նստի, Միխէիլ ջան:

ՄԻՔԱՅԷԼ, աժողը մօտ բաշելով:

Ներեցէք, մի փոքր ուշացայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ2, հրաւիրելով զիվանի վրայ նստել, ուր
ինքն էլ է նստում:

Է՛ստի, էստի, զիվանի վրայ, ինձ մօղ, Միխէիլ
ջան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք առանձին սէր էք ցոյց տալիս դէպի ինձ,
Եագօր Սիմօնիչ:

Նստում է զիվանի վրայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ2

Գիդէ Աստուձ, վուր քիզ (Անանու վրայ ցոյց տա-
լով:) նրամէն չիմ ջոգում:

ՍԱԼՕՄԷ
Քիզ վուր շտիրինք, Միխէիլ Չան, բաս սեմը սի-
րինք. քիզ սով չի սիրի: Աբա դավէն վունց իս կամե-
նում՝ կաթնով, թէ անկաթ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Եթէ կը ներէք ինձ, ես բոլորովին չեմ կամենում:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ է էլի ձիզ էսօր. վունց դուն իս ուզում,
վունց Անանին:

ԵՆԳՕՐ ՄԻՄՕՆԻԶ

Մէկ-մէկու մօդ գրազ կու'լին էկի, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա՛յ, Անանու փնջանն էլ էստի է սառում:

Անանի, վեր կենալով տեղից:

Ես կը խմեմ, մայրիկ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, նոյնպէս վեր կենալով:

Մի նեղանաք, օրիորդ, ես կը բերեմ:

Տանում է Անանու բաժակը:

Անանի, առնելով բաժակը:

Չնորհակալ եմ, Միքայէլ. իսկ դո՛ւք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ճշմարիտ, ցանկութիւն չունիմ:

ՍԱԼՕՄԷ, Անանուն:

Արի, արի, Անանի, մէ քու ձեռով պատրաստէ,
տիս ինչ լաւ է խմում. քու շինածն ուփրօ է դուր
գալի դրան:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ժպտալով:

Դուք շատ բարի էք, տիկին:

ՍԱԼՕՄԷ
Զով Բարի հրիշտակը պահէ քիզ, վուրթի: Գրազ
մնաս ում բն. Միքայէլ ողջունում է:

ԱՆԱՆԻ

Դուք տխուր էք, Միքայէլ, ի՞նչ է հանդիպել:
ՄԻՔԱՅԷԼ

Առանձին ոչինչ:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, ես կ'իմանամ, առանց պատճառի չէ: (Գնում
է սուրճ պատրաստելու:) Դու նկատում ես, մայրիկ,
ինչպէս տխուր է:

ՍԱԼՕՄԷ

Ո՛վ գիդէ, ինչ դարդ ունէ:
ԵՆԳՕՐ ՄԻՄՕՆԻԶ

Առանց դարդ ծիտն էլ չի ըլի, ասում ին: (Մի-
քայէլին:) Քէփիտ շիս էրևում, Միխէիլ:
ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն, մի փոքր լաւ չեմ գգում ինձ: (Թերթում է
Անանու զիրքը, յետոյ ձգելով սեղանի վրայ, պառնծիւն:)
Պէտք է իսկոյն վերջացրած:

ԵՆԳՕՐ ՄԻՄՕՆԻԶ, Սալօմէին ցածր:

Ջգրած է էրևում:

ՍԱԼՕՄԷ, նոյնպէս:

Խիստ:

ԱՆԱՆԻ, բաժակը տալով Միքայէլին:

Ահա և ձեր բաժակը... (Միքայէլը ողջունում է:)
Բայց ինչ է պատահել ձեզ, Միքայէլ, ասացէք խընդ-
րեմ, ես ձեզ երբէք այդպէս չեմ տեսել. ձեր դէմքը
փոխուել է բոլորովին...

ՄԻՔԱՅԷԼ, բաժանը դնելով սեղանի վրայ:

Ուշադրութիւն մի դարձնէք, խնդրեմ, փոքր ինչ գլուխս ցաւում է: (Յարձր:) Օրիորդ, ձեզ հետ առանձին խօսելիք ունիմ:

ԱՆԱՆԻ

Առանձին:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո... (Բարձր:) Արդէն բաւականին կարդացել էք այդ գիրքը, ինչպէս է, հաւանում էք...

ԱՆԱՆԻ, նստելով իր տեղը:

Օ՛, շատ հետաքրքիր է, շատ շնորհակալ եմ. բայց ափսոս որ տկար էք, ես այսօր կամենում էի լսել ձեր կարծիքն այս գրքի մասին:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Վերջացրէք, վերջացրէք, օրիորդ, մենք այդ գրքի մասին շատ կը խօսենք:

ՍԱԼՕՄԷ

Տէնց ապրիս, Միխէիլ ջան, էլ էա հանգի գիր մի առ դրան. իրիզուն ինչքու կէս-գիշերը կարթում էր ու էսօր սաղ օր ձեռնէն չէ վէր գցի ջեր. քանի կարելու ու գործելու բան ունէ իժում:

ԱՆԱՆԻ, վերցնելով ձեռագործը:

Ես իմ գործը շինում եմ, մայրիկ:

ՍԱԼՕՄԷ

Մնւ, լաւ է, ձէնդ: Էրնէկ գիդենամ, ինչ է դուս գալի էտ կարթալէմէն. հաց չէ տալի ու ջուր:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի դուր էք այդպէս դատում, տիկին:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս ինչ է: Ես... ՆԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, Սալօմէին:

Թողէք էտունք... (Միքայէլին:) Մէ արի, նստի էտաի հալա... Ա՛յ, էն խիղճ կնգայ թուխտը, վուր ասում էի: (Տարով Թուղթը:) Տիս, թէ կանաս, օտկէ, հէնց ապրիս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մեծաւ ուրախութեամբ:

Նստում է աջ կողմը եւ լուռ կարդում:

ՍԱԼՕՄԷ, ծանր քայլերով մօտենում է Անանուն, ցածր:

Աբա մէ տեսնիմ վննց է դուս գալի: (Ձեռագործը վերցնելով:) Էս սիւ թիլի սւր իս խառնի, քմ:

ԱՆԱՆԻ

Միթէ չէ սագում, մայր, կարծեմ դա աւելի է գեղեցկացնում:

ՍԱԼՕՄԷ, նստելով Անանու մօտ:

Իսկի էլ չէ. կարմիրն ուլիքօ լաւ կու'լի:

ԱՆԱՆԻ

Ինչպէս կը հրամայես, մայր իմ:

Խօսում են ձեռագործի մասին:

ՄԻՔԱՅԷԼ, Նագօր Սիմօնիցին:

Սա մի դժուար գործ չէ:

ՆԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Մէ շնրա արա, արիւրդ սիրիս. էն կնգայ օխնանքը քիղ հէրիք է:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Միանմիտ կացէք, ես հէնց այսօր կ'աշխատեմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Այ, ապրիս, վարցկ գ'ուղիս, էտ է: Ախար կանգ-
նիլ ին փուղ ին ուղում. ինքն ինչ ունէ էն խիղճ
կնիկարմառը, վուր ուրիշին ինչ տայ, է:

ՄԻՔԱՅԷԼ, վեր կենալով տեղից.

Փնղ, փնղ ու միշտ էլ փնղ...

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ անիս, վուրթի. էս ժամանակին ինչոր վուր
է, խօսկը փուղն է:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Է՛հ, տիկին, դուք էլ հօրս պէս էք դատում:

ՍԱԼՕՄԷ

Թէ կի առանց փուղ մարթը մարթ չէ:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչ ես ասում, մայր իմ, մի՛թէ ով փող չունի,
նա մարդ չէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս չէ ու...

Անանին զարմացած նայում է մօրը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մի զարմանաք, օրիորդ, մայրդ կրկնում է այն,
ինչ որ շատերն են ասում... Ո՛րքան էլ մարդ գի-
տութիւն ունենայ, ո՛րքան էլ ազնիւ զգացմունքի,
հանճարի տէր լինի՝ եթէ փող չունի, նրան մարդա-
տեղ չեն դնիլ... Ամենաերեսի մարդը նա է այստեղ,
ով շատ փող ունի, թէև յիմարներից ու տգէտներից
մէկը լինի... Ցաւալի՛ բան... չուտով կը սկսեն փողը
Աստուծոյ տեղ պաշտել...

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Չատ դրուտ իս ասում, Միխէիլ ջան:

ՍԱԼՕՄԷ, անցնելով բեմի աջ կողմը:

Էրանի կուլէր, վուրթի, էտէնց չէր էլի... ամա
աշխարհը դուն խօ չիս կանա դրստի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես ի՞նչ կարող եմ, ես մի հասարակ մահկանացու
եմ. բայց զգուցիւ է, երբ մարդիկ փողի համար իրանց
մոռանում են և ամեն աններելի միջոցներ գործ
դնում՝ ուրիշի աշխատանքին տիրանալու:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ա՛խ, Միխէիլ ջան, պիտի քիպէս մէ քանիսն էլ
ըլին, վուր ինձպէս մարթու բանն էլ լաւ գայ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մեծ պատիւ էք անում ինձ, Եագօր Սիմօնիչ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, վեր կենալով:

Էրեսպաշտութիւն չիմ անում, գիդէ Աստուձ: (Մի-
քայելը ողջունում է:) Ճաշին խօ միզ մօղ իս:

ՍԱԼՕՄԷ, Եագօր Սիմօնիչին:

Բան, քա. թէ վուր առուտեան էւէտ ասի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Չատ շնորհակալ եմ. ես ինքս խնդրեցի օրիորդին:

ԱՆԱՆԻ

Այո, հայրիկ, պարոն Միքայելը այնքան բարի է,
որ խոստացաւ ամբողջ օրը մեղ նուիրել:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Օ՛, օրիորդ, ինձ համար առանձին ուրախութիւն
է այդ:

ԵՄԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Միդ համա աւելի ուրախութիւն է, Միխէիլ ջան. խիստ լաւ իս փիւքը արի... 'Ես մէ հարկաւոր բան ունիմ, շուտով յիդ գու քամ... Սալումէ, մէ արի, մունդիրս հանէ: (Աջ դռնից դուրս դնալով՝ կանչում է:) Է՛յ...

ՍԱԼՕՄԷ

Էս սահաթիս, Միխէիլ ջան: Հետեւում է Եագօր Սիմօնիցին:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ԱՆԱՆԻ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ԱՆԱՆԻ

Միքայէլ, դուք վշտացած էք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո, շա՛տ...

Անանի, մօտենալով Միքայէլին:

Ո՛ւմ վրայ և ինչի՞ համար:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Մէկ օր կ'իմանար:

ԱՆԱՆԻ

Չէ, չէ, իսկոյն. աղաչում եմ ձեզ, Միքայէլ, ասացէք, ինչ է ձեր նեղութեան պատճառը... Միթէ ինձ այլևս ձեր բարեկամը չէք համարում. միթէ չէք կամենում ինձ ձեր նեղութեանը մասնակից անել... Ասացէք ձեր բարեկամութիւնը, եթէ իրաւի ձեր բարեկամն եմ:

...միայն իմ յամանկ դի ՄԻՔԱՅԷԼ (մտնելով)...

Միթէ դուք կատկածում էք. ուրեմն ո՞վ է իմ բարեկամը, եթէ դուք չէք... Լաւ իմացէք, Անանի, որ ձեզանից առաւել թանկագին բարեկամ ես ոչ ոք չունիմ այս աշխարհում:

ԱՆԱՆԻ

Հապա ինչ է պատճառը. ասացէք, խնդրեմ, Միքայէլ, յայտնեցէք ձեր նեղութիւնը: Հաւատացէք՝ չեմ կարող հանգստանալ, մինչև չպատմէք ինձ բոլորը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Չօրս հետ սաստիկ կռուել եմ:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, Միքայէլ, այդ ինչ էք ասում. միթէ ծնողների հետ կարելի է այդպէս վարուել:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ամեն բանի մէջ շափ ու սահման կայ, Անանի... Մենք, ի հարկէ, պարտաւոր ենք երախտագէտ լինել դէպի մեր ծնողները՝ յարգել նրանց, սիրել, պատուել, օգնել, մինչև անգամ շինայել մեր կեանքը, եթէ այդ հարկաւոր է նրանց կեանքն ազատելու. բայց կատարել նրանց անտեղի պահանջները, նրանց ստրուկը դառնալ, զոհել մեզ միմիայն նրանց կամակորուրթեանը բաւականութիւն տալու համար՝ մենք ամենևին պարտական չենք... Քանիցս անգամ մենք արդէն խօսել ենք այս հարցի վերաբերմամբ. կարծում եմ, որ ինձ հետ համաձայն էք, այնպէս չէ:

ԱՆԱՆԻ

Այո, այո, Միքայէլ, ես լիովին համաձայն եմ ձեզ հետ... Ի հարկէ այդպէս է... Բայց կռուել ծնողի

հետ... (Առուժիւն:) Հետաքրքիր էր իմանալ թէ՛ այնպէս ինչ պահանջ կարող էր ունենալ հայրդ՝ ձեզանից, որ դուք այդ աստիճան վշտանայիք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ներեցէք, խնդրեմ, այդ մասին միւս անգամ... Ես կը պատմեմ ձեզ, հաւատացէ՛ք կը պատմեմ: Այժմ ուրիշ խնդիր ունիմ ձեզ հաղորդելու:

ԱՆԱՆԻ

Այո, դուք առանձին խօսելիք ունէիք... (Հրակերպ նստելու:) Խնդրեմ:

Ինքն էլ նստում է իր տեղը:

ՄԻՔԱՅԷԼ, նստում է նրա դիմացը. կարճ լուռիւն:

Անանի... շատ ժամանակ է մենք միմեանց ճանաչում ենք՝ միմեանց սիրտն ու միտքը հասկանում... (Անանին շփոթվում է:) Խնդրեմ, վախենալու ոչինչ չկայ... Կեանքի վրայ մենք շատ անգամ խօսել ենք. մեր համոզմունքները գրեթէ մէկ են... Ասացէ՛ք այժմ, Անանի, դուք համաձայն կը լինիք ձեր կեանքը յաւիտեան կապել իմ կեանքի հետ... (Անանին ամօթխածուձեամբ գլուխը խոնարհեցնում է. լուռիւն:) Ինչի՞ ոչինչ չէք խօսում, Անանի... (Առնելով ձեռքը:) Դուք բոլորովին գրաւել էք իմ սիրտը, իմ ուշքը, իմ միտքը... Ասացէ՛ք, Անանի, դուք կը կամենայիք իմս լինել:

ԱՆԱՆԻ, ամօթխած:

Ծնողներիս հետ խօսել էք, Միքայէլ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ձեռքը բաց թողնելով:

Ձեր ծնողների կողմից ոչինչ արգելք չի լինիլ, Անանի, ես այդ մասին բոլորովին վստահ եմ:

ԱՆԱՆԻ | Զրոյնս ցոյց տալով
Իրաւ է, նրանք շատ են սիրում և յարգում ձեզ... բայց և այնպէս՝ խօսեցէ՛ք նրանց հետ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այո, այո, կը խօսեմ... Ինձ նախ հարկաւոր էր ձեր համաձայնութիւնը...

ԱՆԱՆԻ

Ես... ես... համաձայն եմ, եթէ, ի հարկէ, ծնողներս էլ կը կամենան... Իսկ ձեր հայրը, Միքայէլ, միթէ նա համաձայն է. ձեզ յայտնի է որ բացի իմ սեպհական թոյլ ոյժերից ես ուրիշ ոչինչ չունիմ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ինձ միայն ձեր սիրտն է հարկաւոր, Անանի:

ԱՆԱՆԻ, առնելով ձեռքը:

Ախ, ազնիւ Միքայէլ...

ՄԻՔԱՅԷԼ, համբուրելով նրա ձեռքը:

Այժմ ես բոլորովին երջանիկ եմ... Ես ևս, Անանի, բացի աշխատանքիցս ոչինչ չեմ կամենում ունենալ... Մենք կը վարձենք մեզ համար առանձին տուն, կը միացնենք մեր ոյժերն ու ձեռք ձեռքի տուած կ'աշխատենք. կ'ապացուցանենք աշխարհին, որ առանց ուրիշի օգնութեան կարող ենք ապրել...

ԱՆԱՆԻ

Օ՛, այն ժամանակ, Միքայէլ, ես քո հաւատարիմ ընկերուհին կը լինիմ, ես կ'օգնեմ քեզ, կ'աշխատեմ բաժանել քո լծի բոլոր ծանրութիւնը, ինչքան հնար է ինձ... Ես կ'իրագործեմ իմ երազած կեանքը...

ՄԻՔԱՅԷԼ, նորից համբուրելով Անանու ձեռքը:

Իմ ազնիւ, իմ քաղցր Անանի... Ո՛ր պիտի երջան-

կութիւն, որ ամբողջ կեանքս քեզ հետ պիտի անց-
կացնեմ... Այն, ես երջանիկ եմ, այն աստիճան եր-
ջանիկ, որ կարծում եմ թէ այս բոպէիս աշխարհիս
երեսին չկայ ինձ նման մէկ ուրիշը: (Կրկին ու կր-
կին համբուրում է նրա ձեռքը:) Ա՛հ, թուղթը... (Վեր
կենարով:) Չտապեմ, այս յանձնարարութիւնը կատա-
րեմ... (Վերցնում է թուղթը. Անանին եւս վեր է կե-
նում:) Ես չուտով կը վերադառնամ և կը խօսեմ
ծնողներիդ հետ... (Կարծեալ համբուրելով Անանու ձեռ-
քերը:) Ցտեսութիւն, իմ թանկագին, իմ աննման
Անանի... Ես այս բոպէիս...

Դուրս է վազում միջի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ԱՆԱՆԻ, յետոյ ՍԱԼՕՄԷ

ԱՆԱՆԻ, մենակ. երկար լուռութիւնից յետոյ:

Աղնիւ, աղնիւ Միքայէլ. ի՞նչքան սիրելիս է եղել
ինձ... Օ՛հ, սրբան երջանիկ եմ ես այս բոպէիս...

ՍԱԼՕՄԷ, դուրս գալով ձախ դռնից:

Միխէիլն ի՞նչ էլաւ:

ԱՆԱՆԻ, ընկնելով մօր գիրկը:

Ա՛խ, մայրիկ... յայտնաբերեմ...

ՍԱԼՕՄԷ, փոքր լուռութիւնից յետոյ:

Ի՞նչ է. ի՞նչ է պատահի:

ԱՆԱՆԻ, աչքերը սրբելով:

Միքայէլը... Միքայէլը խնդրում է իմ ձեռքը:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ. Միխէիլն ուզում է քիզ:

ԱՆԱՆԻ

Այն, այն... նա խկոյն կը վերադառնայ և կը խնդրէ
ձեր համաձայնութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ

Մճլափ, մուլափ, Անանի ջան, իժում ի՞նչ ասաւ...
հէրը կամք է տուի՛ր... ասաւ:

ԱՆԱՆԻ

Չգիտեմ, մայր իմ, նա այդ մասին ոչինչ չա-
սաց ինձ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ է ասում, քան, բաս առանց իր հօրը՞. էս
խօսմ առանց քիզ էլ գիդէի: (Կաղցրութեամբ:) Ուզում
իս քննարկութեամբ անէ միզ էն մարթը՛ր:

ԱՆԱՆԻ

Ոչինչ չգիտեմ, մայրիկ...

ՍԱԼՕՄԷ

Լաւ գիդենաս վուր ինչքու հէրը կամք չտայ, 'ես
վունչիչ բանով դարուչ չիմ անի... Իմացա՛ր... Տէր
Աստուծ, ի՞նչ պիտի ըլի էս ջէհէլներու բանը... (Նրս-
տում է բեմի ձախ կողմը:) Նրան սվ էր ասում քիզ
հիզ խօսի, չէր կանայ ջեր մէ ինձ հիզ մասլահաթ
անի՛ր:

ԱՆԱՆԻ

Նա խկոյն կը գայ:

ՍԱԼՕՄԷ

Իժում դուն ի՞նչ ասիր. խօսիլ տուի՛ր:

ԱՆԱՆԻ

Այ՛ն, մայր իմ, ասացի որ ես իմ կողմից համաձայն եմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Վ՛րջ քոռանամ 'ես. առանց ի՛նձ... էտ է քո ախշրկութիւնը:

ԱՆԱՆԻ

Ես նրան ասացի որ ես համաձայն եմ, եթէ իմ ծնողները ես համաձայն կը լինին. կարծեմ թէ ձեզ ընդդէմ չեմ վարուել:

ՍԱԼՕՄԷ

Լնւ է, լաւ, դուն մէ էտունք վիքաղէ, օմքին գայ ի՛նչ կ'օսէ, տեսնինք իժում Աստուծ ինչ է տալի: (Անանին շուարուած հաւարում է սրճի բոլոր պարագաները սկուտեղի վրայ. իսկ Աալօմէն, նստելով բեմի ձախ կողմը եւ շարունակելով Անանու ձեռագործը, առանձին:) Խիլքս չէ կարում վուր էն քօփակը դարուլ ըլի արի... ամա ախափագլախ նրա գլխին, փուղ շունիմ ու բաժինք, բաս ուրիշ ո՛վ գ'ուղէ դար ու դարդակ ախշկաս:

ՏԵՍԻԼ Ե

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ, մտնելով միջի դռնից, ստոնօրէն ողջունում է:

Բնրի լուս ձիգ:

ՍԱԼՕՄԷ, հպարտաբար վեր է կենում եւ ողջունում:

Ասաձու բարին, համեցէք: (Առանձին, մինչդեռ Սարգիսը եւ Անանին ողջունում են միմեանց:) Թայլին

կուուելու է գալի հիդս. քու բէգասլ գլ՛սլսն էլ... (Սարգիսն, ստոնօրէն:) Համեցէք, նստեցէք: (Անանուն, նստելով:) Ի՛նչ էլաւ քիզ, մօղ արա ու տար, էլի:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով:

էս ո՛ւր է եագօր Սիմօնիչը. տանը չէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Չիմի դուս գնաց:

ՍԱՐԳԻՍ

Ուփրօ լաւ. քի մօղ կու խօսիմ:

ԱՆԱՆԻ, առանձին:

Ա՛խ, Աստուած իմ, ի՛նչ է լինելու արդեօք:

Գողարով տանում է սրճի բաժակները:

ՍԱԼՕՄԷ

Չբամայէ, պարուն: (Այս միջոցին Անանին ձախ կողմի դռան մօտ վայր է դրում մէկ բաժակ, որ կտորրվում է:) Ա՛նշուք, էտու կտորիլն էլ ի՛նչ էր:

Անանին դուրս է գնում:

ՏԵՍԻԼ Զ

ՍԱԼՕՄԷ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ

Չաջաթ չէ. կու՛լի շառն էտու վրայ անց կենայ... Դուն ինձ ասն, իմ քուր, էս ի՛նչ օրէնք է. 'ես մեռիլ իմ թէ ջեր էլի գեղնի էրեսին ման իմ գալի... Սխար առանց ինձ էտ հանգի բան բունիլ կու՛լի... էլ հէր ու վուրթութիւնը դանա վիր ննգաւ աշխըրքէմէն:

ՍԱԼՕՄԷ

Ինչի՞ վրայ իս ասում, 'ես չիմ հասկանում:

ՍԱՐԳԻՍ

Խիստ լաւ հասկանում իս էլ ու գիղիս էլ: Ախար էս իմ տղին սըր իք գժուեցրի. 'ես բաց աչկով կու թ'սղնիմ վուր նա մուքթ ախչիկ ուղէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Միդ անմիղ իս միդ դնում, պարուն. ամեն մարթ իր բանը գիղէ. թէ կի քու տղէն միդ է հաւնում ու մինք էլ նրան, էտումը ինչսով ինք միղաւուր:

ՍԱՐԳԻՍ

Քաս 'ես էլ վունչիչ, էլի:

ՍԱԼՕՄԷ

Ո՞վ է ասում, սով է ասում, պարուն. լաւ գիղացի՛ էլի քու խաթըր ու պատին է, վուր ինչրու էսօր մնացիլ է բանը, թէ չէ վից ամիս վաղ կու փսակէի...

ՍԱՐԳԻՍ

Չաս շնորակալ իմ էտ դագա պատուի համա, շատ... Ամա մէ ինձ ասան, Սալօմէ, դուն խելօք կնիկ իս, իմ ասածը չուստ կու հասկանաս... Փուղ ու բաժինք դուք չիք տալի, ախպէք, ու շունիք էլ... բէգամաղ մի ըլի, գէթաղվա, ու 'ես խօսմ' թէ Միխէիլի ու Անանու բանը գլուխ իք բերի՛ էն 'երգնային Թաքաւուրի զօրութիւնը գիղենայ, վուր մէ գրօշն ինչ է, չէ թէ մէ գրօշ չիմ տա Միխէիլին՝ ամա էլ յախտենական մօդ չիմ թողնի վունց մէկին... չիմի միխկն ու վարցկը քու շիքին:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ իս դնամիչ անում, պարուն, թէ փուղ չու-

նինք... շատ մարթ կայ փուղ ունէ, շատն էլ ազնը-
ւութին:

ՍԱՐԳԻՍ

Գիղիմ, գիղիմ վուր աղնիվուրթիք իք, 'ես մէ բէգասլ քախկցի իմ, ինչ անինք:

ՍԱԼՕՄԷ

Ճան, լաւ գիղացի, պարուն, վուր փուղ էլ ունե-
նանք, էլ Անանուս քու Միխէիլին չէի տա. նրա վը-
րայ լաւիրն էլ շատ կան:

ՍԱՐԳԻՍ

Ա՛յ, օղորմի քու հօրը. 'ես վուր ասում իմ խելօք իս, էտ իմ ասում, է... Բաս էս սահաթիս 'ես վուր ձիղ համա իմ Միխէիլի վրայ լաւը ճարիլ ըլիմ, վուր աղանչարով, պաղանաքով ուզում ըլին ձիք Անանուն, ի՞նչ կ'օսիք:

ՍԱԼՕՄԷ

'Ես Միխէիլին էլ դարուլ իմ, քու արիւր, օղօնդ քու կամքն էլ ըլի:

ՍԱՐԳԻՍ

Ե՛հ, Միխէիլը վնւրն է. Միխէիլի վրայ սիրուն, Միխէիլի վրայ ախուկ, Միխէիլի վրայ ջահիլ ու հա-
րուստ, հարուստ, վուր քախկումը մէկն էլ չկայ:

ՍԱԼՕՄԷ

էտ սով է:

ՍԱՐԳԻՍ, ինքնաբաւական:

Չը՛մ... Ստեփան Գանէլիչ Բրիլիանտովի տղէն:

ՍԱԼՕՄԷ, դարձացած:

էն վուր էրէգ ձիւր տանը տեսայ. նրա տղէն:

ՍԱՐԳԻՍ

Հնա, հէնց նա:

ՍԱԼՕՄԷ, ուրախ:

Հանաք իս անսւմ, պարուն, թէ մասխարա իս գցում:

ՍԱՐԳԻՍ

Հանաք-մասխարութիւնը վնւրն է. օխնած հոքի:
(Սուտ:) Էրէգ հէնց էա բանի վրայ էի խօսում հիդը, վուր դուն շնուրհ բերիր:

ՍԱԼՕՄԷ

Հալա թէ քու Աստուծ կու սիրիս:

ՍԱՐԳԻՍ

Աստուծն էլ ու 'երգիւնքն էլ. շիս աւտսւմ... Ինծ թափաքալի մարթ մի գիդեհնա, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Իժուս ինչի Բարբարէն վունչիչ շասաւ ինծ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջեր վնւրդի էր Բարբարէն... նա վուր շէր տուն էկի՝ էրէգ էւէտ կու վիրշացնէի:

ՍԱԼՕՄԷ

Քու արիւր, պարուն, կիսի կէսին էլ արժանի շինք, թէ էա բանը կու'լի:

ՍԱՐԳԻՍ

Էտումը 'ես թափգէր, քիդ ինչ դաւի: Թէ վրայ էկաւ բանը խօ լաւ, թէ չէ ու ձիր հաւնած Միխէիլը խօսմ էնդի է ու էնդի:

ՍԱԼՕՄԷ

Իժուս ումիկ էրիտ Ստեփան Դանէլիշը:

ՍԱՐԳԻՍ

Կիկնեբրումը խիստ նստեցաւ, քու արիւր... Իմ

աղի համա լաւ բան կու'լի, կօսէ... մէ հիդը խօսիմ, կ'օսէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Հիմի իմ իմանում էն խօսկիրը, վուր ասաւ թէ՛ 'ես իմ ասելուս ասի, ասում է, հիմի դուք խօսեցէք, կ'օսէ:

ՍԱՐԳԻՍ, կեղծաւորումամբ:

Ախար վուր ասում իմ...

ՍԱԼՕՄԷ

Աբա ինչ փիքը կ'օնէի... էնդուր էլ էնէնց հարապատիկ արաւ:

ՍԱՐԳԻՍ

Բաս 'ես էլ ինչ իմ ասում ախար:

ՍԱԼՕՄԷ

Տղէն խօ, քու արիւր, էն օրը Սարբանիի բալումը գլխնեբրուս փարվնի պէս պառաւ էր գալի. ինչ սիրուն ախշիկ ունիս, կ'օսէ. խոստացան էլ վուր վիդիտով գան միդ մօդ, ամա ջեր շին էկի:

ՍԱՐԳԻՍ

Մէ Աստուծ տայ վիրշանայ էս բանը, վիդիտով էլ գու քան յօրէսի դէնն ու առանց վիդիտի էլ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ինչ ասիմ, պարուն, էա էն հանգի լաւութիւն կ'օնիս միդ, վուր ինչրու մահը պարտական կու'լինք:

ՍԱՐԳԻՍ

Չէ, Սալօմէ, 'ես սուտ սիլի-բիլիք չիմ գիդի. դուրթ է, լաւութիւն իմ անում ձիդ, մինձ լաւութիւն, ամա ուփքօ մինձ լաւութիւն 'ես իմ գլխին իմ անում՝ իմ Միխէիլին. մէ էս փորցանքէմէն ազատիմ 'ես նրան:

ՍԱԼՕՄԷ

Աստուծ նրան էլ էնէնց բախտաւորէ, վունցորքու սիրտը գ'ուզէ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ախար կանգնիլ է վրէս թէ՛ կնիկ ուզող մարթը, ասում է, պիտի կինաց ննգիւր պառէ իւր համա, չէ թէ փուղ ու բաժինք, կ'օսէ: Արա էս օրէնք է՛, քիզ իմ հարցնում: Առանց փուղ ննգրութիւն կու'լի աշխարքումը... Օրինակ ասինք՝ 'ես վունչիչ շունիմ ու հրամանքդ էլ վունչիչ, ինչո՞ւմը կու դառնանք նրնգիւր... հը՛մ... Բէսար նամաղուլ արի, էլի, վուր 'ես նրան Ռուսէթ զրգեցի ու էն ուսումը տալ տուիւամա էլ ինչ փայդա:

ՍԱԼՕՄԷ

Ամն իմ լաւ ուզողի վուրթին դուս դայ էնէնց:

ՍԱՐԳԻՍ

Է՛հ, ծրէմէն դուսն է, ասում իմ, է՛. մէկ վուր ասում է «չէ», հէնց մկրտաի պէս կանգնած է. մէ պօլի հրիշտակ ու սասանայ վուր մօղ ըլին գլխին, նրա ասածը շին կանա փոխիլ տա: Հիմի թէ քու Անանին էլ էս հանգն է, 'ես դաւի շունիմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Տղի բանն ուրիշ է, պարուն, ախչկայ բանն ուրիշ. վո՞ւնց կանայ Անանին իմ խօսկը չլսէ: Գուն ջնփա քաշէ, էլ մի ուշացնի, Անանու համա խնթրջամ կաց:

ՍԱՐԳԻՍ

Ո՛վ գիղէ, Սալօմէ, ուսում առած ախչիկ է... իրանց ասածնիր ին: Ախար ախչկայ էա ղաղամի

ուսումն էլ սլ է իմացի... Չխայտառակուիմ էն մարթու մօղ, ամութ է:

ՍԱԼՕՄԷ

Չէ, չէ, պարուն, ինչ իս ասում, դուն էնդի գըլնիս բի բանը, Անանու ջուղարը 'ես իմ տալի քիզ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ղօշաղ կնիկ իս, 'ես ու իմ Աստուծը... (Վեր կենարդ:) Բաս 'ես կու տեսնիմ Ստեփան Գանէլիչին:

ՍԱԼՕՄԷ, նոյնպէս վեր կենարդ:

Հա՛, գէթ աղվա. էլ ինչ աղանչաք անիմ:

ՍԱՐԳԻՍ

էն 'ես գիղիմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ջուղարն էգէրա շուսա իմաց անիս, թէ չէ էլ չիմ զնջանա:

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛, բա՛ս, էսօր էւէտ. ես՝ շա՛տ, շատ ուշացնիմ, էքուց ինչըու էսչախը... (Գնում է, յետոյ յետ դատնարդ:) Ամա ինչ միտս էկաւ, Սալօմէ. թէ քու վուրթկերանց արիւր կու սիրիս, Միխէիլի անդաճը չգցիք, ինչըու բանը քութահ ըլի, թէ չէ նրամէն էլ սաղսալամթ չիմ պրծնի:

ՍԱԼՕՄԷ

Արա ինչ իս ասում, պարուն, քիմէն չիմ արմընում... էրեխայ իմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Բէղամաղ մի ըլի, Աստուծ կու սիրիս, էնէնց մուղայթացնում իմ. սլ գիղէ մէ բաշ իմքին շասէ Անանուն ու գիփ տակն ու վրայ չըլի միր դարսողութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ

Արթաին կայ, արթաին:

ՍԱՐԳԻՍ

Ղօշաղ կնիկ իս, 'ես ու իմ հոքին... (Գնում է, Սա-
լոմէն փոքր ինչ հետեւում է:) Մարթ շիմ էլի, թէ վրայ
շիմ բերի... (Առանձին, քթի տակ:) Հը՛մ, Միխէիլ...
'Գուրս է գնում միջի գոնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՍԱԼՕՄԷ, մենակ, երկար լուծիւնից յետոյ:

Միխէիլին շասիս, կ'օսէ. գժուիլ իմ թէ խիլքէս
էլիլ իմ. հէնց գիդէ բանի զօրութիւնը 'ես շիմ իմա-
նում... Ո՛վ Փեթխայինի Աստուծաձին, Գոնն բարե-
խօս ըլիս... Ո՛վ կու փիքը անէր, ես ո՛ւմ մակումը
գու քէր... Մեռնի՛մ Քու հրաշագուրձութենին, Գոնն
տաս միտկ Ստեփան Գանէլիշին, վուր էս բանը գը-
լուխ գայ... էլի վուր Քու զօրութիւնն է փիքը անիլ
տուի Սարքսին, թէ չէ ինչ գ'ուղէ ասէ՛ իր Միխէի-
լի համա էլ լաւ կու'լէր... Մէ գլուխ գայ էս բանը,
էլ Միխէիլը վիս էկադրերա...: Ա՛խ, Աստուծաձին,
օղօնդ կատարիս էս իմ սրտի խոխուրթը, գլուխս
չարի փուխ կ'օնիմ Քիդ. բան ու գուրձս Քու սան-
գըխտնիրը կու շինիմ, իմ մատներով Քիդ համա
փիանդաղ կու կարիմ, աչկիրս Քու փիշի թօղով կու
լքցնիմ, իմ մատի մինձ մատնիքը մօշլա կ'օնիմ՝
խաշ կու շինիլ տամ ու իմ ձեռով ճտիդ կու քաշ
անիմ... (Կանչում է:) Ա՛նանի, Ա՛նանի:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՍԱԼՕՄԷ, ԱՆԱՆԻ

Անանի, գուրս գալով ծախ գոնից:
Ի՞նչ ես կամենում, մայր իմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Աբա, Անանի ջան, գուն գիդիս վունցսը խելօք
կու ժաժ գաս էսօր: (Անանին շուարվում է:) Չայիշ
արի վուր խօսի շտանուլ տաս Միխէիլի մօդ:

ԱՆԱՆԻ

Այսինքն ինչ ես կամենում ասել, մայրիկ:

ՍԱԼՕՄԷ

Էն՝ վուր աւելի ումիկնիր շտաս նրան... Ի՞նչ
ասիլ իս խօսիլիս վրայ դայիմ կանգնի... Գուն բանն
ինձ վրայ գցէ:

ԱՆԱՆԻ

Միթէ նրա հայրը...

ՍԱԼՕՄԷ, նստելով:

Հո՛ւ, հէրը... դարուլ չէ... կրակ էր վէր ածում
էս սահաթիս... էրկուսին մէտի տանէմէն գուս կ'օ-
նիմ, կ'օսէ:

ԱՆԱՆԻ

Ա՛խ, Աստուած:

ՍԱԼՕՄԷ

Ամա իրան Միխէիլին վունշիշ շասիս, թէ չէ էլ
ինձմէն շիս պրծնի:

Լուծիւն:

ԱՆԱՆԻ

Ինչի՞, ինչի՞ շատել, մայր. ինչի՞ չպարզել գործը:

ՍԱԼՕՄԷ

Ինձ համա պարզած էլ է ու պրծած էլ:

ԱՆԱՆԻ, սիրտը կտորած:

Բայց ինձ համար, մայր իմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Է՛լի... ինձ չիս աւտճւմ, քու վազն իմ ուղճւմ...

Պիտի էնէնց բռնիք բանը, Անանի ջան, վուր էլի հէրը գայ էստի, էստի, վուտիս տակն աղանչաք անէ... Մնւլափ տայ հայա... փուղ չունիք, կ'օսէ...

ԱՆԱՆԻ, աղիտորմ:

Բայց մեր անփողութիւնը Միքայէլին չէ արգելում ինձ ուղել... նա ինքն ասաց...

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ է ասում, քն... Միխէիլը վուր ուղում է, իժում 'ես կու թողնիմ վուր նրա հօր ընդէմ ըլի... Ուղում իս էրկուտիս մէտի դար ու դարգակ թողնէ ու աշխրքի մասխարա դաւնանք... էլ գլուխս սաղ ինչ կ'օնիմ... Արկտութենի իմ մինձացրի քիղ գանան... 2է, վուրթի, 'ես քիղ էտէնց չուսա չիմ ղիմիչ անի:

ԱՆԱՆԻ

Օ՛հ, ես շատ լաւ դգում էի, սր ինձ համար բախտաւորութիւն չկայ:

Աչքերը սրբում է:

ՍԱԼՕՄԷ, վեր կենալով:

Աբա էտ ինչ արարմունք է. էրեխայ իս թէ ինչ է. քու տարս աղչիկը կու լաց ըլի, չիս ամանչում... Միխէիլը չըլի, ուրիշն ըլի, ինչ կայ... քիչ կան:

ԱՆԱՆԻ, լացով:

Մայր իմ, մայր իմ, այդ ինչ ես ասում...

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ ասում իմ, լաւ լսէ. 'ես վիս բան չիմ բըռնի... դուն անմիղ աճկիրդ մի խարար անի... (Ոտքի ծայն է լսում): Ովոր դալիս է. նա չըլի, ինչ կ'օսէ:

ԱՆԱՆԻ

Ա՛հ, սրբան տարարախտ եմ ես:

Աչքերը սրբելով դուրս է գնում ձախ դոնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՍԱԼՕՄԷ, ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, հանդիսի նշանադրեստով:

ՍԱԼՕՄԷ, բարձրաձայն:

Ո՛վ քաղցր Աստուձաձին, Գնն բարեխօս ըլիս իմ Անանու համա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, մտնում է միջի դոնից:

Ո՛ւմ հիղ իս մենակ խօսում:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա՛խ, Ենգօր ջան, չիս գիղի թէ ինչ բան է պատրաստում Աստուձ միղ համա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ինչի՞ վրայ իս էտէնց ուրախ:

ՍԱԼՕՄԷ

Անհատնելի դօվլաթ է բաց անում միղ համա Աստուձ, Ենգօր ջան. Անանու համա հէստի աղայ է լուս դցի, վուր էլ ինչ ասիմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Միխէիլի վրայ լաւը:

ՍԱԼՕՄԷ

Միխէիլը վնւրն է, քան. Միխէիլի հատն ու կտուրն է... Բրիլիանտովի աղէն, Բրիլիանտովի աղէն, Եանգօր ջան:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վնւր Բրիլիանտովը:

ՍԱԼՕՄԷ

Աշխրքումը քանի Բրիլիանտով կայ գանա. Ստեփան Դանէլիչի աղէն, Եանգօր ջան, միլիօններու տէրերը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Էն գիշերը վուր Սարբանիումը դօստացանք:

ՍԱԼՕՄԷ

Հան, հէնց նրանք:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, դարձացած:

Ղուրթ իս ասում, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Քու արիւր գիղենայ, Եագօր ջան:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Իժում էա ո՞վ ասաւ:

ՍԱԼՕՄԷ

Միխէիլի հէրը. էս սահաթիս էստի էր, գնաց վուր բանը էս օրերումը վիրշացնէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, դարձացած:

Միխէիլի հէրը... (Մխարարը կայցնելով:) Տօ, թէ լաւ մարթ է, Ստեփան Դանէլիչի վուրթու համա ինչի՞ է շալիչ գալի. իր Միխէիլն էնդի չէ հաղիր

հաղրարաշի: Նրա դունգը չիմ վոխի սաղ Ստեփան Դանէլիչի վուրթու հիդ. (Նստում է:) Ընչ անիմ վուր հարուստ է:

ՍԱԼՕՄԷ

Արա վիս էկադրէրա. վնւնց կանայ Միխէիլը նրա մօդ գայ. զարթնի իր խիւքն ու ուսումը ընչ ունէ... Նրա բէդասլ հօրն ասիմ թէ Ստեփան Դանէլիչի ասկն ու տակը. մումով էլ վուր պտուիլ էինք, էս հանգի բախտի շէինք կանա ռաստ բերի Անանուն: Նստում է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ծխելով:

'Ես կարծում իմ, Սալօմէ, վուր Անանին Միխէիլի հիդ ուփրօ բախտաւուր կու'լի, կանց Ստեփան Դանէլիչի կալասկումը:

ՍԱԼՕՄԷ

Քիղի-քիղ ձեւում իս ու կարում. օրինակ ասինք՝ Միխէիլի մօդ շատ էլ բախտաւուր կու'լի Անանին, ամա վուր հէրը չէ ուղում, վուանիրքը խօ չլինք կանա ննգնի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ի՞նչ վիղիս թէ չէ ուղում:

ՍԱԼՕՄԷ

Հաղիր իր բերնով ասաւ էս սահաթիս ու էլ էստուրն ընչ գիղենայ է հարկաւուր. իր Միխէիլի համա վուր ուղում ըլի, նրանց համա ո՞ւր է խօսում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ո՞վ գիղէ, սատանայ մարթ է Սէրգէյ Տարասիչը. կու'լի ղասիղի է մէջ բերում Ստեփան Դանէլիչին, վուր միր միտկը զրուստն իմանայ. ուղում է միթամ

առչի դամբ միզ ասեցնիլ տայ, վուր էգէրա աւելի
իմքին դուս գձլէ:

ՍԱԼՕՄԷ, վեր կենարով:

'Ես քիզ ասում իմ վուր ամալ-աշքարա իր բեր-
նով ասա էն մարթը, վուր Միխէիլի համա վունչիչ
բանով շի ուղի Անանուն. փուղ ու բաժինք շունիք,
կ'օսէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ

է'հ:

ՍԱԼՕՄԷ

Աստուձ գիղենայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ, վեր է կենում եւ ման է գալիս:

Ննւ, թո՛ղ բաս գլուխը քարը տայ, հէնց գիղէ
նրա փուղի վրայ շաա իմ արմնում. գիլի մաշէնիկու-
թենով կու'լի մօգ արած... Ամա Միխէիլը լաւ տղայ
է. ափսոսս վուր նրա վուրթին է:

ՍԱԼՕՄԷ, հետք ման գարով:

Քու արիւր, Ստեփան Դանէլիչի վուրթուն 'ես
օշովի վրայ շիմ փսխի. ինչ անինք թէ մինձ ուսում
չունէ. մենակ նրա ասկը քսան Միխէիլին աժէ ու
ինչ գ'ուղէ պակասութիւն էլ ունենայ, գօվլթի տակը
չի էրեա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ, նստելով:

Քիզ համա օղօնդ գօվլաթ ըլի ու ասկով աղնիւ:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս շէ ու՛ Թորոզի վարթի Սարքսի բէդասլ
գլուխն է հարկաւուր... (Նստելով:) Նրա սնձին էլ կա-
րիւմ... Մէ Աստուձ տայ էս բանը գլուխ գայ, իժում

դուն թամաշա արա թէ քանի արշկայ տիրուչը էլ-
դա է գիրչում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ

Փառասիրութենով լիքն իս, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Փառասիրութենով կի շէ, խիլքով լիքն ասա:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ

Յա, խիլքով. քնւ մաղերուն էլ հարցրու:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի'հ, լաւ է. բան իք շինի ձիզ համա... Ինչո՞վ շէ-
լաւ էս աշխարքը շիմացար. դարթնի Անանուն էր-
կու արշիկ էլ ուրիշ է մինձանում մարթու տալու,
հիղնուհիղը տղերքն ուփրօ գին ին բունում, տեսնիւմ
թէ վոնց իս մարթու տալի: Չեռնէմէս դուս կու
թողնիւմ էս բանը. յաւիտենական տէր վու դառնայ
Ստեփան Դանէլիչը միրը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ, ծխելով:

Յը՛մ...

ՍԱԼՕՄԷ

Յը՛մ կի շէ, դուրթ իմ ասում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻԶ, վեր կենարով:

Մոլափ, Սալօմէ, մոլափ, 'ես ջեր մէ խօսիւմ
Սէրգէյ Տարասիչի հիդ, մէ նրա միտկն իմանամ,
տեսնիւմ Միխէիլի համա ինչ է ասում, իժում կու
փիքը անինք Ստեփան Դանէլիչի վրայ:

ՍԱԼՕՄԷ, տեղից վեր թռչելով:

Չէ, չէ, չէ չէ... հայրէցվուրթի վունչիչ շասիս,
վոնց Սէրգէյ Տարասիչին, վոնց նրա Միխէիլին.
փիքը էլ իմ արի ու պրծիլ էլ իմ: Մտկումս դըրի

վուր Ստեփան Դանէլիչի տղին պիտի տանք ու էնէնց էլ պիտի ըլի, էլ էստումը խօսկ չունիս դուն:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Հը՛մ...

ՍԱԼՕՄԷ

Հա, հը՛մ... Իմանում իս... վունչը չէմէն վունչիչ չգի- դենաս վունց մէկի մօդ, թէ չէ էլ ինձմէն չիս պրծնի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Վուր ասում իս, չիմ ասի, վա՛. իմ գլխի դուշմանը խօ չիմ:

ՍԱԼՕՄԷ, փաթաթուելով:

Թէ ինձ կու սիրիս, Եագօր ջան, ջեր վունչիչ չասիս. միթամ իսկի վունչիչ չիս էլ գիդի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Չիմ ասի, քու արիվն իմ ասում, վա՛... Բաս ջեր Անանուն էլ վունչիչ չիս ըլի ասի:

ՍԱԼՕՄԷ

Հայհարայ ուր էի ասում. ջեր մէ էնձանց դրուստ խօսկ իմանամ, Է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Ո՛ւր էր վագում հէր օխնածը, մէ քիչ չէր կանայ մուլափ տա՛. փափէն խօ չէր սառի, 'ես էլ իմացիլ էի, Է:

ՍԱԼՕՄԷ

Մ՛յ, իմանում իս, էլի. լաւ բան վուր չէր էլի, խօմ առանց քու հարցնիլ չէի բռնի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Դիփ լաւ, Սալօմէ, ամա Անանին վուր չուղէ նրան, էնչախն ինչ կ'օսիս:

ՍԱԼՕՄԷ

Վունց կանայ վուր իմ խօսկը չկատարէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Դուն գիդիս, Սալօմէ, կնգդերանց բանումը 'ես չիմ խառնվում:

ՍԱԼՕՄԷ

Հա, Եագօր ջան, էտէնց. ինչ քու բան է ախար. դուն ինձ թճող, իմ բանը 'ես գիդիմ:

Դուրս է գնում ծախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, մենակ, նորից ծխաքարը կայցնելով:

Էս դիփ տակն ու վրայ էլաւ... Ա'փստուս, ա'փստուս Միխէիլ. ամա կնգդերանց օխտէմէն սվ գու քայ... (Ձախ բռան մէջ նայելով եւ երեւակայելով թղթախողը:) Թուխտը փոխուեցաւ. էլ Սարքիս ու Միխէիլ չկայ... նրանց մագիար Ստեփան Դանէլիչ, Իվան Ստեփանիչ... (Աջ ձեռքի ցուցամատը ճակատին դնելով:) Իվան Ստեփանիչ... Իվան Ստեփանիչ...

Գնում է դէպի աջ կողմի դուռը:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԱ

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ՄԻՔԱՅԷԼ, մտնելով միջի դռնից:

Կարող եմ ձեզ ուրախացնել, Եագօր Սիմօնիչ. ես

գնացի ուղղակի մեծաւորի մօտ, (Թուղթը ցոյց տալով:) և ահա տեսէք նրա ձեռքը: (Թուղթը տալիս է Եագօր Սիմօնիին:) Եա եօթն օր ժամանակ նշանակեց այս գործը վերջացնելու:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ, նայում է թղթին, յետոյ աճնելով Միքայէլի ձեռքը, մօտ է քաշում իրան եւ ճակատից դաշխ քանակ մօտ համարում:

Չնտ ապրիս, Միխէիլ Չան, շատ շնորակալ իմ: Հրաւիրելով Միքայէլին նստելու, ինքն էլ նստում է:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Չարժէ շնորհակալութեան. (Նստելով:) Ճշմարիտ, ես ինքս ուրախ եմ որ կարողացայ այդ խեղճ կնոջն օգնել. այդպիսի ծառայութիւններն ինձ առանձին բաւականութիւն են պատճառում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ

Չօրանաս, Միխէիլ Չան, զօրանաս. շատ ուրախացրիր ինձ... Մինձ վարցի բան արիր, գիրեմնաս. Աստուծ մուրազիտ հասցնէ... (Միքայէլը ողջունում է:)

Է՛հ, ուրիշ նուր ի՞նչ խաբար:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իսկոյն կ'իմանաք, Եագօր Սիմօնիչ... Ես կարծում եմ մենք միմեանց բաւական հասկանում ենք, ուրեմն էլ երկար խօսքեր հարկաւոր չեն լինիլ յայտնելու ձեզ իմ միտքը...

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ, ընդմիջելով:

Քու միտկն էլ գիրդիմ, Միխէիլ Չան, քու խղճմտանքն էլ. աւատան ինձ, վուր քիզ իմ վուրթկերանցմէն պակաս չիմ սիրում:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ողջունելով: Հաստատ գիտեմ, Եագօր Սիմօնիչ, և այդ յոյսով համարձակվում եմ...

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ

Չարմացնում իս ինձ, Միխէիլ Չան... ՄԻՔԱՅԷԼ, վեր կենալով: Ես խնդրում եմ ձեզանից Անանու ձեռքը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ

Վնչ, իժու՞մ քու հէրը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Նօրս հետ ես վերջացրի գործը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ, զարմացած, վեր կենալով:

Տէր օղորմած Աստուծ... (Լռութիւն:), Ախար քու հէրը... շիմ հասկանում, Աստուծ գիրեմնայ... Ախար քու հէրը... դարու է:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Եագօր Սիմօնիչ, իմ հօր համաձայնութեան վրայ յետոյ կը խօսենք, բայց դուք ի՞նչ էք ասում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ

Ինչ իմ ասո՞ւմ... (Առանձին:) Ա՛խ, Սալօմէ... (Միքայէլին:) Աբա մէ սնվրեցրու թէ ի՞նչ ջուղար տամ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, տարակուսած:

Ճշմարիտ, ես ձեզ չեմ հասկանում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ

Տօ ար բրատ...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ուրեմն դուք փոխել էք ձեր միտքը: ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ, գրկելով եւ համարելով Միքայէլին: Էտ մի ասի, Միխէիլ, էա մի ասի... Աստուծ է

վկայ, վուր քիզ վրայ լաւ տղայ ինձ չէ ռաստ էկի, ու քիզ էնէնց իմ սիրում, վունցոր յատուկ իմ վուրթի. ամա էս բանը կնգզերանց բան է, 'ես մէշը չիմ խառնվում, վունցոր Սալոմէն գ'ուզէ, 'ես նրան խօսկ իմ տուի... Տղայ վուր ըլի իմ խօսկն է հարկաուր, ամա ախշկայ բանը կնիկարմատը գիզէ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք իզուր միք մեղադրիլ Անանու մօրը, ես հաստատ գիտեմ որ նրա կողմից ոչինչ արգելք չի լինիլ, եթէ միայն դուք համաձայն կը լինիք:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Ա'խ, Միխէիլ, էլի բանն ինձ վրայ իս գցում... Ատտուձ է վկայ, իմ 'երիք վուրթին ապրին, վուր քիզ վրայ լաւ տղայ 'ես չիմ ուզի Անանուս համա... Լաւ գիզիմ քու սիրտն էլ, քու աղնութինն էլ, գիզիմ ինչքան էլ բախտաուր կու'լի Անանին քի մօղամա ինչ անիմ վուր մենակ 'ես չիմ տէրը... Թաք Սալոմէն ուզէ էս բանը, աղնիւ խօսկ իմ տալի, Միխէիլ ջան, 'եթէ ինձ աղնիւ մարթ իս ճանչնում, (Բազուկները տարածելով:) վուր էրկու ձեռս բաց արած գ'ուզիմ քիզ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, շուարուած, առանձին:

Սյլևս կասկած չկայ... անշուշտ այստեղ մէկ բան է պատահել, որի պատճառը ես չեմ կարողանում հասկանալ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Ինձմէն մի նիզանա, Միխէիլ ջան, Սալոմի հիզ դուն ինքը խօսի, նրան թէ կոարեցիր՝ դէմուդէմն արի ինձ մօղ, էն սահաթին կու օխնիմ քիզ. հաս-

տատ գիզիմ վուր Անանին աւելի կու ուրախանայ, կանց կու հակառակուի. քիզ նման ազիզ է Անանիս, էրանի նրան, ում կնիկն էլ նա կու դառնայ... է'տէնց, էտէնց, Միխէիլ ջան... (Գրպանում Թաշկի-նակը որոնելով:) Ի՞նչ էլաւ:

Տ Ե Ս Ի Լ ԺԲ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱԼՕՄԷ

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, նկատելով Սալոմին, որ մտնում է ծախ դռնից:

Ա'յ, Սալոմէն:

ՍԱԼՕՄԷ

Ա՛՛՛, էկա՛ր, Միխէիլ ջան, համեցէք նստի, յօրէս ճաշը հազիր կու'լի... Թազա ինչ կայ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

Թազէն էն է, Սալոմէ, վուր էկիլ է միլ Անանուն ուզում է:

ՍԱԼՕՄԷ, յօնքերը կիտելով:

էրնէկ գիդենամ բա՛ գրօս հանաք է:

Բարկացած նայում է Սազօր Սիմօնիին:

ՄԻՔԱՅԷԼ, ժպտալով:

Ես գօր Սիմօնիչը հանաք չէ անում, տիկին, մենք այս րօպէիս հէնց այդ բանի վրայ էինք խօսում:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ, գրպանում որոնելով:

էս աղլուխս ինչ էլաւ...

'Դուրս է, գնում աջ դռնից:

...ամառային շոքի հիմա միմամ ցուրի նկրդի ուստ
...ամ 3 բզբա մե **Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ** ...
...ամառ շոքի մե 3 միմիկ նա մաղի միմաղի շոքի
...հիմա նամառ **ՄԻՔԱՑԷԼ, ՍԱԼՕՄԷ** ...

ՍԱԼՕՄԷ, մորորուած ձեւանալով:

Արա ինչ ասիմ, վուրթի, չիմ գիդի, Աստուծ գի-
դենայ... (Նստում է:) Մէ էրկու օր մնլափ տու,
Միխէիլ ջան, դրուստ ջուղաբր կու իմաց անիմ. մէ
Անանուս էլ հարցնիմ... խօ գիդիս առանց նրան
չի ըլի:

ՄԻՔԱՑԷԼ

Ես այսօր Անանու հետ խօսեցի, միայն մնում է
ձեր համաձայնութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ

Արա էտ օրէնք է, Միխէիլ ջան. առանց ինձ նրա
հիդ ուր էիր խօսում էս բանը... քիմէն էտուրը չէի
մնում, քու արիւր:

ՄԻՔԱՑԷԼ

Ինչ վատ եմ արել, եթէ խօսել եմ. դուք ինք-
ներդ, տիկին, բաւական հասկացրել էք ինձ, որ ես
իրաւունք ունէի այդ քայլն անելու:

ՍԱԼՕՄԷ

Ասիլ իմ ու էլի կ'օսիմ, Միխէիլ ջան, վուր քիդ
վրայ լաւ փեսայ չիմ ուղի, քու արիւր, ամա ինչ
անիմ վուր քու հէրը կրակ էր վէր ամում էսօր
էստի...

ՄԻՔԱՑԷԼ, շուարուած:

Հայրս այստեղ էր միթէ...

ՍԱԼՕՄԷ, վեր է կենում եւ ձեռքը Միքայէի ուսին դնում:

Վո՛ւյ, գէթադ՛վա, Միխէիլ ջան, վունչիչ շասիս...
Թո՛ղ մէ քանի օր անց կենայ, մէ էլի հիդը խօսիմ,
էգէբա կոտորուի... Ինչ անիս, վուրթի, չիմ ուզում
նրա ընդդէմ դուս գայ բանը... Օրթում հաւատ էր
անում, վուր բաց աճկով չիմ թողնի վուր Միխէիլը
մուրթ ախշիկ ուզէ, կ'օսէ. էլ յաւիտենական վունց
մէկին չիմ մօդ թողնի, կ'օսէ... Անմիդ անիծելու
ինչի՛ դառնանք... Թէ կու՛լի նրամով, վուրթի, խօ
լաւ, թէ չէ խօսմ էստի ինք ու էստի, ուր ինք փախ-
չում... վունցոր քէփդ տայ, էնէնց ժաժ արի... (Յոյց
տալով աջ կողմի դուռը): Համեցէք կարինէտը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՄԱՔԱՑԷԼ, մեծակ, երկար լուծիւնից յետոյ:

Այժմ ես բոլորը հասկացայ... Ուրեմն այս էր իմ
հօր սպառնալիքը. ուրեմն այսպիսի ճանապարհներով
է ուզում նա խանգարել իմ երջանկութիւնը... Հայրս
ինձ թշնամացել է... Գործիւր, գործիւր, հայր, բաց
պատերազմ է յայտնուած մեր մէջ, անշուշտ մէկը
մեզանից յաղթող պէտք է հանդիսանայ. միայն լաւ
իմացած կենաս, հայր, որ քո բոլոր ոյժը կը փշրուի
կամքիս առաջ եւ Անանին իմ կը լինի, թէև հարկա-
ւոր լինէր նոյնիսկ խլել նրան իր մօր գրկից:

Գնում է դէպի աջ կողմի դուռը. վարագոյրն իջնում է:

ԱՐԱՐՈՒԹ ԵՐՐՈՐԴ

Ստեփան Դանելիլի տանը Վանօի առանձնասենեակը՝ ամենա-
չքեղ կերպով դարձարուած թանկագին կահ-կարասիքով,
զրապրիններով, պատկերներով և ընտիր ծաղիկներով: Չախ
կողմում մեծ հայելի, աջ կողմում գրասեղան, որի վրայ դար-
սած են դարձեալ պատկերներ, ալբոմներ և սեղանի դանա-
զան պարագաներ: Խորքում դիւան: Ուր հարկն է աթոռներ
և բազկաթոռներ: Անկիւններում մեծ կանդելաբրներ: Վա-
ռարանի վրայ ժամացոյց: Մէջտեղում և կողմերում դռներ:

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ՎԱՆՕ, ֆրակով կանգնած է հայելու առաջ եւ կիսածայն
երզում է որեւէ օպերայից մի կտոր, ՕՍԷՓ, խոզա-
նակով սրբում է նրա հագի ֆրակը:

ՎԱՆՕ, շուռ դարով:

ՀԱՆ, հիմի էսթէնը: (Յրգը շարունակում է, յետոյ
ծնորով Օսէփի մազերը շոշափում ու ձեռքն իր քթին
մօտեցնում:) Էլի իս գողցի իմ պօմաղէմէն:

Մատները սրբում է Պաշկինակով:

ՕՍԷՓ

Չէ, աղա, էս էն պօմաղէն է, վուր դուք ինձ
տուիք:

ՎԱՆՕ, կամաց խփելով նրա գլխին:

Ջեր էս վուր քանի ջէր իմ քիզ ասի՝ ինձ աղա
մի ասի. շա՛օ դա աղա:

ՕՍԷՓ

Ա՛խ, վինալատ, պարուն ջան:

ՎԱՆՕ

Հա՛, էտէնց ասա, յիմար: Աղէն փողոցի մարթկե-
րանցն ին ասում, վուր փուրը վքած ման ին գալի
ու տուն գալիս մաւի աղլիտով մէ էրկու շաու կա-
նանչի ին տուն բերում: Ինձ աղա կու սազ գայ.
վնւրդանցի աղա իմ 'ես:

ՕՍԷՓ

էս մէկը մտէս ննգաւ, աղա ջան, յօրէսի դէնը
դիփ պարուն կ'օսիմ, աղա ջան:

ՎԱՆՕ, դարձեալ դիսին խփելով:

էլի խառնեցիր. քիզ իմ օրումը խիլք չիմ կանա
սովրեցնի:

ՕՍԷՓ

Ախար ինչ անիմ, ա՛... պարուն ջան, 'ես ինչ
միզ ունիմ, վուր միր լիզումը մէ խօսկի մազիար
էրկու կայ. լիզու խառնվում է: Ա՛յ, տէրը բարի
տայ ոսներուն... նրանք մէ գլուխ դիփ բարին ին
ասում... Մէկ էլ էն ծախ լիզուն վուր խօսում ին՝
մուսա, մուսա. էստու վրայ հիշտ ինչ կայ:

ՎԱՆՕ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛... Ասա՛ մօսիէօ:

ՕՍԷՓ

Մուսիէ:

ՎԱՆՕ

Մօսիէօ:

ՕՍԷՓ

Մօսիէ:

ՎԱՆՕ

Մօսիէօ, բալվան:

ՕՍԷՓ

Մօսիէօ, բալվան:

ՎԱՆՕ

Տի սամ բալվան, դուրակ. 'ես քիզ իմ ասում, չէ
թէ դուն ինձ ասիս... նո՛ւ, ասա՛ մօսիէօ:

ՕՍԷՓ

Մօսիէօ:

ՎԱՆՕ, ձեռքը կամաց Օսէփի թշին խփելով:

Նո՛ւ, մալադէց, էլ չմտէր գցիս:

ՕՍԷՓ

Չէ, աղա, էլ չիմ մտէս գցի:

ՎԱՆՕ, ոտը յատակին խփելով:

Էլի՛, յիմար...

ՕՍԷՓ, խօսքը բերանից խլելով:

Վայ, վայ, վայ... պարուն, պարուն ջան:

ՎԱՆՕ

Էտէնց: Գլուխդ դարդակ դթում է, արա, ինչի՛
'ես մտէս շիմ գցում. մէկ ասիլ իմ քիզ՝ ժօղէֆ,
դիփ ժօղէֆ իս:

ՕՍԷՓ

Ժօղէֆ իմ, պարուն ջան, ժօղէֆ: Աբա՛ տեօէք,
մնամ վուր վրէդ էլ վունչիչ չկայ:

ՎԱՆՕ, հայելու մէջ զննուելով՝ մի որեւէ երգի եղանակ
է սուլում, յետոյ ցոյց է տալիս մէջքի կողմը:

Էս ինչ է, յիմար:

ՕՍԷՓ

Էտ անիծած բմբուլը հիմի նստեցաւ: (Սրբելով):
Սրան էլ կու թոցնիմ:

ՎԱՆՕ, զննուելով:

Լաւ, լաւ... Ը՛մ, ժօղէֆ...

ՕՍԷՓ

Համմէ:

ՎԱՆՕ

Մէ ջուխտ թաղա պէրչատկա բի:

ՕՍԷՓ, մօտենալով պահարանին:

Ի՞նչ ուանգը, պարուն:

ՎԱՆՕ

Չիս գիղի ինչ ուանգը. ֆրակի մօղ ինչ ուանգը
պիտի. քանի ջէր իմ սովորեցրի:

ՕՍԷՓ, մօտ բերելով մի զոյգ այցի գունաւոր ձեռնոց:

Մ՛յ, էստո՛ւց:

ՎԱՆՕ

Չէ, պալէվի տո՛ւ:

ՕՍԷՓ

Բաս էն օրը ֆրակով վուր գնացիր էնդի, էս
փերչտկներէմէն հարար:

ՎԱՆՑ

Ը, յիմար, էն ուրիշ է, էս ուրիշ. էս օր առաջի անգամն իմ վիզիտ գնում, օրէնքը պալէվին է:

ՕՍԷՓ, տարով յարդագոյն ձեռնոցներ:

Բաս նրան թողնում իս:

ՎԱՆՑ

Զէ, սվ ասաւ քիզ թէ թողնում իմ:

ՕՍԷՓ

Բաս սըր իք գնում:

ՎԱՆՑ

Ինչքու ամեն բանը չիմանաս, չի ԸԼԻ, քու գլխի արիւր:

ՕՍԷՓ

Ի՞նչ 'ես գիդիմ, քու խոստովնահէրն էլ չի գիդի էնքանն ս': Ո՞ւր իս գնում, պարուն, գէթաղվա:

ՎԱՆՑ

Չատ մի խօսի, յիմար, մէ աղլուխ էլ տո՛ւ:

ՕՍԷՓ, պահարանից Թաշկինակը հանելով:

Գուխի, պարուն:

ՎԱՆՑ

Գուխի էլ, գուխի էլ:

Օսէփն անուշահոտում է Թաշկինակը եւ ծածկաբար

էլ իր գլուխը. իսկ Վանօն աջ կողմի սեղանից

վեր է առնում ժամացոյցը, երգելով լարում

ու գրպանը դնում, յետոյ մատանին մատն է

դնում եւ կոկկում:

ՕՍԷՓ

Չամեցէք աղլուխը:

ՎԱՆՑ, առնում է Թաշկինակը եւ հոտ կալնում:

Հէնց էս է: (Միջի դուան կողմից Թոյլ հագի ձայն է լսվում. Օսէփը մօտենում է դուանը:) Ո՞վ է:

ՕՍԷՓ

Կուշէրն է, բուկէտը ճարիլ է: (Առաջ բերելով մի հիանալի ծաղկափունջ:) Վուալա, մօսիէ, տիս՝ ինչ լաւն է:

ՎԱՆՑ, առնելով ծաղկափունջը:

Ա՛խ, չօրտ վաղմի, իստակ մտէս ննգաւ: (Ժամացոյցին նայելով:) Ջեր չէ ուշացի... էս սահաթիս, ժօղէֆ, տար էս էնդի. գիդիս վուրդի իմ ասում:

Ծաղկափունջը յետ է տալիս:

ՕՍԷՓ

Վանց չիմ գիդի. իմ բօղազի ճանփէն էլ չիմ գիդի էնէնց, զունցօր էն գիդիմ. մաղամ Կարօլինա:

ՎԱՆՑ

Մաղմուաղէլ, յիմար, չէ թէ մաղամ:

ՕՍԷՓ

Մաղամ-զուլօ Կարօլինա:

ՎԱՆՑ

Մաղմուաղէլ, տօ:

ՕՍԷՓ

Մէ խօսկով, պարուն ջան, Կարօլինի տունը գիդիմ:

ՎԱՆՑ

Նո՛ւ, հէնց էնդի. գնա էս սահաթիս: (Ձախ կուլիսից լսվում է Նատօի ձայնը. «Նս հազիր իմ, Վանօ»:) Գալիս իմ, գալիս, 'ես էլ հազիր իմ: (Օսէփին:) Դէ, գնա էս սահաթիս. էտ իմ մագիար իրան կու տաս ու կ'օսիս վուր էս գիշիր սահաթի ութին ինձ մնայ:

Վուր հարցնէ թէ հրամանքդ ինչ իս շինում, ինչ ասիմ:

ՎԱՆՅ

Ասա՛ վուր իմ քվիր հիդ վիզիտ գնացի:

ՍՄԷՓ

Իժուս էն կու հարցնէ թէ ուր գնաց, ինչ ջուղար տամ. ասիմ թէ չիմ գիդի, չի աւտայ: Ախար ինձմէն ինչ իս թարցնում, պարուն ջան:

ՎԱՆՅ

Նո՛ւ, ասա՛ վուր Սուրաթինց տուն գնացինք վիզիտ. ինչ կայ էստի թարցնելու:

ՍՄԷՓ, ձախ ոտը դէպի յետ վեր քաշելով ու աջ ձեռքով ապանջի վերեւը բորելով:

Սուրաթինց տո՛ւն... էն սիրուն ախշիկ վուր ունին. քօման վու պարտէ, մադամգէլ, հրա՛: Ա՛յ, սիրուն:

ՎԱՆՅ, մատներու ծայրը համբուրելով:

Պծամ... տօ տը, ա՛յ, սիրուն. քու Կարօլինէն նրա վուտի պճիդն էլ չաժէ:

ՍՄԷՓ, ծաղրելով:

Քու Կարօլինէն... Քո՛ւ Կարօլինէն, պարուն, քո՛ւնը: Անա Սուրաթինց ախշիկը քիդ ինչ ձեռք կու տայ. էն վարթն օշով չի թողնի քիդ վուր կտրիս:

ՎԱՆՅ

Վուրդի վուր վարթ տեսնին, դիփ կտրին, ո՛ւր կ'էհայ, յիմար. խանդէխան մենակ հուտ կալնին էլ վնաս չէ: (Օսէփը ծաղկափնջից հոտ է առնում. կուլիսից դարձեալ լսվում է Նատոի ձայնը՝ «Զիս գալի՛ր, Վան՛օ»): Դալիս իմ, գալիս: (Օսէփին): Դէ, գնա՛, չնւտտ արա՛:

ՍՄԷՓ

էս սահաթիս, պարուն ջան: (Գնում է եւ յետ դառնում: Աղերսելով): Մըսիէ ժան...

ՎԱՆՅ

Հըա՛, էլի իմքին իս ուզո՞ւմ:

ՍՄԷՓ

Ախար, էրէգ Կարօլինէն ասա՛ վուր՝ ինչի՛ բատինկէքդ (Աջ ոտը կրնկի վրայ խողացնելով եւ վրան նայելով): Լաւ չէ պլպլում, կ'օսէ. քի պէս աղի, (Մըտաբերելով որ սխալուեց, թրում է): Թփն՛ւ, պարնի պէս լաքիէն էտէնց չի պիտի ման գայ, կ'օսէ:

ՎԱՆՅ, մինչդեռ Օսէփը խօսում էր, մի երգի եղանակ է սուրում:

Փի՛ւ, ֆի՛ւ, ֆի՛ւ... Իժուս:

ՍՄԷՓ

Ախար, էլի էտէնց գնա՞մ:

ՎԱՆՅ

Նո՛ւ, թա՛ղէն առ:

ՍՄԷՓ, զուլսը բորելով:

Փո՛ւղը:

ՎԱՆՅ, ծիծաղելով:

Փուղն էլ ճարէ, էլի՛:

ՍՄԷՓ

Վո՛ւրդի ճարիմ, էլ մէ գրօշ չունիմ:

ՎԱՆՅ

Վո՛ւրդիտը գ'ուզիս:

ՍՄԷՓ, ոտը ոտի մօտ դնելով, փոքր առ փոքր առաջ է գալիս դէպի սեղանը, որի վրայ դրած է փողի քսակը: Ա՛յ, ճարած է հաղիք, պարուն ջան:

ՎԱՆՑ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛... նո՛ւ, ժողէֆ, էժան չիս նստում ինձ:

ՕՍԷՓ

Կարօլինէն վուր չըլի, պարուն ջան, ինչ կ'օնիմ.
էս բատինկէքն էլ լաւն է:

ՎԱՆՑ

Լաւ է, լաւ, գլուխս մի տանի: (Մօտենալով սե-
ղանին՝ փող է հանում. քսակիցը:) Հը՛ւ, բռնէ. էս օխ-
տը մանէթը հէրիք է... Դուն ինձ կու քանդիս
դրուստ:

ՕՍԷՓ

Է՛հ, մինձ աղէն սաղ ըլի, պարուն ջան:

ՎԱՆՑ, փողը տալիս է, Օսէփը համբուրում է ձեռքը:
Նո՛ւ, պաշօ՛լ:

ՕՍԷՓ

Սէի չա՛ս:

Թոչկոտելով դուրս է գնում միջի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՎԱՆՑ, յետոյ ՆԱՏՑ

ՎԱՆՑ, մենակ:

Էս ժողէֆին վուր շունենամ, իմ բանը դժար է:
(Քսակի մէջ փող է ածում եւ դնում ձոցը, յետոյ սուլե-
լով դնովում է հայելու մէջ:) Չիկ...

ՆԱՏՑ, դուրս գալով ձախ դռնից, ձեռքին թատրոնի ծա-
լած հայերէն յայտարարութիւն:

Ի՛նչ էլաւ քիզ, Վանօ. քանի դուքուիս, մօն շէր:

ՎԱՆՑ

Զուքածը դուն իս, Նատօ. էտ ինչ դէրիա է,
Չեր չիմ տեսի:

ՆԱՏՑ

Էս օր էրի կարողը: (Վանօի առաջ շուռումուռ գա-
լով եւ հայելու մէջ դնուելով:) Արա՛, լաւն է. լաւ է
կանգնած, ն'էս պա:

ՎԱՆՑ

Չիկ, շիկ, վրէ շիկ:

ՆԱՏՑ

Չիկը թէ գ'ուզիս, Վանօ, էքուց տիս. ուրիշ հէս-
տիկը կարվում է ինձ համա վուր է, քախկումն օշով
չի ունենա: (Ձեռքերով ցոյց տալով:) Էստի կարած
կու'լի գիւպիւրնիք, էսթէնը կու'լի բանտ, էսթէնն
իրմէն բուկէտ, էսթէնը պատի ջիբ, բոլորը մանդը,
մանդը, մանդը ծիրծիրէք, ու էգնէն ծալիք, ծալիք,
ծալիք, ծալիք, ծալիք, Վանօ ջան, ծալիք, վուր ինչ
ասիմ, պրօստօ պրէլէստ. սը սրա շարման. այ շիկ...

ՎԱՆՑ

Ա լա դէրնիէր մօդ:

ՆԱՏՑ

Սէրթէնըման...

ՎԱՆՑ

Էտ ինչ է, աֆիշկա է:

ՆԱՏՑ

Հա՛, հիմի բերին. տիս, թագա բան է:

ՎԱՆՑ, առնելով Նատօի ձեռքից յայտարարութիւնը:

Նո՛ւ... Հայոց թատրօն, շատ հարկաւուր է. 'ես

դէն ածելու փուղիր շունիմ: (Զգիրով սեղանի վրայ):
Միթամ բան ին մօզօնի. գլուպըստ կակայա:

ՆԱՏՕ

Աբան, դնանք, էլի. ինչ մօզօնից պապաշէն:

ՎԱՆՕ

'Ես շատ ուրախ իմ, նատօ, Անանուն կու տես-
նինք. էն բալէմէն դէսը մտկէմէս չէ դուս դնում:
էրանի թողնէ մէ պաշ անիմ, ինչ գ'ուղէ կու տամ:

ՆԱՏՕ

Փի դօն... նա էտ հանգի ախշիկ չէ:

ՎԱՆՕ

Ինչ հանգի էլ գ'ուղէ ըլի, ուղենամ թէ չէ էրկու
օրումը խիլքէմէն կ'օնիմ. ժը լիւի [լու] թուրնըրէ
լա թէթ, աղնիմ սլօլօմ...

ՆԱՏՕ

Թէ էտ հանգի բանիր կ'օսիս, էլ հիդդ չիմ գա,
վանօ. թիւ է դէօն [tu es un] մօլէ սիւժէ:

ՎԱՆՕ

Լան է, լաւ, մի ջգրուի, նատօ. արի գնանք:

ՆԱՏՕ

Քանի վուստ է 'ես էլ էտ իմ ասում, ամա վուր
ծանդը իս ժաժ գալի, ինձ էլ ուշացնում իս. իժում
քանի բան ունիմ էս օր, վուր գիդենաս:

ՎԱՆՕ

Իմ տօլ բան դուն վուրդի կ'ունենաս:

ՆԱՏՕ

Դիանիս, գիանիս, արա ինչ բան ունիս:

ՎԱՆՕ

Աբան ջեր դուն ասա:

ՆԱՏՕ

Չէ, ջեր դուն ասա:

ՎԱՆՕ

Չէ, դուն ասա:

ՆԱՏՕ

Չէ, դուն ասա ջեր:

ՎԱՆՕ

Չէ, դուն ասա:

ՆԱՏՕ

Չէ, դուն ասա:

ՎԱՆՕ

Ա՛յ, քանի բան ունիմ. էս վիդիար...

ՆԱՏՕ

էտ խօս 'ես էլ իմ գալի:

ՎԱՆՕ

Աթանդէ: (Աջու մատով ծախու մատները համրելով):
էս վիդիար. իժում պիտի գամ տուն, շուրիւս վո-
լիմ...

ՆԱՏՕ, ընդմիջելով:

'Ես էլ...

ՎԱՆՕ

Աթանդէ, աթանդէ: (Վրայ տալով): Չուրս պիտի
փոխիմ, պիտի հաքնիմ վիդիտկա, պիտի գնամ պարա-
նօուս տեսնիմ, իժում պիտի գամ նօտիր առնիմ, մէ
ախշկայ խոստացիլ իմ՝ իւն [աւօ] ժօլի դըմուագէլ,
իժում էն նօտիրը պիտի տանիմ իրան տամ, իժում
պիտի գամ տուն ու նուր մէկանց մէկէլ վիդիտկէս
հաքնիմ, գնամ կլուրը՝ տեսնիմ իմ ննգրախքն ինչ ին
չինում, իժում պիտի տուն գամ իմ հօր առշիւր

Ժանդը ու բարակ ձրուիմ վուր հաց ուտինք, իժում պիտի ձի նստիմ, գնամ Մուշթէիդ, կու'լի ճանփին ինչ պատահի, շորտ պարերի, իժում պիտի տուն գամ շայ խմիմ, իժում պիտի շարչրուիմ վուր ութ սահաթը դառնայ ու ութ սահաթին՝ (Մի ոտը բարձրացնելով, միւսի վրայ պտոյտ է գալիս եւ մատներու ծայրը համբուրում:) պծամ... էլ չիմ ասի: Արա դուն ինչ բան ունիս:

ՆԱՏՕ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛... շատ բան ունիմ, շատ բան. հա՛, հա՛, հա՛... Էտ դադա բան խօսմ 'ես էլ ունիմ. (Նոյն-պէս վրայ տալով:) 'ես էլ պիտի տուն գամ, շուրս վո-խիմ, ուրիշ շուրիք հաքնիմ, ճաշ էլ ուտիմ, շայ էլ խմիմ, իրիզնահաց էլ ուտիմ, պարկիմ, քնիմ, էքուց վիկենամ, էրեսս լուանամ, հա՛, հա՛, հա՛... Էս դադա, քանի գ'ուզիս բան ունիմ, հա՛, հա՛, հա՛... Քը թիւ [տu] է դրօյ, մօն շէր, հա՛, հա՛, հա՛...

ՎԱՆՅՕ, ծաղրելով:

Հա՛, հա՛, հա՛... Ինչո՞վ է քո բանն աւելի իմ բա-նի վրայ. ինչ բան ունիս, ի՛նչ, արա՛ ասա:

ՆԱՏՕ, նոյնպէս ծաղրելով:

Ի՛նչ բան ունիս, ի՛նչ... Միթամ շիս գիղի ինչ բան ունիմ. մէ սահաթուան էղնէն մօսիէօ Գուժօն պիտի գայ ու էրկու սահաթ ֆօրտօպեանի վրայ գլուխս ցաւ տայ, իժում պիտի մէ էրկու սահաթ էլ մադամի մօդ՝ քօման վու փօրտէ վու, մէրսի մադամ, մէրսի մօսիէօ, իլ ֆէ բօ թան, իլ ֆէ մօվէ թան...

ՎԱՆՅՕ, ընդմիջելով:

Մ'է շարման, վու գէթ շարմանթ, վուլէ վու դան-

մէ, վուլէ վու վալսէ. էտունք խօ 'ես շատ վուխտ է գիղիմ, հիմի թո՞ղ քու գլուխն էլ ցաւ տան, մա՛ շէր, իմ գլուխը կատլէտ շինեցին:

ՆԱՏՕ

Ղնւրթ վուր կատլէտ. խանդէլսան գլուխս էնէնց ցաւում է էն անիծած մադամիմէն վուր էլ չիմ գիղի վուրթէնը ննգնիմ. սա մ'ամբէթ, Վանօ... Ամա փառք Աստաճու, շուստ կու աղատուիմ էստունցմէն. ինչ սովրեցայ էն էլ հէրիք է: Պապաշէն ասաւ վուր էս օրերումն ուզում է ինձ նշնի, ու մէկէլ տեսար, շէր Վանօ, քու մադամաղէլ նատօն դառաւ՝ (Խորը ու-վերանս անելով:) մադամ... Ինձ համա իմ սալօնը կ'ունենամ, իմ բուդուարը. ինձ մօդ դու քան, կ'է-հան, բալիք, վեշէրնիք կու սարքիմ. օ, սը սրա էօն [տu] վրէ գէլիս:

ՎԱՆՅՕ

Իժում ունիմ է տալի քիզ պապաշէն:

ՆԱՏՕ

Չիմ գիղի, Չեր շէ ասում... Գիղիս ինչ, շէր Վա-նօ, (Թոււն առնելով:) դուն վուր ուզենաս, մինձ լա-ւութիւն կ'օնիս ինձ... (Նստում են:) ո՞վ գիղէ պա-պէն ումը Չոգէ ինձ համա, ու խօ գիղիս՝ նրա կամ-քին հակառակուիլ շի ըլի. դուն մէ էնէնց իմաց արա նրան վուր 'ես մէկին հաւնում իմ:

ՎԱՆՅՕ

Գիղիմ, գիղիմ,—մօսիէօ Ալմասեան:

ՆԱՏՕ

Վօտ եշշօ... Ալմասեան... դուն էլ օքմին գթար... Ի՛նչ կ'օնիմ 'ես նրան. մադամն ասում է վուր հայքը

կօպիտ ին ու կնոյայ գինը շին գիդի... Փի, մօվէ ժանր... So լի դէլօ՝ Սէլիֆօնա Իվանիչ...

ՎԱՆՅ

Ա՛, մօսիէօ Բումեանսկի...

ՆԱՏՕ

Լիւի [lvi] մէմ, լ'էդ դը քան պրէնս Բումեանսկի:

ՎԱՆՅ

Օ՛հ, հօ՛, մտիկ թէ վուրդի իս ձքվում... Մադամ լա պրէնսէս դը Բումեանսկայեա. ս'վ դիմնայ քիզ էն շախը... Իժում նա գ'ուղէ քիզ:

ՆԱՏՕ

Պապաչէն կամք տայ, թէ չէ նա ինձ համա գժուած է. տէատրումը վուր նստած է, լօնէտը գցում է աշկերուն ու դիփ ինձ է մտիկ տալի: 'Նս էլ նրան խիստ իմ հաւնում, մօն շէր Վանօ. սիրուն, կօկած, տրօսած, օլըրած բիխերով, դիդին էպօլէտ-նիրն ուսին, էքսիլրանանիրը քաշ արած, չպօրնիրը կրնգներուն, պրէլէստ պրօստօ... Քանի կուռս կռանը գցած բուլվարի վրայ անցուդարց կ'օնինք, թուրը գեղնին՝ (Գնալով մի կողմից միւսը:) թխկ, թխկ, թխկ... ու իմ շէյֆն էլ հիդը՝ (Յետ դառնալով:) շխկ շխկ, շխկ... վուալա էօն [un] վրէ շիկ, ն'էս պա, մօն շէր ժան, ու կալասկով վուր գնում կու'լինք, 'ես (Նստում է եւ ձգվում, հովհարելով:) էսէնց... Տիս, տիս, մօն շէր Սէլիֆօնա Իվանիչ, վունց ին դիփուն-քը միզ մտիկ անում... (Վեր թռչելով:) Օ՛, 'ես կու գժուիմ...

ՎԱՆՅ, նոյնպէս վեր թռչելով:

Օ՛, 'ես էլ կու գժուիմ... 'Նս քիզ կու օակիմ,

շէր նատօ. դուն ինձ ասն, շատ ախշկերանց հիդ կու ճանչցնիս ինձ:

ՆԱՏՕ

Ում հիդ գ'ուղիս, շէր Վանօ:

ՎԱՆՅ

Ա՛, չօրտ վաղմի, կուախտ տըկ կուախտ... Արա էնշախը տանցաւատ կ'օնիմ, ալ... (Վուրը գցելով Նատօի մէջքին:) Ղուրթ, արլի մէ թուր դը պօլկա [polka]: (Պար է ածում պօլկա, բերանով նոյնը եղանակելով:) Թրա լա լա, թրա լա լա, թրա լա լա լա, թրա լա լա...

ՆԱՏՕ, սարելով:

Ուշացանք, ուշացանք, Վանօ:

ՎԱՆՅ, շարունակելով:

Թրա լա լա, թրա լա լա...

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ, մտնում է աջ դռնից:

Է՛ստի մտիկ... (Վանօն ու Նատօն թողնում են մի-մեանց:) Զեր էստի իք:

ՎԱՆՅ

Ա՛յ, գնում ինք, պապա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԶ

Դէ, գնացէք. մէ սահաթ աւելի է կալասկէն լը-ծած է, դուք կի էստի տրախիդ իք տալի, միխկ ին ձիանիրը:

ՆԱՏՕ

Քանի վուխտ է պատրաստ իմ, պանայ, սաս է վուր նորահարսի պէս զուրուիլ զիդէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Վունց մէկդ պակաս չիք... Դէ, գնացէք. ամա ինչ իմ ասում, Վանօ, ծրարիպրարի չխօսիս էնդի, ամուժ է:

ՎԱՆՕ

Մի վախենա, պապաշա, հէստի խօսիմ վուր է՛ իստակ բօն տօն:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Չըմ, մոկիաթ կաց. Եագօր Սիմօնիչիմէն իմ կուղմանէ նիրողութիւն գ'ուղիւ, վուր է՛ես չկանացի գա:

ՏԵՍԻԼ Դ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ, միջի դոնից գուխը հանելով:

Կու'լի վուր տուն գամ, Ստեփան Դանէլիչ. ծառէն ասաւ վուր ընթուներւմ իք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Համեցէք, համեցէք, աղա ջան:

ՍԱՐԳԻՍ

Հանարցակութիւնս բախշեցէք: (Ողջունում է Վանօին եւ Նատօին, նրանք էլ պատասխանում են. յետոյ ձեռք է տալիս Ստեփան Դանէլիչին եւ Վանօին): Քէփումդ վոնց իս, Իվան Ստեփանիչ:

Նորից ողջունում է Նատօին:

ՎԱՆՕ

Վէաւ... (Աջ ձեռքով խփելով Սարգսի փորին): Դուն վոնց իս, վոնց, Սարքիս աղա: Կուր միսա մզիս

ՍԱՐԳԻՍ

Վաւ... ՎԱՆՕ, թերուելով դէպի Սարգիսը եւ իբր թէ ակնջում:

Սիպտայ օրմնիրը վոնց ին:

ՍԱՐԳԻՍ

Է՛, Իվան Ստեփանիչ... ՎԱՆՕ

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, բարկանալով:

Վանօ:

ՎԱՆՕ

Վա, բաս սա վուր ասում է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Սնւս, ասում իմ... (Սարգսին): Բէղամաղ մի ըլի, գէթաղվա, քու էրեխէքն ին:

ՍԱՐԳԻՍ

Աստուձ քիզ բախշէ. դօրանաք, վուրթիք: Խօմ դաշլա չիմ անում ձիդ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Ձէ, չէ, Սէրգէյ Տարասիչ, համեցէք նստեցէք. սրանցը Սուրաթինց տուն իմ զրգում վիզիտ:

ՍԱՐԳԻՍ, ուրախ:

Վա, զուրթ իս ասում. էս լաւ է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Ի՞նչ արմցար, էրէզ ձիւ տանն էինք խօսում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ղսւրթ խօմ. միտս է, միտս, Ստեփան Դանէլիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Մնում էի վուր ջեր նրանք գան, ամա էս փիլի-
սոփէքն ասին վուր ինչրու մինք չէհանք, նրանք
չին գա, կ'օսէ: Դէ, գնացէք, վուրթիք, էլ մի ուշա-
նար: (Վանօն եւ Նատօն Սարգսին ողջունում են եւ
գնում:)

ՍԱՐԳԻՍ, այս միջոցին, առանձին:

Աստուծ է շինում իմ բանը... (Նայելով Նատօին):
Մտիկ, է, շահագրի լայիդ է... արա Անանու հատն է:
ՆԱՏՕ, միջի դռնից:

Է բիէն, ժան, վիէն դօն:

ՎԱՆՕ

Վուի, վուի, [oui, oui] գալիս իմ...

Քչփռում են ու քրքրջալով դուրս գնում թեւակցած:

Քրքիջը շարունակում են եւ բեմից դուրս:

ՏԵՍԻԼ Ե

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, գլուխը շարժելով:

Մտխլաս... (Առաջ գալով): Վահ, համեցէք նստի,
է... (Ինքը նստում է:)

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով:

Մէ խարար իմ բերի, Ստեփան Դանէլիչ, մէ խա-
րար, վուր էս սահաթիս ինձ մէ լաւ թամբած ձի
փէշքաշ անիս, արժանի իմ, հախ Աստծու:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Հը', խօսեցանք, Միխէիլի հիդ:

ՍԱՐԳԻՍ

Էհ, Ստեփան Դանէլիչ, Միխէիլը վճռն է. մէ
բանի իմ էկի, մէ բանի իմ էկի, վուր Միխէիլն էլ
մտէս ննգաւ, նրա հէրն էլ... էս սահաթիս հարցնում
էիք, թէ ինչի վրայ արմցայ, վուր էրեխանցդ Սու-
րաթինց տուն էիք զրգում. այ, կ'օսիմ ու հիմի դուն
արմըցի... Դուն ինձ ասա, Ստեփան Դանէլիչ, Եա-
զօր Սիմօնիչի ախշիկը... լաւ ախշիկ է գանա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Լաւ:

ՍԱՐԳԻՍ

Սիրոնն

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Սիրոնն:

ՍԱՐԳԻՍ

Խեղօք:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Խեղօք:

ՍԱՐԳԻՍ

Գիդոնն:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Գիդոնն:

ՍԱՐԳԻՍ

Է, էլ ինչին իս մնում:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Վոնց թէ ինչին իմ մնում:

ՄԱՐԳԻՍ

Էլ էստու վրայ լաւը վճարդի կու ճարիս քու տղի համա:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, ծայնը երկարացնելով:

Վա՛: ՄԱՐԳԻՍ, նոյնպէս:

ՍՄԱՐԳԻՍ, նոյնպէս:

Ջա՛ն: ՍՄԱՐԳԻՍ, նոյնպէս:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, վեր կենալով:

Փիէ՛... ՍՄԱՐԳԻՍ, նոյնպէս:

ՍՄԱՐԳԻՍ, նոյնպէս:

Գ՛ուզիս տանը փիէ ասա, 'ես վուրնոր դրուստն է ու տպածն է, էն իմ ասում, Ստեփան Դանէլիչ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, նորից նստելով:

ՏՕ, ախար 'ես քիզ ինչ ասի, քիմէն ինչ ջուղարի էի մնում՝ դուն ինչ իս ասում հիմի:

ՍՄԱՐԳԻՍ, նոյնպէս:

Հալալ քու խօսկի ջուղարն է. դուն ուզում իս իմ տղի բանը շինի, ես 'էլ քու տղի բանն իմ շինում. ասած է՝ «Ի՛նչ կու ցանիս, էն կու հնձիս»: Դուն ինձ ասա, մէ քու մտկումն էլ էկիլ է էս բանը, թէ չէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Մարթու միտկը ծով է, ախպէր, ինչ գ՛ուզիս կու անց կենայ. ամա հէնց դուն էլ վճարդի փիքը արիւր էս բանը:

ՍՄԱՐԳԻՍ

Վճնց է, վճնց Թորոզի վուրթի Սարքիսը. դ՛օշաղ իմ, թէ չէ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Ջալում մարթ իս, ախպէր. ամա մէ՛ դրնւստն ասա ինձ՝ էս դոն փիքը արիւր, թէ Եագոր Սիմօնիչն է դրդի քիզ մօցլըսուլ:

ՍՄԱՐԳԻՍ

Մ՛յ, Ստեփան Դանէլիչ, 'ես քիզ դրուստն ասիմ բանը վճնց էր, 'ես սուտ չիմ սիբի, սուտը սատանին է: էս բանը վունց 'ես մօգօնեցի, վունց Եագոր Սիմօնիչը. դրուստ Աստձու բան է, քու արիւր դիգենայ, թէ չէ հնդու էկած դավրիչն էլ չէր կանա մօգօնի: Մէ մտիկ թէ վճնց էկաւ... Մէկէլ՝ օրը հրամանքդ վուր միւր տանն էիր, Եագոր Սիմօնիչի կնգան իս քու աճկով տեսար էնդի...:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Հա՛, դուրթ է, աղա ջան:

ՍՄԱՐԳԻՍ

Չատ պատուական կնիկ է, է... Գնացիր թէ չէ, տեսնիմ ինքը Եագոր Սիմօնիչը տուն էկաւ. խիստ հարկաւոր բան ունիմ, կ'օսէ:—Ի՛նչ խաբար է, Եագոր Սիմօնիչ:—Սա թէ՛ Մեյիք-Ջանգակինք տաքտաք կալի ին, ախչկաս ուզում ին, կ'օսէ, ու ինձ սօվէտ էր հարցնում:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, ծայնը երկարացնելով:

Է՛:

ՍՄԱՐԳԻՍ

Բա՛ս... էլ չիմ գիդի վունց էլաւ, քու արիւր. ինչրու Եագոր Սիմօնիչի խօսկի ջուղարը կու տէի, հէնց գիդիմ շինքումս մէքաշ բոկեցիր... էն քու խօսկիրը, էն քու ախչկայ գովիւր մէ՛ նմուտումը, էս

հալա էրգար իմ յիդ ասում, կէծակի պէս անց կացաւ մտկումս... Էլ վունց տարայ, վունց բերի, դէմուդէմն էն ասի, վուր Մելիք-Չանգակինց աղի վրայ 'ես ձիդ համա ուփրօ լաւ տղայ ճարիմ, ասի... Դուն ինձ ասան, թէ Աստձու բան չէր, էն սահաթին ախար նա հարցնում է, ես ջուղար իմ տալի, ու իմ ջուղարն ինչ նրա խօսկի ջուղարն էր, վուր մէ բաշ քու տղէն միտս էկաւ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Տօ, ախար մէ քիչ վաղ կ'օսէիր, Է. էլ էրեխէրանցս էնդի վիզիտ չէի դրգի, Է. ինչ կ'օսին հիմի:

ՄԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ պիտին ասի, սրտեներուն ուփրօ ումիկ կու տվուայ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, գլուխը շարժելով:

Օյին գ'ուզիք, այ, էս է:

ՄԱՐԳԻՍ

Դուն ինձ ասան, Ստեփան Դանէլիչ, փիս խօսմ չիմ ժած էկի:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Չէ, չէ, շատ շնորակալ իմ. ամա մէ քիչ փիքը անիլ գ'ուզէ էտ բանը:

ՄԱՐԳԻՍ

Էլ փիքը անելու էստի վունչիչ չկայ, Ստեփան Դանէլիչ: Էրէգ շատ ման էկայ քարվասոււմը, քիզ չգթայ, ու հէնց էս է էս սահաթիս Եագօր Միմօնիչին ռաստ էկայ, ուզում ին էսօր էքուց վիրչացնի: Չունքի քիմէն խօսկ շունէի, Ստեփան Դանէլիչ, աղանչաք արի վուր ինչըու իրիգնապահն ինձ մուլափ

տան... չիմի դուն գիղիս, Ստեփան Դանէլիչ, 'ես իմ բանը պրծայ:

Ձեռքերը միմեանց է խփում Թափ տալով:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Ախար մէ իրան էլ հարցնիմ — տղիս, Է:

ՄԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ ունիս հարցնելու. նրա պէս ախչկան սիլ չի հաւնի. սաղ աշխարքը վուր ման գաս, էլ նրա վրայ լաւն ու ձեռնտու չիս կանա գթնի քու տղի համա:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Ախար 'ես ասում էի, Սէրգէյ Տարասիչ, ջեր մէ իմ ախչկայ ու քու տղի բանը քութահ էինք արի, իժոււ էտուրն էինք ձեռը տուի:

ՄԱՐԳԻՍ

Էրկուսը մէկ է գալի, Ստեփան Դանէլիչ. առչի գամը թէգուզ տղիտ նշնիս, թէգուզ ախչկատ, դիփ էրկու 'երիք օր թափահութին չի անի:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Աւտաս Միխէիլի հիդ ջեր էլի վունչիչ չիս խօսի:

ՄԱՐԳԻՍ

Վնւրդի կու խօսէի. էս բանը վուր դրի մտկումս, Միխէիլն էլ մտէս ննգաւ ու իմ գլուխն էլ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Ազնիւ բարեկամ իս էլի, աղա ջան. բաս մէ ինչըու իրիգնապահը մուլափ տու. Սէրգէյ Տարասիչ, մէկ էլի լաւ փիքը անիմ ու դրուստ ջուղարը քիզ իմաց կ'օնիմ:

ՄԱՐԳԻՍ

Դուն գիղիս, Ստեփան Դանէլիչ, 'ես իմ պալտքը պրծայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ձ

ՆՐԱՆՔ, ՕՍԷՓ

ՕՍԷՓ, երգելով ու թռչկոտելով մտնում է միջի դռնից, ձեռքին նամակ:

Վայ մէ...

Նամակը թագցնելով մտնում է շուարուած:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Էտ ի՞նչ գիր էր, աճ:

ՕՍԷՓ

Վունչիչ, աղա ջան, անմիղ թուխտ է:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Էստի շանց տու:

ՕՍԷՓ

Պատի աղինն է, աղա ջան, վճնց կու՛լի, կու ջգրուի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Իս ա՛ն էստի, թէ չէ քիզ էլ, քու պատի աղին էլ...

ՕՍԷՓ

Աղա ջան, միխկ իմ ախար, տանէմէն դուս կ'օնէ ինձ:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, վեր կենալով:

Ի՛ս տու, թէ չէ էս սահաթիս 'ես դուս կ'օնիմ քիզ:

ՕՍԷՓ, տալով նամակը:

Գէթաղվա, աղա ջան, չասիս էլա թէ 'ես իմ տուի:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Չէ, չէ. կ'օսիմ էստի ստօլի վրայ գթայ: (Ջննելով նամակը:) Էս ինչ հանգն է ծալած, մուհր չկայ վրէն: (Բաց անելով:) Ա՛յ, սատանի ծալ գուղիս, էս է. ոսելար է գրած: (Վարդալով՝ հետզհետէ շփոթվում է, յետոյ մօտենալով Սարգսին, բարկացած:) Մախկ, է, մախկ, է. (Սարգսը վեր է կենում:) մախկ թէ փուղիքս ինչի՛ վրայ է փշացնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՞նչ խարար է, Ստեփան Դանէլիչ. էտէնց ի՛նչ նիղացար:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Ա՛յ, իմացի: (Նամակը կարդալով:) «Իմ սիրեկան ժան», ասում է, անումն էլ վուր իրանց հանգն ին կնքի անիծածնիւրը՝ «քու զրգած բուկէտը», ասում է, «ստացայ, շնորակալ իմ. ամա քու տուած փուղիւրն», ասում է, «հատաւ: էս գիշեր վուր գալիս ըլիս, մէ տաս-տասնուհինգ թուման հիդդ բի. սահաթի ութին, վունցոր ասիլ էիր», կ'օսէ, «մնում իմ քիզ: Ինչրու մահը քու Գարօլինէ՛ն»: Իմացար էս լրփութինը՝:

ՍԱՐԳԻՍ, առանձին:

Թային սատանէն էլ է օտկում ինձ: (Ստեփան Դանէլիչին:) Հանար թէ կու՛լի, Ստեփան Դանէլիչ. մի նիղանա, թէ Աստուձ կու սիրիս:

ՍՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Է՛հ, հանաքը վճըն է, Սէրգէյ Տարասիչ: (Օսէ-

փին: Տօ, քիզ էնդուր իմ պահում էստի վուր է տա- նող-քերողութին անիս:

Նամակը ձեռքից վայր է ընկնում: Սարգսը վեր- ցնում է եւ ծախրը զննում:

ՕՍԷՓ

Նես ինչ անիմ, աղա ջան. ուրոր զրգում է՝ վննց կանամ վուր չգնամ: Նես ինչ գիգիմ՝ սմօգ ինչ հէ- սար ունէ: Թէ կ'օսիս, աղա ջան, յօրէսի դէնն ուրոր կու զրկէ, ջեր գու քամ քիզ կու իմաց անիմ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Գնա ջեր աճկէմէս հիռացի, իժում կու խօսիմք: Օտէփը դուրս է գնում ծոճրակը քորելով:

ՏԵՍԻԼ Է

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ, նամակից հոտ առնելով:

Վա, էս էլ չէի իմացի... Մէ մտիկ՝ ինչ հուտ ունէ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, առնելով եւ հոտ քաշելով:

Ա՛յ, ձիր անումը կտրէ Աստուծ, հա՛. արն, ասում էիր հանար է, կ'օսէ. (Նորից հոտ քաշելով): էս հա- նար է:

ՍԱՐԳԻՍ

է՛, խիստ իս նիղանում, Ստեփան Դանէլիչ, քու արիւր. ջէհէլ է, կու կոտրուի:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, ման դալով:

Չէ, նես նրա գլխին պէտկ է օյին գամ, թէ չէ իստակ կու փշուրի:

ՍԱՐԳԻՍ

Իմ ասիլն էտ է, Ստեփան Դանէլիչ, է՛, վուր վուտնիրը չուտա բուխալ էիր գցի. ամա էլի դուն ծանդը ու թեթիւ իս անում:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ, նամակը ծոցը դնելով:

Դ՛նրթ իս ասում, դուրթ, աղա ջան. (Նստում է բեմի աջ կողմը): տեսնում իմ վուր դուն ինձ վրայ խելօք իս:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով:

է՛, պարուն, էտ ինչ խօսկ է վուր դուն իս ա- սում. ամա իմ խիլքով, Անանու պէս ախշիկը մէ էրկու ամսումը խիլքի կու բերէ քու տղին: Կու՛րի էն ախշկայ վրայ լաւիրն էլ ուփրօ շատ ըլին, ամա վննց ջոգէ մարթ. Անանին կի վուր կայ, փորցած աղն է, աչքարա գիգիմք ինչոր վուր է. նրան ձեռ- նէմէն դուն թողնիլը միխկ է, նես ու իմ հօքին:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻԶ

Դէ, գնա, կամք իմ աուի քիզ. Եագօր Սիմօնիչի հիզ վունցոր գ'ուզիս, էնէնց խօսի իմ մագիար:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջուխտ աչկիս: (Վեր կենալով, առանձին): էսօր էւէտ մէ օխշար պիտի մատաղ անիմ:

ՏԵՍԻԼ Ը

ՆՐԱՆԻՔ, ՎԱՆՈ

ՎԱՆՈ, մտնելով միջի դռնից, կանչում է:

Փօղէֆ:

Մնում է ստուած, յետոյ առաջ է գալիս:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

էս քանի տարուան բան իս ասում:
ՎԱՆՅՈ

Մէ հազար տարի կուլի:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Իժուժ դուն վնւրդի տեսար:
ՎԱՆՅՈ

Չիմ տեսի, ամա իմացիլ իմ:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, գլուխը շարժելով:

Դուն ինձ ասան, վնւնց իս տեսնում, խելօք է էն
ախշիկը, թէ չէ:

ՎԱՆՅՈ

Հան, խելօք է, խելօք:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Նրա խիլքը քու խիլքի հիդ վնւնց գու քայ:
ՎԱՆՅՈ

Վնւնց կուլի վուր նա իմ տօլ խիլք ունենայ. նա
ախշիկ է, 'ես աղայ իմ:

Սարգիսը ծածուկ ծիծաղում է:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, գլուխը շարժելով:
Թէ ամեն բանը էտէնց իս իմանում, էրանի է ինձ:

ՎԱՆՅՈ

Վան, սւմը գ'ուղիս հարցրո՛ւ, պապա, թէ սուտ
իմ ասում:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Լան է, լաւ, ցանցար-ցանցար մի դուս տա...
Դուն ինձ ասան, էս գիշիր ութ սահաթին վնւրդի իս:

Սարգիսը ծախ ծեռքով երեսը ծածկում է նրանցից
և դէմքը ծամածո՛ւմ:

ՎԱՆՅՈ, փոքր ինչ շփոթուած:

Օչով:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Բաս օրմնու խօսկ շիս տուի:
ՎԱՆՅՈ

Չէ:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Բաս էս գիշիր ութ սահաթին հաղիր կաց, 'ես
ու դուն մէտի մէ ախղ պիտի գնանք: (Վանոն շփոթ-
վում է:)

Թէ չէ:
ՎԱՆՅՈ, ծեռքը տանելով դէպի գլուխը:

Ախ, պապա, մտէս ննգաւ. էս գիշիր ութ սա-
հաթին հարկաւուր բան ունիմ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Ի՞նչ հարկաւուր բան ունիս:
ՎԱՆՅՈ, կակաղելով:

Իմ... ննգրուչը... խոստացայ, վուր Մուշտէիդի
տէատը գնանք:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Բէհէսար իս անում:
ՎԱՆՅՈ

Աւատան, պապաչա, էրէգ մէկսմէկու խօսկ տուինք:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Նամաղուլ իս անում:
ՎԱՆՅՈ

Բիլէթիլըն էլ առած ունինք:
ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Բէհէսար նամաղուլ իս անում ու սուտ իս խօ-
սում:

ՎԱՆՑ

Աստուծ գիղեհնայ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, տեղից վեր թռչելով, բարկացած:

Ա՛յ, Աստուծ խռով կենայ քիզ, փնչ, փշանալու: (Մոցից նամակը հանելով ու երեսին դցելով:) Ա՛յ, ութ սահաթին վուրդի իս: (Վանսոն տեղից վեր է կենում եւ շուարվում:) Վիկալ, վիկալ կարթա... Ի՞նչ սառեցար. սատանի ծալի վրայ ճանչցար, հա՛. սատանի լիզուն սատանէն գիղէ ախար, է... Վիկալ, վիկալ, 'ես քիզ ասում իմ, կարթա՛ն ու դո՛շիդ կպցրու:

ՎԱՆՑ, վեր առնելով նամակն ու ճանաչելով, առանձին:

Ա՛խ, Աստուծ, Կարօլինի գրածը... (Սաստիկ շուարվում է:) Էս վո՛ւրդանց...

Զեռքը աթոռի վրայ, մ՛նում է արձանացած:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Լիրփ անսկամ... Է՛տ էիր ասում թէ՛ դիփ մինձ մարթկերանց մօդ իմ նստում ու վիկենում, կ'օսէ. 'ես էլ վուր աւտում էի ու մուխտաբար-մուխտաբար էնդադա փուղիրը տալիս էի... Ա՛յ, ջնւր էիր կտրուի քու մօր փուրումն ու աշխար չէիր էկի, վուր ինձ էսէնց բէդնամ չէիր արի, հը՛... Ուզում իս մէ քանիսի նման վուխ զայինքս քամու տաս, իժում ախկատ դադօ դիփունանց մասխարա դառնաս. հաղիր իմ ձեռով ախկտացնիմ քի՛զ... Դադելու շնուք շունիս, տօ՛, յիմար, դադածն էլա մի փրչացնի, է... Էս սահաթիս դո՛ւս իմ տանէմէն... Գնա՛, դառը քրանքով մէ թիքայ հնց ճարէ, վուր մէկէլներու դադրն իմանաս. գնա՛, քու փային դիփ ախ-

կտներուն կու բախշիմ, մէ օղորմի էլա մայինց կ'օսին... Գնա՛... Դո՛ւս... դո՛ւս, ասում իմ...

ՄԱՐԳԻՍ, վեր կենալով տեղից եւ աղերսալի ծայնով:

Էս մէկը, Ստեփան Դանէլիչ, բախէ: Ինձ պատիւ արա, ու յօրէսի դէնը 'ես թավդէր սրա համա, վուր էտ հանգի բան էլ չի անի:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, աղաղակելով:

Ա՛խ, Աստուծ, էն հանգի ի՞նչ գէթ ունէի Քի մօդ վուր էս թավուր վուրթի բահամ բերիր ինձ համա... Ախար ասած է՛ վուր հարուստի վուրթին լաւը չի դուս կանգնի, է... Չէ՛, հալբաթ իմ միխկի պատիժն է... Միղայ Քիզ, Տէր Աստուծ, միղայ...

ՄԱՐԳԻՍ

Լաւ է, լաւ, Ստեփան Դանէլիչ: սիրտդ յի՛զ բի, թէ Աստուծ կու սիրիս, քու մեռըլին պատիւ արա:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, լալով ու աչքերը սրբելով:

Խի՛ղճ իմ նանօ, էրանի է քիզ վուր էստուրը չվրահասար... Օղորմած հոքին սրա խաթիր շուրս տարի դիզց ու խնձուր չկերաւ... ինչ ուխտ ասիս սրա համա է կատարի... (Սարգիսը կեղծաւորութեամբ աչքերը սրբում է:) բորլիկ վուտով Սօնդալուէմէն խտրտած Թելէթ է տարի... ամեն Ասծու էրկուչափթի պաս է պահի... էստու համա... Ա՛յ, հալբաթ բի քիզ քու մօր ամազը...

ՄԱՐԳԻՍ, մօտենալով Ստեփան Դանէլիչին եւ սուտ լացով: Թէ իմ խաթրն ու պատիւն ունիս, Ստեփան Դանէլիչ, էս մէկն ինձ պատիւ արա, ի՛նձ:

Աչքերը սրբում է:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Մէկն էս է, հաղարն էլ ուրիշ կու'լի:

ՍԱՐԳԻՍ

Չէ, չէ, 'ես ումիկ ունիմ Ատաճէմէն, վուր ինձ չի ամանչեցնի քի մօղ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Իր գլուխն ու իմը վուր շխնահից, քու գլուխը կու խնահէ:

ՍԱՐԳԻՍ

'ես թավդէր իմ, Ստեփան Դանէլիչ. օմքնու խօսկն էլ լսէ, հէր օխնած, է:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Թավդէրն էն է վուր՝ (Մատիցը մատանին հանելով:) էս մատնիքը տանր, Սէրգէյ Տարասիչ, Եագօր Սիմօնիչին տէլ իմ մագիար. կ'օսիս վուր նրա ախշկան ուզում իմ էս փուշ փշանալուի համա, թէ իրանք էլ լայիդ կու տեսնին:

ՍԱՐԳԻՍ, առնելով մատանին:

Չեռիտ էլ պաշ կ'օնին:

ՎԱՆՑ, թոթովելով:

Պապա... ախար...

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Սն, սն, ձէնդ, թէ չէ էս սահաթիս տանէմէն դուս կ'օնիմ, Աստուճ գիղենայ:

ՎԱՆՑ, աչքերը սրբելով:

Ախար, պապա, ջեր ինչ վուխտի իմ կնիկն է. իմ ննգրտեղանց էրեսին իժում վոնց մտիկ անիմ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ

Փուշ արարմունքով խօ կանաս մտիկ անի. էրեւում է նրանք էլ լաւ պտուղներ ին էլի:

ՎԱՆՑ, լսով:

Մէ քիշ... ժա... մա... նակ տն, պապաչա ջան, փիքը անիմ:

ՄՏԵՓԱՆ ԴԱՆԷԼԻԻՉ, դարացած:

Խէրով բան կու փիքը անիս, քու գլխի պատուելը գիղենայ... էլ 'ես ժամանակ-մամտակ շիմ գիղի. էս սահաթիս կամ «հա», կամ թէ չէ էլ իմը վուրթի շիս. խօ գիղիս իմ խօսկը խօսկ է... էլ քի մօղ խօսելու գլուխ չունիմ... Սիրտս շուռ էկաւ. մէ դուս գնամ շունչ քաշիմ... էս սահաթիս գալիս իմ, Սէրգէյ Տարասիչ... Մէ էս անիլուին հասկացու, վուր կիսին էլ արժանի չէ էն խիղճ ախշկանը... չայլի, հայիփ ախշիկ, 'ես ու իմ հոքին...

'Իուրս է գնում աջ կողմից, Վանձն ընկնում է, գրասեղանի մօտ, ածողի վրայ:

Տ Ե Ս Ի Լ Թ

ՍԱՐԳԻՍ, ՎԱՆՑ

ՍԱՐԳԻՍ, բեմի ձախ կողմում կանգնած, առանձին:
Միթամ իմ վուրթու քարոզիլը հերիք չէր ինձ... (Երկար լուռութից յետոյ քայլ առ քայլ մօտենում է Վանձին:) Լաւ պրծար, 'ես ու իմ հոքին. պատժելու մագիար, քու հէրը քիդ նուր բախտի է ռաստ բերում:

ՎԱՆՅՕ, տեղից վեր թռչելով:

Էս ո՞վ մօգօնից, ո՞վ էգի նրա միտկը. դուք ասիք, մօցիքուլը դուք ի՞ք:

ՍԱՐԳԻՍ

Չէ, չէ, վուրթի, ինչ իմ բան է. առուարի հէ- սար ունէի քու հօր հիդ...

ՎԱՆՅՕ

Բաս էա մատնիքը քիզ ո՞ւր էրիտ:

ՍԱՐԳԻՍ

Եազօր Սիմօնիչի մօգիկ հարևան իմ, պարուն, էնդուր թէ էրիտ քու հէրը... Դուն հէնց գիղիս շատ շնորակալ ի՛մ. ամա ինչ անիմ, քու հօր խաթըը չիմ կանա կոտրի. չարէս ինչ է, պիտի տանիմ:

ՎԱՆՅՕ

Բաս ո՞վ ասաւ, ո՞վ իմ հէրն իրան-իրան վճարգի փիքը արաւ էտ բանը:

ՍԱՐԳԻՍ

Ախպէր, իմ գալուն իս միդ դնճում... Ջեր 'ես վուտս էլ չէի տուն դրի էստի, վուր դուք Եազօր Սիմօնիչի մօգ էիք գնում. արա՛ մէ փիքը արա, հէնց ապրիս, է՛. 'ես ինչ միդ ունիմ:

ՎԱՆՅՕ

Ա՛խ, էրանի գիղենամ թէ ո՞վ էգի էս բանը իմ հօր մտկումը, էս սահաթիս մաս-մաս կ'օնիմ, վից լուլանի րէվօլվէրը մէտի կու դարդըկիմ նրա սրտու- մը. նրա հէրն անիծած, նրա հէրը...

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՛նչ իս ուշունց տալի, վուրթի, էգէբա լաւ մարթ է:

ՎԱՆՅՕ

Լաւ ցաւի ռաստ գայ ու սիւ սատանի. քոռանայ, խլանայ...

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛...

ՎԱՆՅՕ

Լիզուն պապանձուի, շորնայ նրա բերանը...

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛, վա՛...

ՎԱՆՅՕ

Վուչ տեսնէ իր վուրթու բախտաւուրութիւնը, թէ վուրթի ունէ...

ՍԱՐԳԻՍ

Վա՛, վա՛, վա՛...

ՎԱՆՅՕ

Անիծուի, փչուի, փչանայ, վուր էս բանը չէր մօգօնի ինձ համա:

ՍԱՐԳԻՍ

Քու հօրմէն անբաւական իս, վուրթի, եաղերէ- մէն ինչ իս ուղում:

ՎԱՆՅՕ

Ախար էս հանգի բան կու'լի:

ՍԱՐԳԻՍ

Ի՛նչ փիս բան է, վուրթի. էն ախշկան 'ես կու ճանշնամ, շատ լաւ ախշիկ է, Աստուձ գիղենայ... իմ վուրթ կերանց արիւր վկայ:

ՎԱՆՅՕ

Էտ 'ես էլ գիղիմ վուր լաւ ախշիկ է. ամա ըս՛ դրօս իմ կնիկն է, ըս՛ դրօս... Իմ ննգրտիքը վուրդի

վուր ուղեհան քէփ անին, 'եփոր էլ ուղեհան էն չախը տուն գնան. 'ես կի իմ կնգայ կուղի պիտի դաւնամ, շլէյֆի պէս պիտի թրևի ինձ, ուրոր գնայ պիտի հիգն ըլիմ... Իժում պիտի էրեխէրք ըլին, նրանց էրնէն ման գամ, նրանց ճղաւելուն անգաճ դնիմ. (Յրեխաների ճղաւոցը ծաղրելով:) ան... ս... ի... ու իմ ննգրտիքը կի քէփ անին առանց ինձ... (Մագերից քաշելով:) Մ'իս...

Բռունցքով խփում է գրասեղանին, մօտը նստում ու ձախ արմնի վրայ յենուելով գլուխը բռնում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ջեր ջհէլ իս, վուրթի, քու գլխի գինը չիս գիդի... Ափսոսւս չէ քու սիրուն էրեսարքը, վուր սատանի պառչնիր ըլի գիբշում վրէն:

ՎԱՆՅ

Սատանէն վնւրն է:

ՍԱՐԳԻՍ

Թէգուղ հէնց քու Կարօլինէն:

ՎԱՆՅ

Ի՞նչ իս ասում, էյ, պարուն. նա հրիշաքի նման ախշիկ է:

ՍԱՐԳԻՍ

Մէ բան պակաս կու'լի. քու աչքումը կու էրեայ հրիշաք... Քու փուղերով իստակ հաքնվում կու'լի, բերանը դուխերով ու օդիկալօնով օղողում կու'լի, ձեռնիրը բարաթ-բարաթ սապնեքով լուանում կու'լի, հա հրիշաք է ու հրիշաք: էտէնց վուր անիմ, 'ես էլ հրիշաք կու էրեամ... Ամա լաւ գիդացի, վուրթի, վուր հրիշաք չէ, սատանայ է, սատանե-

բով լիքն է: Խիլքէմէտ կու հանին, մի աւտա դուն նրանցը... Դուն հէնց գիդիս էն ձեռիա ու վուտիա վուր պաշ ին անում, շինքիտ օցի հանգը փաթըթ-վում ին ու ասում ին՝ դուչինկա Վանօ ջան, դուրթ քիդ ին ասում:

ՎԱՆՅ

Բաս սնմն ին ասում...

Հետզհետէ մտածմունքի մէջ է ընկնում եւ մնում անշարժ՝ գլուխը ձեռքերի մէջ, արմնկների վրայ յենած:

ՍԱՐԳԻՍ

Դիւիս, վնւնց չէ. քու ջիբի փուղերուն ին ասում: Արա մէ էրկու շափաթ փուղ մի տա,—ասս վուր յօրէսի դէնը դարթնի սէրը վունչիչ հէսար չի պիտի ըլի միր մէշը, ասս. դուն ինձ՝ դուչինկա Վանօ ջան իս ասում, ասս, 'ես էլ քիդ՝ դուչինկա հրիշաք ջան իմ ասում,—Աստուձ գիդեհայ, գիփ կինծումդ տալով դուս կ'օնէ տանէմէն: Բէգամաղ շըլիս, գէթաղվա, մէբաշ լիդուիս էկաւ. էնէնց իմ խօսում քի մօդ, միթամ իմ վուրթու մօդ... Արա, վնւրթի, էսէնց է նրանց բանը. նրանք վուր կան՝ ջիբի ծուրբէլէք ին, չէ թէ աթմորթիք. քրիստոնէն կու աւտայ նրանցը... Քի մօդ օրթում կու'լի ուտում, վուր դարթնի քիդ՝ նրա համա աշխրքումը վունց արեգագ կայ, վունց լուսնիակ. ամա քսանուհինգ լուսնիակ ու արեգագ էլ ուրիշ կ'ունենայ, աստղերը հալա դէնը կենայ: Լաւ իմացի՝ էտ նրանց փէշակն է... (Լուռօրն:) Խիլքումդ նստում է գանա... Քանի մարթ է խարար էլի նրանցմէն. սփսոս չէ

քի պէս տղէն, էն էլ քի պէս խելօքը, վուր նրանց
 ճանգուճն ըլի... էքուց էլօք, Աստուճ մի արասցէ,
 ով գիղէ ինչ օյին էին բերի գլուխդ. միխկը շէր
 քու տէրը... Գնան, վճուրթի, գնան, Աստուճ փառք
 տու վուր էս միտկն էրիտ քու հօրը... Իժուճ ինչ
 ախշիկ է՝ թէ օսկով լիքը խաղինա իս ճարի, թէ
 նրան, դիփ մէկ է, 'ես ու իմ Աստուճը... Գնան, ձե-
 ւին պանջ արա, շնորակալուժին արան, վուր աշ-
 խըրքի փորցանքէմէն քիզ ազատուճ է... (Մօտ է
 գնում:) Արի, արի, վճուրթի, (Թեւից բռնում է:) արի
 մէտի գնանք:

ՎԱՆՑ, տեղից վեր ծռչելով:

Ի'ս տու էտ մասնիքը:

ՍԱՐԳԻՍ

Վճուճ թէ քիզ տամ:

ՎԱՆՑ

Ի'ս տու, իս տու, 'ես կնիկ-մնիկ շիմ գիղի:

ՍԱՐԳԻՍ, առանձին:

Արի ու գիլի գլխին Աւետրան կարթա:

ՎԱՆՑ

Ի'նչ իս փիքը անում, իս տու էտաի, ասում իմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Ախար, վճուրթի, ինչ իս ասում. քու հօրը շիս
 ճանշնում:

ՎԱՆՑ

Ի'նչ անիմ, չարացած էր, մէքաշ ասաւ. մէ էր-
 կու օրուան վրայ յիզ գու քայ:

ՍԱՐԳԻՍ

Չէ, վուրթի, չէ, շիմ կանա տա. քու հօրն ինչ

ջուղար տամ. թէ դուն շիս վախենում նրամէն, 'ես
 վախենում իմ, ախպէր:

ՎԱՆՑ

Գէթաղվա, ինչ գ'ուղիս կու տամ:

Փաթաթվում է:

ՍԱՐԳԻՍ

Չիմ կանա, քու արիւր:

ՎԱՆՑ, փաթաթուած:

Քու լաւութիւնը կու վշարիմ:

ՍԱՐԳԻՍ

Չիմ կանա, Աստուճ գիղենայ... Իմ հօր գերեզ-
 մանը գիղենայ, շիմ կանա:

ՎԱՆՑ

Այ, թէ շիս կանա...

Կամենում է մատանին խել:

ՍԱՐԳԻՍ, մատանին բերանն է դցում:

է՛, ձեռը վիկալ թէ քու Աստուճ կու սիրիս...

(Ազատվում է:) Փիէ...

Փախչում է միջի դռնից, Վանօն վազում է հտե-
 լից: Վարագոյրն իջնում է:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ՉՈՐՐՈՐԴ

Բեմը ներկայացնում է Միքայելի գրասենեակը, որ զարդարուած է թէև համեստ, բայց նուրբ ճաշակի կահ-կարասիքով: Աջ կողմը գրասեղան և մեծ լուսամուտ, իսկ ձախ՝ դիվան, վառարան և դուռը: Ուր հարկն է աթոռներ և բազկաթոռներ: Մէջտեղը ևս դուռը, որից աջ՝ գրասեղանի դիմացը, զբաղարան:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

ՄԻՔԱՅԵԼ, մենակ, գրասեղանի մօտ՝ ոտի վրայ, պայուսակի մէջ դասաւորում է գրքեր, հազուատներ եւ զանազան իրեղէններ:

Մ'նմա բարեաւ, դու՛ իմ հայրական տուն... (Նայում է իր շուրջը:) Մ'նաք բարեաւ, մանկութեանս քնոցը յիշատակներ... Այստեղ ծնունեցի, այստեղ մեծացայ, բայց այժմ այս ահագին տանը մի անկիւն անգամ չէ մնում ինձ համար, ուր կարողանայի ազատ չունչ առնել... «Գուրս կ'անեմ տանից, դուրս կ'անեմ», սպառնում ես դու, հայր. ահա ես ինքս իրագործում եմ քո ցանկութիւնը... Թափառիր այժմ սե-

նեակից սենեակ, կանչիր, աղաղակիր՝ սրբան էլ կամենաս, սակայն իմ հետքն անգամ չես կարող գտնել այստեղ... (Ընկրվում է մտածմունքի մէջ. լռուածիւն:) Այո, գնալ, գնալ, կորչել այստեղից...

Նստում է գրասեղանի մօտ եւ շարունակում իր գործը:

Տ Ե Ս Ի Լ Բ

ՄԻՔԱՅԵԼ, ԲԱՐՅԱՐԷ

ԲԱՐՅԱՐԷ, ներս դալով ծախ դռնից:

Էտ ի՛նչ իս անում, Միխէիլ ջան:

ՄԻՔԱՅԵԼ

Ահա, տեսնում ես, մայրիկ... Ես արդէն ասացի քեզ, թէ իմ այստեղ մնալն այլևս անկարելի է:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Է՛, ձեռք վիկալ, Միխէիլ ջան, հէնց ապրիս. խօ չիս կանա սպանի ինձ... Ախար միխիկը չիմ, վնւրթի. քու գլուխը չիս խղճում, ինձ էլա խղճա՛, է... է՛տ է քու սէրը...

ՄԻՔԱՅԵԼ

Գու ինքը էլ լաւ գիտես, մայրիկ, որ եթէ քո սէրը չլինէր, ես մինչև այսօր մի բոպէ անգամ չէի մնալ այստեղ:

ԲԱՐՅԱՐԷ, խելով Միքայելի ձեռքից դիրքը, որ նա դնում էր պայուսակի մէջ, եւ պեղով սեղանի վրայ:

Աբա՛ ես բաց աճկով կու թողնիմ վուր դուն էս բանն անիս:

ՄԻՔԱՅԷԼ, վեր առնելով նոյն զիրքը եւ դնելով պայուսակը:

Ո՛չ, ո՛չ, մայր իմ, ես արդէն վճռել եմ որ էլ այստեղ չկենամ և կեանքովս եմ երգվում, որ ոչ մէկ բանով չեմ փոխիլ իմ վճիռը...

ԲԱՐՅԱՐԷ, նստելով մօտը:

Ջճւրն էկիլ է ու ինձ տարի...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հայրս ինձ այս դրութեանը հասցրեց:

ԲԱՐՅԱՐԷ

Քու հէրը քու բախտաւորութիւնն է ուղում միթամ, վնւրթի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Նրա բախտաւորութիւնը փողն է...

ԲԱՐՅԱՐԷ

Է՛հ, վնւրթի, ծիր մարթ է, նրա ասածն ի՛նչ իս այնումդ գցում:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի՛նչպէս թէ՛ ինչ ես այնումդ գցում... Նա ուզում է որ ես ո՛չ կամք ունենամ, ո՛չ սիրտ, ո՛չ խելք, ամեն դէպքում իր խելքով շարժուեմ, իր կամքը կատարեմ... (Վեր կենալով:) Ես չեմ կարող դիմանալ, մայրիկ, ես էլ մարդ եմ... Աստուած իմ, այսպէս էլ բան. հայրը որդի մեծացնէ, ուսում տայ—սև ու սիւլտակը հասկացնել տայ նրան և երբ երեխան մարդ դառնայ, ամեն օր այն կուրսն ու անբաւակաՆութիւնն ունենայ թէ՛ ինչի մարդը նորից երեխայ չէ դառնում... Կատարեմլ պատիժ, ճշմարիտ: Ի՛նչ է՛ կուրօրէն չեմ հեռուում նրա խորհուրդներին, նա սպառնում է ինձ տանից դուրս անել և բաւական

չէ որ այս երեսիս է ասում, այլև երէկ գնացել, Սալօմէի մօտ էլ է պարծեցել... Օ՛հ, նա իմ սիրտս բոլորովին թունաւորել է:

Բարկացած ման է գալիս, յետոյ վառարանի վրայ աջ արմնկով յենվում՝ գլուխը ձեռքի մէջ առած:

ԲԱՐՅԱՐԷ, երկար լուծիւնից յետոյ:

Գնւն էլ վուր նրանցն աւտում ի՛նչ, վնւրթի, արմընում իմ քիմէն, քու արիւր... Ասած է՛ «Օցը դըրսէմէն է ճըէլ, մարթը՝ նեքսէմէն»... Լնւ գիղենաս վուր նրանք չէ թէ քիզ ին ուղում, քու հօր կարողութենի վրայ ունին աճկը... Ելախա էլ ասի, վնւրթի, վուր էն օրն իր վուտով էկաւ Սալօմէն ու իր բերնով ասաւ էս բանը, քիզ կի սուտ ումիկնիր է տուի. արա աւտալու է... Ո՛վ գիղէ նրանց մտկումն էլ ինչ կայ ու քու հօրն ին սուտ մահանա բերում... (Կարծ լուծիւն:) Քիզ ի՛նչ ասիմ, Միխէլի ջան, վուր քու գլխի դադըր չիս գիղի. էն հանգի ջուղար իմացար նրանցմէն ու էլի նրանց վրայ իս փիքը անում, վնւրթի:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Է՛հ, մայրիկ, մէկն ասում ես, միւսը չէ...

ԲԱՐՅԱՐԷ, գնալով դէպի Միքայէլը:

Ախար գլուխդ խուղի հիզ հաւսըրեցիր. գնացիր դէմուդէմը խնդրեցիր ու ջուխա ձեռով վուտիտ չըփաթըթուեցան ու էն սահաթին շտուլն քիզ իրանց ախշիկը. էլ նրանց էրէսին կու մտիկ անիմ, ես բարիլուս կու տամ յօրէսի դէնը... Գլուխը քնըր տան,

էրէսը սիւ պատուը. դուն էլ թքէ նրանցն ու մըտկէմէտ հանէ:

Նստում է ղիվանի վրայ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, մօտենալով մօրը:

Մայրիկ, ես սիրում եմ Անանուն, հասկանո՞ւմ ես, սիրում եմ...

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ուցնավուր իս դուն էլ, Միխէիլ. ինչ անիմ վուր սիրում իս, քախկումը ախչիկը կտրուիլ է... Նրա վրայ լաւը յօրէն քու հօր ասածն է, հազիր աղանչաքով տալիս է քիզ նրա տէրը՝ էնդադա փուղ ու բաժնքով. ամա վուր քու ասածի իս, ինչ վայ տամ՝ ես իմ գլուխը:

ՄԻՔԱՅԷԼ, գրասեղանի մօտ:

Մայրիկ, ի սէր Աստուծոյ, այդ բանի մասին էլ սչ մի խօսք:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Բաս ինչ ասիմ, վնւրթի. թէ կի հէրն ու մէրը դուրթ դարուլ չին անի, տանէմէն խօ չիս կանա փախցնի ախչկան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Թէ աղջիկն էլ համաձայն է, ինչի՞ չէ, լաւ...

Ման է գալիս:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Վնւյ քոռանամ՝ ես, էտ է պակաս... Էտ ինչ իս ասում, Միխէիլ ջան. ուզում իս աշխրքի «ասա-կօ-սէն» դուն դառնան:

ՄԻՔԱՅԷԼ
Այն, զիտացիր որ այդպէս էլ կ'անեմ, եթէ այդ տեղը կը հասցնեն:

ԲԱՐԲԱՐԷ

Ու էտու համա էլ հիւանում իս ինձմէն, էլի, վնւրթի... (Աչքերը սրբում է:) Քանի տարի գնացած իս էլի ուսումիտ, էնդադա վուխտ աճկէս հիւու իս էլի իստակ, հալիլ ու մաշվիլ իմ քու փքրու, ամա սիրտս մէ օր էլ չէ ցաւի ու միտացցի էնչախն էսէնց, վունցոր հիմի... Էս ինչ բան իս բերում իմ նաշար գլխին, վնւրթի...

Լաց է լնում:

ՄԻՔԱՅԷԼ, նստելով մօր կողքին:

Գու հանգիստ եղիր, մայրիկ, մի օր էլ չեմ անց կացնիլ առանց քեզ տեսնելու. ես հօրիցս եմ հեռանում և ոչ թէ քեզանից:

ԲԱՐԲԱՐԷ, լալով:

Սիւցիլ էր իմ ծնելու սահաթը... Վնւր մէկիտ գիմնամ. դուն մէ կուռը, քու հէրը մէկելը...

ՄԻՔԱՅԷԼ, գրկելով մօրը:

Թէ ինձ սիրում ես, մայրիկ, մի դառնացնիր օրս... Անանուն խօսք եմ տուել, ես նրանից ձեռք չեմ վերցնիլ՝ թէկուզ աշխարհը տակն ու վրայ լինի. իսկ նրան այստեղ բերել անհնարին է, դու էլ գիտես, որ անհնարին է՝ սչ հայրս թոյլ կը տայ և ոչ էլ ես կը կամենայի, որ այն խեղձ աղջիկը հօրս նախատինքները լսէր ամեն օր... Միակ ճանապարհը՝ գնալ, հեռանալ այս տանից... Մի լար, մայր իմ,

աղաշում եմ, մի լար. հայրս ինձ անիծում է, նրա անէծքի հետ թող գոնէ քո օրհնութիւնը հետս տանեմ:

ԲԱՐՔԱՐԷ, փաթածուելով Միքայէլին եւ լալով:

Մի, Միխէիլ ջան, վնւրթի ջան, քի շարի փուխ ըլի քու մէքը... Դանակով վուր կտրտիս սիրտս, էն լաւ կուլի ինձ համա, կանց քու հիռանալը... (Ձեռքերը բարձրացնելով): Քանդուիլ էր էն սահաթը, ինչ սահաթի նրանք միր հարեան դառան... Վաւչ էիր տեսի դուն նրանցը...

ՄԻՔԱՅԷԼ, վեր կենալով:

Օհ, Աստուած, Աստուած... (Շփոթուած ման է գալիս, յանկարծ կանգ է առնում լուսամտի առաջ եւ դառը ծիծաղում): Հա՛, հա՛, հա՛... Ահա՛, տես, մայր իմ, տես, դու քո աչքովը տես, թէ ինչպէս հայրս ծիծաղելով դուրս է գալիս այնտեղից. հա՛, հա՛, հա՛... Այն մարդը, որ տարէնը մէկ անգամ չէր գնում նրանց տուն, այժմ ամենայն օր է այցելում նրանց. հա՛, հա՛, հա՛...

ԲԱՐՔԱՐԷ, մօտենալով լուսամտին, յետոյ առանձին:

էս էլ ինչ է... համ էրէզ, համ էսօր...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իմ բախտաւորութեան համար աշխատողը... (Շարունակում է նոյն դառը ծիծաղը): Հա՛, հա՛, հա՛... Տես, տես՝ թէ ինչ սիրով բարեւում են միմեանց նա ու Սալօմէն... Օ՛, հայր իմ, դու ինձ համար հո՛ր ես փորում...

ԲԱՐՔԱՐԷ

Հանգստացի, հանգստացի, գէնացվալէ, Միխէիլ ջան:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հանգստացիր, հանգստացիր... Սրտիս մէջ կրակ է վառվում, իսկ սա ասում է հանգստացիր...

Բարկացած ման է գալիս, յանկարծ մօտենում է սեղանին եւ վերցնելով զանազան իրեղէններ՝ շտապով ածում է պայուսակի մէջ:

ԲԱՐՔԱՐԷ, երկու ձեռքով խփելով գլխին:

Վայ իմ օրին...

Դնում է նստում դիվանի վրայ եւ լաց լինում:

ՏԵՍԻԼ Գ

ՆՐԱՆՔ, ՍԱՐԳԻՍ

ԲԱՐՔԱՐԷ, Սարգսին, որ մտնում է միջի դռնից: Է՛ս էիր ուզում, էլի՛...

ՍԱՐԳԻՍ

էս ինչ խաբար է:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Վուրթուտ տանէն արիր, էլ ինչ խաբար պիտի ըլի:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով:

Ո՛ւհ, դաթրեցայ... (Միքայէլը շարունակում է իր գործը, Բարբարէն լուռ լաց է լինում): Աստու՛ճ բարի ճանապար տայ... էս սուր իս հաղրվում, աղաղաղա... (Առուձիւն): Ձէն էլ վուր չէ տալի՛... Տ՛օ, չիս իմանում, քիզ հիդ իմ... (Միքայէլը դառնալով դէպի հայրը, խեթ նայում է նրան: Խորին լուռձիւն): Ի՞նչ իս Լէզգու հանգը խիթում ինձ, չիս կանա մէ ձէն հանի:

ԲԱՐՔԱՐԷ, Սարգսին:

Էրնէկ գիղեհնամ, ինչ իս նահատակում խիղճ էրեխիս:

ՍԱՐԳԻՍ

Բարբարէ, դուն ձէնդ...

ԲԱՐՔԱՐԷ

Քօծ խօ չիմ, 'ես էլ մէ օր պիտի ձէն հանիմ, թէ չէ... Հազիր համով խօսիս հիզը վուր աշխրբի դէնօ ու մասխարա չգառնանք... Աբա ինչ կ'օսէ խալիսը, վուր էս հանգի վուրթին չէ կանացի քի մօզ դիմնա:

ՍԱՐԳԻՍ, գոռալով:

Տօ, ձեռը չիս վիկալնի ինձմէն:

ԲԱՐՔԱՐԷ

Մէ խիտ բղաւի վրէս, շատ այնուան գալիս է. հիմի գ'ուզիս գլուխս էլ ջարթէ, 'եփոր 'ես էս օրին արժանի էլայ:

ՍԱՐԳԻՍ, վեր կենալով:

'ես քիզ ասում իմ, Բարբարէ, դինջ կաց, թէ չէ հանաքը չանաք կու դառնայ ու տեսնիմ թէ ս'լ է օտկում քիզ:

ՄԻՔԱՅԷԼ, մօտենալով մօրը:

Մայրիկ, տեսնում ես, որ սբա համար էլ ոչինչ չկայ՝ ոչ որդի և ոչ կին. էլ մի խօսիր հետը, խնդրեմ:

ԲԱՐՔԱՐԷ, վեր է կենում եւ փաթածվում Միքայէլին:

Մի գնա, մի գնա, Միխէիլ ջան... (Սարգիսը այդ միջոցին մօտենում է պայուսակին եւ ձեռքերն ու զլուխը շարժելով՝ անբաւականութիւն արտայայտում:)
Չարըդ տանիմ, մի գնա...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Աստուած սիրես, մայրիկ, դրա մասին էլ չխօսենք:

ԲԱՐՔԱՐԷ, լալով:

Ա'խ, Միխէիլ ջան, քիմէն էտ ումիկը շունէի. դնա հիմի, վուրթի, ինչ գ'ուզիս արա. ամա լաւ գիղացի, վուր կինքս հաւամ էլաւ... (Գնալով:) Վայ իմ ապրելուն յօրէսի դէնը...

Լալով դուրս է գնում ծախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՄԻՔԱՅԷԼ, ՍԱՐԳԻՍ

ՄԻՔԱՅԷԼ, շուարուած, առանձին:

Ա'խ, Աստուած, այս ինչ օր է...

ՍԱՐԳԻՍ, պայուսակի մօտ, առանձին:

Արի ու վուրթի մինձացու... (Միքայէլին, մօտենալով:) Տօ, հիմի էլ ջուղար չիս ամ. ախար էս ուր իս հաղբվում:

ՄԻՔԱՅԷԼ, գնում է դէպի գրասեղանը:

Ինչ հարկաւոր է ձեզ իմանալ. բաւական է որ ձեր ցանկութիւնը կատարում եմ և չեմ սպասում որ ձեր ձեռքով դուրս ածէք այս իրեղէնները:

ՍԱՐԳԻՍ, նստելով դիվանի վրայ:

Պունցոր դարսիլ իս, իիզ իր տիղը դարսէ ու բէսար նամաղուլ մի անի, թէ չէ դուն ինձ ջեր լաւ չիս ճանչնում:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Արդէն ուշ է, հայր, այլևս ոչինչ չի օգնիլ... Այժմ գնացէք ամեն տեղ աւելի լաւ պարծեցէք, թէ ինձ տանիցը նրա համար դուրս արիք, որ ես Անանուն ուզեցի:

ՍԱՐԳԻՍ, հեղձօրէն:

Ուզեցիր, սուգեցիր... Փռանդստանու հանգը ժաժ իս էկի՛ դէմուդէմը խօսիլ իս. վայ մօցիքիքերու միխկը յօրէսի դէնը... Հալրաթտա վուր ուզեցիր... Էրեւում է էնդու համա իս հաղըվում վուր գնաս քու աներանց տանը կենաս... Աշխրջումը շատ տնփեսայ կայ, մէ տնփեսէն էլ դուն կու՛լիս... (Փիծաղում է:) Հա՛, հա՛, հա՛...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բաւական է, բաւական, հայր. իմ գլուխը ծաղրելու չէ, որ ծաղրում էք... Ամանի մէջ այնքան կ'ածեն, ինչքան կարող է տանել, աւելին ավներից կը թափուի. իսկ իմ սիրտը պոնկէ պոնկ լցրել էք դառնութեամբ... Ի՞նչ է ձեր միտքը, հայր, ի՞նչ. դուք չէ, երկնքից որ հրեշտակ վայր իջնի՛ դարձեալ չէ կարող ինձ Անանուց հեռացնել:

ՍԱՐԳԻՍ

Է՛տ էլ կու տեսնինք:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Կը տեսնենք, կը տեսնենք:

ՍԱՐԳԻՍ

Կամաց պարծենաս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Կամաց պարծենալը ձեզ կը վայելէ, հայր. ես բարձր եմ խօսում և ոչ ոքից չեմ վախենում:

ՍԱՐԳԻՍ

Ինձմէն էլ չիս վախենում:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք ինքներդ կտրեցիք ձեր ահը իմ սրտից:

Մօտենում է պայուսակին:

ՍԱՐԳԻՍ, վեր կենալով:

Փնռք Քիզ, Աստուձ, վուր էս օրին էլ հասցրիք ինձ... Մարթ ամագ անէ, աշխատանք քաշէ, վուրթի մինձացնէ ու վիրշը էստունը լսէ... Տօ՛, սա՛րսագ, ինձ ի՞նչ իս միզ դնում, մէ ասա՛. աճկիրդ քոռացիլ է, միտկդ մթնիլ է ու քու լաւն ու վաղը չիս տեսնում, էստումը 'ես ինչ միզ ունիմ... Դուն ուզում իս վուր աղանշար անիմ քիզ, թէ Ստեփան Դանէլիչի ախշկան թո՛ղ ու գնա Անանուն ուզէ. վուր չիմ կանա, թէգուզ վուտէմէս քա՛շ արա՛՛ չիմ կանա... Դուն քու հանգն իս ժաժ գալի, 'ես էլ իմ հանգը: Հիմի ուզում իս՝ 'ես էլ քու աճկով մտիկ անիմ ու քու խիլքով ման գամ. վուր չի ըլի, սուտ չէ՛:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ես ինքս հաստատ գիտեմ, որ սի՛ դուք կարող էք իմ խիլքով ման գալ և ոչ էլ ես ձեր խեղճով, բայց դուք աշխատում էք քանդել իմ բախտաւորութիւնը:

ՍԱՐԳԻՍ

'Ե՛ս իմ քանդում քու բախտաւորութիւնը՝ 'ես:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն, դուք, դուք, հայր... Ինչե՛ր էիք ասում այժմ Սալօմէին, ինչե՛ր աւելացրիք ձեր երեկուան ասած-նեքին:

ՍԱՐԳԻՍ, նորից նստում է:

Քիզ ի՛նչ, քիզ ի՛նչ դաւի. ինձ համա խօ մէկխա-
տօր չին ջոզի քիզ. քիզ ի՛նչ, ինչոք ասում էի... Իմ հարցմունքին խիստ իս ջուզար տալի, վուր քու հարցմունքին 'ես ջուզար տամ... Դուն բարգզ դար-
սում իս, դարսէ, սխալէր, էլ ինձմէն ի՛նչ իս ուզում. էլ խօ 'ես քու հէր չիմ, էլ խօ դուն քու գլուխը վուրթի չիս համարում իմը, մինք միք հախ ու հէ-
սաբը պրծանք... Բէսար արի՛ մէ բան ասի... Գնա հիմի, ինչ քէփտ ուղէ, էն արա, էլ հէր ու վուրթու-
թինը մօղա շէ՛ յօրէսի դէնը... Գնա քու ճանփէն, Աստուձ ձեռք տայ, տեսնիմ առանց ինձ վո՛ւնց իս եօլա գնում. ախար վիրչը կու էրեայ, էլի՛... Գնա, սխալէր, գնա, դուն քու ճանփէն գնա, 'ես իմ ճանփէն:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բայց դուք ձեր ճանապարհով շէք բաւականա-
նում, հայր, այլե իմ ճանապարհի վրայ էլ քար էք գցում...

ՍԱՐԳԻՍ, ծաղրալի դէմքով նայում է եւ երկու ձեռքը ձգելով դէպի Միքայէլը:

Վայ, քու տիրուչ միխկը, վուր աշխրքի ափալը ջեր չիս իմանում... 'Ես իմ քար գցում քու ճան-
փին... (Առաջարժում է գլուխը:) Տօ, ինչո՞վ չիմացար վուր ամէն մարթ իր խէրն է պտռում... Նրանք հէստի տղի ին տալի Անանուն վուր նրա վուտի

պճիղն էլ շաժիս... (Միքայէլը ապշած նայում է հօր երեսին:) Ինչկլի հիմի կու'լի դուն էլ շատ լաւն էիր նրանց համա, ամա հիմի էլ վունչիչ... Զիս գիղի վուր լաւի վրայ լաւը ուփրօ լաւ է... Վո՛ւր գիժը կու'լի վուր ձեռին ալն ունենայ, աղը դէն գցէ ու նրա տիղ անմիղ կէնճի վիկալնէ... (Նրկար լուռօրն:) Ի՛նչ իս մտիկ անում, գնա մտկէմէտ հանէ, էլ Անա-
նի չկայ քիզ համա, Անանիտ ուրիշ վրայ է նշնած:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ուրիշի վրայ նշնած... Անանի՛ն... (Ծիծաղում է:) չէմ, հա, հա... մծարան քո՞՞ քոնի ձեռուս

ՍԱՐԳԻՍ

Ծիծաղի, ծիծաղի, չիս աւտում միթամ. աճկով վուր տեսնիս, էնչախը խօ կու սուտաս:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դուք ու Սալօմէն շատ բան կարող էք հնարել, միայն ես խորհուրդ կը տայի՝ հանգիստ մնայիք ձեզ համար:

ՍԱՐԳԻՍ

Էտ խրատը վուր քու գլխի համա պահիս, ուփրօ լաւ կու'լի, էնդուր վուր, 'ես քիզ ասում իմ՝ Անա-
նին նշնած է, ու թէ գ'ուզիս իմանաս թէ քիզ վը-
րայ լաւն ո՞վ լուս ննգաւ նրանց համա, էն հարցրու... Ձատ հարկաւուր է նրանցը քու գիրն ու դալամը... Ինչո՞վ չիմացար, վուր հիմիկուան ժամանակը ինչոք վուր է՝ փուղն ու հարստութիւնն է... Քու մտկիրը դուն գնա սրբիչ տիղ քարողէ, նրանք իրանց ախշի-
կը Իվան Ստեփանիչին տուին:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Իվան Ստեփանիշ...

ՍԱՐԳԻՍ

Հա՛, Իվան Ստեփանիշ... Ովոր քիզ արշիկ է տալի ու դուն չիս ուղում, հէնց նրա տղէն:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այն թեթեամիտը... (Ծիծաղում է:) Հա՛, հա՛, հա՛... Սո՛ւտ է, սո՛ւտ, երբէք չեմ կարող հաւատալ...

ՍԱՐԳԻՍ

Սուտը դուն իս վուր վունց անգճներուտ իս աւտում, վունց հօրդ. մնացածն էլ քու աճկով կու տեսնիս, էլի՛... Տանու բարեկամ իս ախար, քիզ էլ կու կանչին նշանաէքումը. առանց քիզ վո՛ւնց կու՛լի...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Այժմ եմ հասկանում ձեր նրանց մօտ գնալ-գալու պատճառը, այժմ եմ հասկանում թէ ինչ խորհուրդներ կ'ունենայիք դուք ու Սալօմէն... Լաւ պաշտօն էք յանձն առել, հայր, շնորհաւորում եմ... Այս րոպէիս որ ուրախ-ուրախ ճանապարհ դրեց ձեզ Սալօմէն, երեւի այդ ձեր նոր աշխատութեան վարձատրութիւնը կը լինէր... Օ՛, հայր, երջանիկ էք, որ ծնողի անուն էք կրում, ոչինչ չեմ կարող անել... որդիդ եմ... Որդի՛... Ի՞նչ որդի, փո՛ղ, փո՛ղ և միայն փող. ձեր Աստուածը նա է, նրան պէտք է պաշտէք ձեր բոլոր կեանքում... Բայց լա՛ւ գիտացէք, հայր, որ ես ձեր ծախած ու գնած ապրանքը չեմ, որ ինչպէս կամենաք, այնպէս վարուէք հետս... Գնացէք, նստեցէք Սալօմէի հետ, դարսեցէք, շինեցէք,

քա՛րէ պարիսպներ բարձրացրէք, միայն իմացած կացէք որ դուր է ձեր աշխատանքը. Անանին իմն է լինելու՝ թէկուզ տասը Սալօմէ դուրս գայ դժոխքի խորքից:

Գլխարկը ձեռքին դուրս է գնում միջի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

ՍԱՐԳԻՍ, մենակ, երկար լուծիւնից յետոյ, հեզօրէն, ցածր ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛... Մո՛ւլափ, մո՛ւլափ, Միխէիլ... ձրգան պէս դամբումը բռնուիլ իս ու ջեր խիստ իս փրփրտում, ամա վիրշը վուրդի վուր նիզ քունջն է, էնդի կուչ գու քաս... Չատ տրտինգնիր կ'օնիս ջեր էլի, ամա վիրշը իմ քէփի մարդ կու դառնաս, մի վախենա... (Սօտենալով պայուսակին:) Էստունը էլ վուր աղավարի դարսիլ է՛. մէբաչ ետքա տուն չբռնիս քիզ համա... Իմ ամագն ու աշխատանքն էստու համա էր... (Պայուսակը շուռ է տալիս եւ միջի իրեղէնները վայր ածում:) Էսէնց վուրթի կու՛լի վուր իմ սէրը չէ հասկանում... Տէր Աստուձ, էս ինչ ժամանակի ինք հանդիբի... (Ընկրմվում է մտածմունքի մէջ:) Փիս ժաժ էկայ միթ՛ամ... Ինչի՛... Ծառի շուաքը վուր դաշլա է անում իմքնին, ծառը տակուէմէն հանում ին ու դէն ին գցում... Խօսկիրը ինչ դօրութիւն ունէ քիզ համա... վունչիշ... դարդակ քամի... ա՛յ, (Փշում է:) փֆ՛... փչեցիր, գնաց ու տիղը վունչիշ չմնաց... Քիզ գուրծք էր հարկաւուր, Միխէիլ,

գուրծք, էն հանգի գուրծք, վուր անգճով իմացիլ էիր
 ու աճկով տեսի... էն գուրծքը 'ես մօգօնեցի, դար-
 սեցի ու տիրը հասցրի... Հիմի ինչ ձեռնէմէտ գայ,
 էն արա... էլ Անանի չկայ քիզ համա, գնանց, ջըն-
 ջուեցաւ յաւիղեհան... Գնա գանդուի, էրուի,
 խորվուի, վուր խիլքո հասնի ու աշխարքը ճանչե-
 նաս... Տեսնիմ իժում գուն իս քու գրերով ուփրօ
 խկլօքը, թէ 'ես իմ փողոցի խիլքով:

Դուրս է գնում ձախ դռնից. վարագոյրն իջ-
 նում է:

Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Ա Թ Հ Ի Ն Գ Ե Ր Ո Ր Գ

Երկրորդ արարուածի՝ Սուրաթենց տան սենեակը, միևնոյն զար-
 դարանքով: Գիշեր է: Աջ կողմի սեղանի վրայ դրած է վառ
 լապտեր, իսկ ձախի վրայ՝ հանգած մօմ, լուցկատուփ և
 նոյն դիրքն ու զամբիւղը:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Ս Ա Լ Օ Մ Է, Ե Ա Գ Օ Ր Ս Ի Մ Օ Ն Ի Զ

ՍԱԼՕՄԷ, ուրախ-ուրախ դուրս գալով աջ դռնից, մատա-
 նին ձեռքին:

Վննց է, վննց, իմ ասածը:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, հազնուած ինչպէս երկրորդ արարուա-
 ծի սկզբում, Թէյի բաժակը ձեռքին, հետեւում է Սալօ-
 մէին:

ԱՏԿԵՐՈՒ չիմ աւտում, Աստուծ գիղղենայ, Սալօմէ:
 ՍԱԼՕՄԷ

Հիմի էլ կ'օսիս վուր խիլք չունիմ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, նստելով դիվանի վրայ:

Շնուքով իս, շնուքով, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս շէ ու քի պէս անշնուք կու'լիմ... Եարար
լինշ կու'լէր քու շարէն վուր 'ես շէի ռաստ էկի քիդ:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, բաժակը խառնելով ու ժպտալով:

Էգէբա քի վրայ լաւին էի ռաստ գալի, Սալօմէ:
ՍԱԼՕՄԷ, քրքրուելով:

Վոննց կու'լէր քու բանը. մէ էրկուսն էլ կան
ինձպէս ախշկիրք, (Աջ ձեռքը շարժելով:) գանա չիմ
գիդի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛...

ՍԱԼՕՄԷ, մօտենալով լապտերին՝ զննում է մատանին:

Մէ մտիկ, մէ մտիկ, Եագօր ջան, ինշ ջուր ունէ.
վրէն էւէտ էրևում է վուր տէրն էլ իրպէս ասլգաղա
է... (Փաղրելով:) «Տուտուց կնիկ իս ու, մազլրդ էր-
գէն ունիս ու, Աստուձաձնին նիղացնում իս ու...»
տիս վուր ինձ աւելի է աւտում Աստուձաձինը...
Փո՛ւր էհամ նրա գօրութենին:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, խմելով թէյը:

Աւտաս ինշի՛ր իս խոստացի, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Էն 'ես գիդիմ... Քանի ջէր իմ փորցի. նրա փիշը
վուր դայիմ բանիլ իմ, իմ սրտի ուղածը գիփ կա-
տարիլ է... Աւտացած էի վուր էս բանն էլ պիտի
էսէնց ըլի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Մէ քիշ կի սիրող գնաց ու էկաւ վուր էս բանը
մէ քիշ ուշացաւ. կլինաղամ ումիկդ կտրվում էր:

ՍԱԼՕՄԷ, նստելով նրա դէմ առ դէմ բազկաձողի վրայ:
Քու արիւը, Եագօր, հանց քուր ու ախպէր վի-
ղիտով էկան էսօր՝ սիրտս խաթըջամացաւ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Հա՛, հիմի էտէնց կ'օսիս. էրէգուան դէսը կի տա-
սը ջէր քուշի դուռը դուս վազեցար:

ՍԱԼՕՄԷ

Ո՛վ էր էլի իմ մազիար վուր սիրան էնէնց շէր
շուռ էկի վունցոր իմը. մնալու պէս դժար վունշիշ
չկայ... Դուն էն քօփակին ասս թէ մատնիքը ջի-
բումտ ունիս, էլ ինշ իս ուշանում, արի, է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Է՛հ, հէր օրնաժ, էգէբա ինշ հարկաւուր բան
ունէր:

ՍԱԼՕՄԷ

Էստու վրայ էլ հարկաւուր բան վո՛ւրը կու'լէր-
աճկիրս ջուր դառաւ նրա մնալէն:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ

Էգէբա...

Ականջումը քշիչում է:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՛հ, լաւ է, քա՛, ինշ ասիս դուն կու մօգօնիս:
ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԶ, ծիծաղում է:

Հա՛, հա՛, հա՛...

ՍԱԼՕՄԷ, նորից զննելով մատանին:

Աւտաս հարուր թուման աւել աժենայ, Եագօր
ջան:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ, առնելով մատանին ու զննելով:

Բաս չի աժենանյ. անտիկա իմքին է:

Սատանին յետ է տալիս եւ զնում աջ անկիւնից ծխաքարը վերցնում:

ՍԱԼՕՄԷ

Ջեր անմիղ բէլգէն վուր էս է, դուն մէկէլնիրը հէսար արա թէ ինչ կու'լի... (Ձախ կողմի սեղանից լուցկատուփը վերցնելով): Գնան ու գնան, Ա'նանի, բախտաւուր ասողի իս ծնած. դուքած վուր դուս գաս, աւտաս հինգ հաղար թումնի մենակ ակնեղէն ըլի վրէտ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ, ծխաքարը պատրաստելով:

Գիփ լաւ, Սալօմէ, ամա (Գլուխը շարժելով): չիմ գիղի թէ Անանուն վննց պիտի կոտրիս...

ՍԱԼՕՄԷ, երկուցով նայում է ծախ գուանը, որ ծածկած է:

Էտ 'ես գիղիմ, դուն բան չունիս:

Ծխաքարը վառում է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ, ծխելով:

Գիղիմ, գիղիմ. իմ ասելուն 'ես ասիլ իմ, միխկն ու վարցկը քու շնքին, Սալօմէ:

ՍԱԼՕՄԷ, թեւակցած առաջ բերելով նրան:

Ամեն իմ միխկը Աստու մօտ էս ըլի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ

Ա'լս, Միխէլի, քու հօրն ինչ ասիմ:

ՍԱԼՕՄԷ, լուցկատուփը թողնելով աջ կողմի սեղանի վրայ:

Արա Միխէլի հման ու կտուրն է, Ենգօր. ինչ իս ասում, մէ քիչ Աստուձ ունեցի, է:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ, յօնքերը կիտելով:

Լաւ է, լաւ, քու հօրն օղորմի. ինչ էլաւ, էլաւ:

Թեւակցած զնում են ծախ կողմը:

ՍԱԼՕՄԷ

Ըահան, պրծաւ գնանց. վարսալամ, վարքալամ. էլ ինչ նուր չար, նուր բարի:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ, նստում է Անանու աթոռի վրայ. իսկ

Սալօմէն աջ արմնիով յենվում է նրա ծախ ուսին:

Աստուձ տայ, Սալօմէ, վերջը չփոշիվնինք ու ուրախանալու մագիար սրտէներուս շղառնացնինք. օրինակնիր ասում ին շատ է էլի՝ վուր սրտի ընդէմ մարթու տուած ախշիկը էրգար օր չէ ունենում:

ՍԱԼՕՄԷ

Էտ օրինակնիրը տուտուց մարթկերանց ասած թէ կու'լի ու դուն էլ աւտում իս... Նշնելու ախշկայ սիրան սիլ է հարցնում. նրանք ինչ գիղին՝ վննքն է իրանց համա լաւը, վննքը վագը... Ինձ վուր նշնում էին, դուն հէնց գիղիս խիստ էի հաւնում քի՛ղ. ամա շարէս ինչ էր՝ (Նագօր Սիմօնիչը գլուխը տրմտրմբացնելով ու ժպտալով խորը նայում է Սալօմէին): իմ հէրն ու մէրը վրէտ շարուչի պէս կանգնած էին... Իժում իմացայ վուր վագ չին ուղեցի ինձ համա. Աստուձ հոքէներուն յուսաւուրէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ

Չամ, փնռք Աստու:

Արծակելով ծախ գուանը, ծխաքարը վայր է զնում սենեակի անկիւնում եւ վերցնում պաշտօնական թուրը:

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս ինչ գիդէիր. 'ես քիզ ասում իմ վուր կնիկ-
արմախ բանը քու բան չէ:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ 2, Թուրը գցելով ուսին:

'ես ձեռս լուացիլ իմ, Սալօմէ. կնդդերանց բա-
նումը չիմ խառնվում... (Գլխարկը վերցնելով): 'ես
գնում իմ կլուրը, էս գիշիր ուշ կու տուն գամ:

ՍԱԼՕՄԷ

Խիստ լաւ էլ կ'օնիս:

ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻԻ 2, միջի դռանը:

է՛յ:

ՍԱԼՕՄԷ, առանձին:

Էրնէկ կու'լէր կնդդերանցը վուր քու արով էին
մնացի... (Հասնելով Եագօր Սիմօնիին): 'ես կու օտկիմ:
Գուրս են գնում:

ՏԵՍԻԼ Բ

ԱՆԱՆԻ, մենակ, սեւ հագուստով եւ սպիտակ փոքրիկ
վերարկուով, դուրս է գալիս ծախ դռնից, ծանր քայլե-
րով գնում, նոյն կողմի լուսամուտը բաց է անում
եւ դուրս նայում:

2Կայ, չէ երևում... (Լուսամուտը փակում է:) Աշ-
քերս ջուր կտրուեց ամբողջ օրը նրա ճանապարհը
պահելով, իսկ նա դեռ ևս չէ գալիս... Երբէք այսպէս
չեմ ցանկացել նրան տեսնել, ինչպէս այժմ, երբէք
սիրտս այսպէս չէ լցուել, ինչպէս այժմ... Օ՛հ, սր-
բան բան ունիմ նրան պատմելու: (Չախ սեղանի վրայ

որոնում է լուցկատուփը եւ գնում վերցնում աջ սեղա-
նից:) Ա'խ, Միքայէլ, Միքայէլ, եթէ այս էր վերջը,
եթէ այսքան արգելքներ պիտի ծագէին մեր միա-
նալու դէմ, ինչի ասացիր ինձ այն քաղցը խօսքերը,
ինչի խոստացար ինձ քո սէրը, ինչի խլեցիր ինձա-
նից իմ հանգստութիւնը... Ապրում էի ինձ համար
անհող, քեզ տեսնելով ուրախանում, քեզ հետ խօ-
սելիս բաւականութիւն ստանում, բայց քո բացա-
կայութիւնը երբէք ինձ վիշտ չէր պատճառում...
Այժմ... այժմ ինչ արիւր դու ինձ, այս ինչ կրակ
պցեցիր սրտիս մէջ, որ առանց քեզ, առանց քեզ
վրայ մտածելու, առանց քո անունը յիշելու շունչ չեմ
կարողանում քաշել... (Լուռ թիւն): Ա'խ, Ա'ստուած,
միթէ մէկ ըոպէ նրա համար միայն ուրախացրիր
ինձ, որ յետոյ այսպիսի տանջանքներ կրեմ... Ի՞նչ
ճար կայ իմ խեղճ գլխին... (Վատում է ծախ կողմի
սեղանի վրայ դրած մումը, առաջը նստում, ձեռագործը
վերցնում, գնում եւ յետ զամբիւղը դրում. յետոյ վեր-
ցնում է գիրքը եւ մի քանի վայրկեան կարդում:) Խեղճ
աղջիկ, դու էլ ինձպէս տանջվում ես. հասկանում
եմ քեզ, հասկանում, բայց ոչ որ օգնող չկայ մեզ...
(Գարծեալ մի քանի վայրկեան կարդում է. յետոյ ծախ-
ելով գիրքը:) Կարդալու սիրտ ևս չկայ... (Գնում է
դաշնամուրի առաջ նստում եւ նուագելով երգում է մի
տխուր եղանակ. բայց շուտով կտրում է երգը եւ աչքե-
րը սրբելով վեր կենում:) Էլ չեմ կարող, կարծես
թէ խեղդվում եմ... (Նորից նայում է լուսամտից):
2Եկաւ:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ԱՆԱՆԻ, ՍԱԼՕՄԷ

ՍԱԼՕՄԷ, մտնում է միջի դռնից:

Ինչի՞ իս փաթըթուի, մըսում իս:

ԱՆԱՆԻ

Այո, լաւ չեմ զգում ինձ:

ՍԱԼՕՄԷ

Հիւանդ խօ չիս: (Զեռքը բռնում է:) Էս ինչ է, տաքութիւն ունիս:

ԱՆԱՆԻ

Կարելի է:

ՍԱԼՕՄԷ

Հաջաթ չէ, կու անց կենայ:

ԱՆԱՆԻ

Աստ, խնդրեմ, մայրիկ, այս ինչ է անցնում այստեղ. ինձանից ծածուկ հաւարվում, փակվում, խօսում էք... Ո՛րքան էլ մտածում եմ, մտածում, ոչինչ չեմ կարողանում հասկանալ:

ՍԱԼՕՄԷ

Նստի էստի, վնւրթի, նստի... (Նստում են՝ Սալօմէն դիվանի վրայ, Անանին՝ մօտը, բազկաթոռի վրայ:) Ջարթնի քիզ ինչ ունինք խօսելու. միը ուրախութիւնն էլ դուն իս, միը դարդն էլ, միը ասելուն էլ, միը լսելուն էլ... Քիզ նշում իմ, Ա՛նանի ջան...

ԱՆԱՆԻ, ուրախ:

Ուրեմն Միքայէլի հայրը համաձայնվում է:

ՍԱԼՕՄԷ

Միխէլը վնւրն է... Հէստի բան ուրախացնիմ քիզ, Ա՛նանի ջան, վուը Միխէլինն էլ մաէդ գցիս ու ինձ էլ... Ստեփան Դանէլինն ուզում է քիզ իը վուրթու համա... (Լուռիւն:) Ի՛նչ իս արմնում, դուրթ իմ ասում, քու արիւը...

ԱՆԱՆԻ

Ես քեզ չեմ հասկանում, մայրիկ:

ՍԱԼՕՄԷ

Վնւնց թէ չիս հասկանում... (Գրպանից հանում է մատանին:) Ա՛յ, էս էլ բէլգէն. էս սահաթիս էկաւ... Գնն ու գնն, տասը մատիտ մում վառէ ու Աստձուն էնէնց փնռք տու, վուը էս հանգի բախտի է քիզ ռաստ բերում, էրազումտ էլ չէիր կանա տեանի...

ԱՆԱՆԻ

Դու հանաք ես անում, մայրիկ:

ՍԱԼՕՄԷ

Հանաքը վնւրն է, քն. քու արիւը սուտ օրթում կ'ուտիմ... Էսօր հանց էսդանց գնացիլ է տուն խիդճ աղէն, հօր առչիւը չօքիլ է ու հէնդաղա աղանչանք է արի, ինչրի նա էլ մատէմէն էս մատնիքը հանիլ է ու դրգիլ է... Ախար աչքարա տեանում էի վուը խիլքի ծէրը գնում էր էն աղինը քիզ հիդ խօսելիս. վէնանցվալէ նրա կօկօր բիխերուն, ցուգրումէլա իքմին է:

ԱՆԱՆԻ, վեր կենալով:

Ինչե՛ր ես պատմում, մայրիկ. ես դեռ ես ականջներիս չեմ հաւատում:

ՍԱԼՕՄԷ

Վո՞ւնց թէ չիս աւտում, թուրքերէն խօ չիմ խօսում ու լէզոգերէն. Ստեփան Գանէլիչի տղէն ուզում է քիզ, ասում իմ, ուրիշ էլ ի՞նչ աւտայ գ'ուզիս...

ԱՆԱՆԻ

Քայց Միքայէլը, Միքայէլը, մայր իմ. նրա մէկ մազը չեմ փոխիլ տասը Ստեփան Գանէլիչի որդու հետ:

Գնում է դէպի ծախ:

ՍԱԼՕՄԷ, հետեւելով:

Այ, անխիլ իս ու անխիլ էլ խօսում իս. արա նրանց մօտ ի՞նչ յիշելու է Միխէիլը:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչպէս... Մինչև այսօր Միքայէլի նմանը ոչ ոք չկար քեզ համար, իսկ այժմ նրան յիշելն անգամ չարժէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ կու փեքը անէինք, թէ Աստուծ Ստեփան Գանէլիչի տղին ռաստ կու բերէ վիրշը. նրա բանն ուրիշ է, նրա բանն ուրիշ:

ԱՆԱՆԻ

Այդպէս է, հա՛... Օր չէր անցնիլ որ Միքայէլի համար չասէիք՝ «լաւ տղայ է, ուսում առած է, խելօք է, ազնիւ սիրտ ունի, նրա նմանը ոչ ոք չկայ քաղաքում, երանի կը լինի քեզ ուզէ...», իսկ այժմ նրա բանն ուրիշ է. այժմ, երբ սիրտս էլ, միտքս էլ նրան եմ տուել... Իմ սիրտը քո հագուստների պահարանը չէ, մայրիկ, որ ի՞նչ տեսակ հագուստ կամենաս, այն պահես մէջը:

Անցնում է աջ կողմը:

ՍԱԼՕՄԷ

Ծնւլպակաս, ծնւլպակաս մի խօսի... Իժում սիլ ասաւ վուր Միխէիլն ուզում է քիզ:

ԱՆԱՆԻ

Պարզուած չէ մի՞թէ. նրա առաջարկութիւնն արդէն յայտնի է՝ նա սիրում է ինձ և... ես էլ նրան:

ՍԱԼՕՄԷ, մօտենալով:

Էրկուսդ մէտի ձիր սէրը վիկայէք, զնայիմ ծալեցէք ու սրտի մազիար ջիբէներումդ պահեցէք. հաստատ գիղացի վուր էլ նա չի կանա ուզի քիզ:

ԱՆԱՆԻ

Ինչի՛:

ՍԱԼՕՄԷ

Էնդուր վուր նրա հէրը չէ ուզում... քանի ասիմ քիզ:

ԱՆԱՆԻ

Նա իր հօր խելքով չէ ման գալիս:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ է ասում, քա՛. բարէմց էրկուսդ մէտի զնացէք ու թարուն փսակուեցէք, էլի, ու աշխրբի մասխարա դառէք:

ԱՆԱՆԻ

Հաւատացած կացէք, մայր իմ, որ բացի Միքայէլից ես ուրիշ ոչ ոքի չեմ ուզիլ:

Գնում է ծախ կողմը:

ՍԱԼՕՄԷ, հետեւելով:

Քու քէփի սիլ է թողնում քիզ, էրնէկ գիղենամ. ի՞նչ գիղիս դուն քու լանն ու վաղը... Գուն ինձ

վրայ շատ իս հասկանում. քու տօլ խիլք զնգնեըումս էլ ունիմ:

ԱՆԱՆԻ

Այն, այն, մայր իմ, ի հարկէ դուք աւելի էք հասկանում. բայց թողէք այդ, ուրիշ բան խօսենք, խնդրեմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Ի՞նչ է ասում, քան. ուրիշ ի՞նչ պիտի խօսիմ, ի՞նչ ունիմ խօսելու. ասիմ վուր արեգազը առուտէհան դուս է գալի, իրիզնութին մէք է մտնում. ի՞նչ կայ, կայ, ու ինչոր հիմի ասում իմ՝ պիտի ըլի:

ԱՆԱՆԻ

Անկարելի է, մայր իմ, անկարելի:

ՍԱԼՕՄԷ

Կարած էլ է ու ձևած էլ:

ԱՆԱՆԻ

Ա՛խ, Ա՛ստուած:

ՍԱԼՕՄԷ

Աստուծ քու բանը շինիլ էլ է ու պրծիլ էլ. ամեն սահաթի քիզ համա պարապ չէ: Ի՞նչ գիղիս՝ քանի խէշ ու սուրփի իմ մէշ գցի... (Մտտենալով): Բռնէ դուն էս մատնիքը. տիս ինչ լաւն է՝, անգին ակն է:

ԱՆԱՆԻ, առնում է մատանին եւ դէն գցում:

Թող տանեն իրանց համար պահեն, ինձ հարկաւոր չէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Չ՛սէլ քոռանամ՝ ես... (Մտտանին վեր առնելով): Էտ ինչ արարմունք է... Էրէսդ պարզ կենայ, լաւ իս գիղացի մօր պատիւը:

ԱՆԱՆԻ

Ես քեզ չեմ անպատվում:

ՍԱԼՕՄԷ

Անպատուի՜ն էլ վճռը կու՛լէր, ձեռնէս առար ու գլխիս խփեցիր:

ԱՆԱՆԻ

Ներիր ինձ, մայրիկ, ճշմարիտ որ ես ինձ մոռացայ:

ՍԱԼՕՄԷ, նստում է աջ կողմի բազկաթոռի վրայ:

Չէ էլ ամանչում. է՛ն հանգի տանէմէն ուզում ինքիդ ու դուն էլ նազ իս անում:

ԱՆԱՆԻ

Ո՛ւմ տանից էլ կ'ուղէ լինի, ես նրա ընկերը չեմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Քու արիւը, էնէնց ննգիր իք մէկսմէկունը, վունցոր ինձուըը կէս անիս. դրուտ մէկմէկու վրայ ձեւած իք՝ դուն ջէհէլ, նա ջէհէլ. դուն սիրուն, նա սիրուն. դուն խելօք, նա հաջուտ. էստու վրայ էլ լաւ ննգրութիւն կու՛լի:

ԱՆԱՆԻ

Չեմ կարող, մայրիկ, եթէ սպանես էլ՝ չեմ կարող... Ես նրան չեմ կարող ուղել, չեմ ուզում... ո՛չ ոքի չեմ ուզում...

ՍԱԼՕՄԷ, վեր կենալով:

Բաս մնա՛ վուր տանը քացխիս... Գիժը՝ ես իմ վուր ծանրը ու բարակ հիզդ մասլահաթ իմ անում... Չնորակալ էլ շիս վուր քիզ բան իմ հարցնում... Քի պէս վուր նշնելու էի, քու հօրը բերին մէքաշ գլխիս կանգնեցրին ու ասին թէ՛՝ այ քու մարթը:

ԱնՄնի, ծախ կողմը կանգնած:

Ի՞նչ անեմ, եղել է ժամանակ, երբ որդուն տանում էին փողոց և այնպէս ծախում, ինչպէս այսօր մէկ ոչխար ծախեն:

ՍԱԼՕՄԷ, մօտենալով, քաղցրութեամբ:

Բաս էտ է քու խոնարհութիւնը, Ա՛նանի:

ԱՆՄՆԻ

Կարծում եմ որ մինչև այսօր քեզ միշտ խոնարհ եմ եղել, մայր իմ, բայց ինչ որ ինձանից չէ կախում՝ չեմ կարող կատարել:

Աչքերը սրբում է:

ՍԱԼՕՄԷ

Էնդուր վուր դուն մենակ քու գլխի համա իս փիքը անում: Սրտիդ հիդ ննդիլ իս ու էլ խիլքիդ չիս հարցնում: Քիդ համա էլ վունց մէր կայ, վունց հէր, վունց քուր ու վունց քվիրտիք մարթու տալու... Խօ տեսնում իս՝ ինչ ժամանակ է էկի... Աստուծ քիդ համա բաց արաւ էս բախտը վուր մուքթ ուզում ին քիդ. Իր օղորմութիւնը դիփ խօ մէ օջախի չի տա... Էն էլ շատ է, ինչ քիդ համա է տալի Աստուծ... Էսօր է թէ էքուց քվիրտիքդ քի պէս մարթու տալու կու դառնան, ինչո՞վ ինք մարթու տալի, քիդ իմ հարցնում... Լաւ դիգեհաս վուր քու հէրը վունչիչ չունէ. ամսէ ամիս տօնուղը վիր է կաշնում ու վայնաշարի, վունցոր ըլում է, ապրում ինք. էկող ամսուանն էլ էս գլխէն ինք ուտում... Էս տուն ու տիղը կարքած ու սարքած վուր տեսնում իս, աշխրքի համա ինք սարքի. էսանց էլ վունչիչ չկայ. վիրչի թիքէն վրէն ինք բանեցրի: Ինչի հա-

մա, չէ՞ վուր է քու աղըղացնելու... Հիմի փիքը արա. հէրտ օրն օրուան վրայ ծիրանում է, Աստուծ մի արասցէ, դուրուղէմէն մէբաշ դուս արին. (Անանին Թաշիւնակով ծածկում է աչքերը եւ լաց է լինում:) առուտուր չի գիդի, վուր գնայ նուր մէկանց փուղ աշխատէ, ինչո՞վ պիտի ապրինք, ինչո՞վ, քիդ իմ հարցնում. Չուրն էկիլ ու տարիլ է միդ էնչախը... Աբա, Ա՛նանի ջան, էստունք էլ փիքը արա, է՛, մենակ սրտի հիդ գնալը վունց կու՛լի. ամա Ստեփան Դանէլիչը վուր կայ յաւիտենական դամին է տալի միդ Աստուծ... Դուն հէնց գիդիս Միխէիլին քիմէն պակաս իմ ուզում ՚եւ, քիմէն պակաս իմ հաւնում. ամա ի՞նչ անիմ, առանց իր հօրը, նա էլ մէ քու հօր նման մարթ դուս գու քայ... Էնդդա նա ինչ կանայ աշխատի ու ճարի, վուր համ քիդ պահէ, համ միդ, ու նրա հէրը խօմ՝ աչքարա գիդիմ, քու արիվն էլ իմ ասում, քու մէկէլնեցունն էլ, վուր բաց աճկով իր Միխէիլին չի թողնի վուր քիդ ուղէ. էրէդ առուտեան, խօ ասի էլ, իր բերնով ասաւ՝ «փուղ ու բաժինք չունիք», կ'օսէ... (Անանին նեղութիւն է արտայայտում:) Դառը խօսկիր է, գանա, վունքի. ամա էս անգճովս իմացայ, ա՛յ... Էտէնց է, վունքի. մարթու ճակտին գրած է՝ վուր դիփ իր սրտի ուղածը չի կանա կատարի... Էտէնց վուր չըլի, խօմ ամեն մարթ թաքաուր կու՛լի աշխրքումն ու ամեն կնիկ թաքաուրի կնիկ... Խիլքումդ նստում է, գանա... Հերիք է, վունքի, աճկիլդ մի խաղար անի:

ԱՆԱՆԻ

Ա՛խ, Ա՛ստուած, սփռ էիր մարդուն սիրտ տալիս:

Նստում է իր սովորական տեղը:

ՍԱՆՕՄԷ

Սիրտը տուիլ է, վնաս չի, ամա չի իջն էլ հիդն է տուի, վուր սրտին կառավարիս... Փիքը արա, վնաս չի, փիքը գուն ինքդ կու իմանաս, վուր ծուռը չիմ խօսում քի մօդ... (Վօտ է գնում գրկում եւ համբուրում:) Գէնացվալէ, Ա՛նանի ջան, լաւ փիքը արա... Գիդիմ վուր խոնար իս, գիդիմ վուր գլուխդ չիս իմանի միդ համա, վուր ասիմ՝ ջուրը ննդի, ջուրը կու ննդնիս. ամա դօռ չիմ ուզում բանեցնի... Նս ուզում իմ էնդադա փիքը անիս, վուր քու խիլքն ասէ քիդ՝ «հա»... (Մի քանի քալ գնում է:) Հէնց արա, Ա՛նանի ջան, վուր գիվունքն ասին՝ ա՛յ, բարաքալա ախչիկ:

Գուրս է գնում ծախ դոնից:

ՏԵՍԻԼ Գ

ԱՆԱՆԻ, մենակ. փոքր ժամանակից յետոյ վեր կենալով:

Ա՛խ, Ա՛ստուած, ինչի՞ ծանօթացրիր ինձ Միքայէլի հետ... Ի՛նչ անեմ այժմ, սփռ ջուրն ընկնեմ ես... Միթէ խեղճի համար բախտաւորութիւն չկայ այս աշխարհում, միթէ ամեն բան առևտրի վրայ է հիմնուած, միթէ էլ սուրբ ոչինչ չէ մնում մեզ... (Կարծ լուծուիս:) Ի՛նչ անեմ այժմ, Ա՛ստուած իմ, ի՛նչ անեմ... Միթէ պէտք է ծախեմ ինձ ծնողացս համար... Օ՛հ, թէ թանգ գնով է վճարվում ծնողաց խնամքը...

Ինչ որ ուրիշների մէջ ծաղրել եմ, այժմ ինձ է հանգիպում—հարստութեանը պէտք է զոհեմ ինձ... (Գառը ծիծաղով:) Դրսից դար ու փարչայով փայլեմ, իսկ սրտիցս արիւն կաթի... Աշխարհը պէտք է ինձ երանի տայ, բայց ես՝ այն ոսկու ե արծաթի մէջ, վերջին աղքատին... Ի՛նչպէս հաշտուեմ ես, ի՛նչպէս, այսպիսի դրութեան հետ... ի՛նչպէս դառնամ թեթեամիա Բրիլիանտովի կինը... Նրա հետ կառքի մէջ նստած լինիմ ու Միքայէլը ինձ տեսնի, արդեօք ի՛նչ պէտք է կարծէ նա իմ մասին, սփռ հետ կը համեմատէ նա ինձ... Չէ, չեմ կարող ես Միքայէլին ուրանալ. առանց նրան աշխարհս սուտ է, առանց նրան կեանք չկայ ինձ համար... (Սաստիկ յուսահատ:) Ա՛խ, Ա՛ստուած, ինչի՞ ստեղծեցիր ինձ, ինչի՞ տուիր ինձ հոգի, որ շունչ եմ քաշում, ինչի՞ տուիր ինձ սիրտ, որ այսքան սիրեմ Միքայէլին... (Ձեռքը դնելով ծակատին:) Էլ չգիտեմ ինչ եմ ասում... Գլուխս այրվում է, աչքերս մթնում, առաստաղը գլխիս պտոյտ է գալիս:

Ընկնում էիր աթոռի վրայ եւ հեկեկալով լաց է լինում երկար ժամանակ:

ՏԵՍԻԼ Ե

ԱՆԱՆԻ, ՄԻՔԱՅԷԼ

ՄԻՔԱՅԷԼ, մտնում է միջի դոնից, առաջ է գալիս, մի վայրկեան լուռ նայում Անանուն եւ յետոյ մօտենալով:

Անանի:

ԱՆԱՆԻ, վեր թռչելով տեղից:

Ա՛խ, Միքայէլ, դ՞ո՞ւ ես... (Աչքերը սրբում է եւ ձեռքը բռնում:) Օգնիր ինձ, Միքայէլ, օգնիր... ինձ-պէս տարարախտ աղջիկ չկայ...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հանգստացիր, հոգիս, (Համբուրելով ձեռքը:) Հանգստացիր. նստիր դեռ այստեղ... (Նստեցնում է:) Ինչի՞ ես այդպէս լաց լինում... (Նստելով կողքին:) Պատմիր, ի՞նչ է պատահել:

ԱՆԱՆԻ

Մեզ յաւիտեան բաժանում են, Միքայէլ...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Բաժանում... յաւիտեան բաժանում... Բայց եթէ դու չես կամենալ, Անանի, ո՞վ կարող է մեզ բաժանել:

ԱՆԱՆԻ

Ծնողներիս խեղճութիւնն ու հօրդ ազահութիւնը...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հօրս ազահութիւնը մեզ հետ գործ չունի, Անանի, իսկ քո ծնողներին ի՞նչ է հարկաւոր. հարստութիւն չեմ կարող խոստանալ, ի հարկէ, բայց դու լաւ գիտես որ նրանց անկարիք ապրելու համար ոչինչ չեմ խնայիլ...

ԱՆԱՆԻ

Ա՛խ, Միքայէլ, դու դեռ բոլորը չգիտես... Մայրս ստիպում է ինձ թեթեամբ Բրիլիանտովին ուղել...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Դ՞ո՞ւ էլ արտասանեցիր այդ անունը, դ՞ո՞ւ էլ ասա-

ցիր այդ խօսքերը... Գիտեմ, գիտեմ, Անանի, բոլորը գիտեմ, ես բոլորը լսել եմ... (Վեր կենալով:) Այս ի՞նչ դժոխային հնարք են գործ դրել... Հայրս և մայրդ երդուել են մեզ քամբախտացնել. բայց, դ՞ո՞ւ, դ՞ո՞ւ, Անանի, միթէ՞ դու համաձայն ես, միթէ՞ կարելի է թվում քեզ այդ ամուսնութիւնը, միթէ՞ հարստութեան գորութիւնը կարողացաւ և քո սիրտը յափըշտակել... (Անանին վշտանում է:) Զէ, չէ, (Նստելով կողքին:) ներքի ինձ. ես չեմ կամենում այդ բանին հաւատալ, դու չես ուրանալ ինձ, դու չես կարող ուրանալ... (Ձեռքերը բռնելով:) Այնպէս չէ, Անանի, դու ինձ չես ուրանալ... Դու իմն ես, իմ նշանածն ես, դու խոստացել ես իմս լինելու, մայրդ ևս խոստացաւ. նա միայն մի քանի օրով յետաձգեց մեր ամուսնութիւնը, նա իրաւունք չունի քեզ հետ այդպէս վարուելու... Դու մի վախենար, ես եմ քո պաշտպանը, քո տէրը, քո ամուսինը, ո՞չ ոք չէ կարող խլել քեզ ինձանից, ո՞չ ոք, քանի որ դու ինքդ չես կամենալ...

ԱՆԱՆԻ

Բայց, մայրս, մայրս, Միքայէլ... նա այժմ ոչինչ չէ կամենում լսել...

ՄԻՔԱՅԷԼ, վեր կենալով:

Մայրս, մայրս... Երեխայ ես դու, ի՞նչ է... Ո՞վ կարող է քո կամքի հակառակ պսակ դնել գլխիդ... Ահա թէ քո չափազանց խոնարհութիւնը սրպիսի ծայրայեղութեան է հասել, որ համարձակվում են մինչև անգամ այդպիսի առաջարկութիւններ անել քեզ... Օ՛հ, Աստուած իմ, այս ի՞նչ մարդիկ են, այս

Ընչ հասարակութիւն է. պատիւ, սէր, դաւակ, խղճմտանք, բոլորը, բոլորն ունայն խօսքեր են այստեղ. այս հասարակութեան երջանկութիւնը միմիայն փոփոխ է և եթէ այդ փողը մարդու սրտի մէջ անգամ լինի պահուած, սիրտը կը ճղեն որ միջից հանեն... (Առու-թիւն:) Գնն, գնն ուրեմն դու էլ ծախիր քեզ՝ մօրդ կամքը կատարելու համար...

ԱՆԱՆԻ, մօտենալով:

Մի ասիր, Միքայէլ, մի ասիր, մի արտասանիր այդ դառը խօսքերը. թող ես չլսեմ քո բերանից այդպիսի նախատինքներ, սիրտս առանց այն էլ կտրաւորում է...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ներիր, խնդրեմ...

ԱՆԱՆԻ, շարունակելով:

Ինձ ոյժ է հարկաւոր, Միքայէլ, և այն ոյժը ես քեզանից եմ խնդրում, քեզանից, Միքայէլ. դու ես իմ բարի հրեշտակը, իմ եղբայրը, իմ հայրը... Ասն, ինչ անեմ, ինչպէս ազատուեմ ես այս յուսահատ դրութիւնից...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Յուսահատուելով ոչինչ չես կարող օգնել, իմ քննող Անանի, այստեղ հարկաւոր է միայն սառը գատողութիւն և հաստատուն կամք...

ԱՆԱՆԻ

Դատողութիւնս էլ կորաւ, Միքայէլ, ու կամքս էլ. ես ինքս չեմ հասկանում թէ ինչ եմ անում կամ ինչ եմ խօսում...

Անցնում է բեմի աջ կողմը:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Հօրդ հետ խօսել ես, Անանի. նա ինչ է ասում. միթէ այն բարի մարդն էլ այն աստիճան քարացաւ, որ քո արտասուքներն անգամ չեն շարժում նրա սիրտը...

ԱՆԱՆԻ

Հօրս դեռ չեմ տեսել, նա տանը չէ. բայց միթէ նրան չես ճանաչում. նա միայն մէկ կամք ունի, այն է՝ միմիայն մօրս կամքը. նա ինչ կարող է, կամ ինչ օգնութիւն պէտք է սպասել նրանից:

ՄԻՔԱՅԷԼ, կարծ լուծիւնից յետոյ:

Անանի, դու ինձ սիրում ես:

ԱՆԱՆԻ

Միթէ դու կասկածում ես, Միքայէլ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ուրեմն իսկոյն վճռիր՝ կամ ինձ հետ խեղճ ապրել մեր սեպհական աշխատանքով, կամ մօրդ խորհրդով հարստանալ. երկուսից մէկը...

ԱՆԱՆԻ

Ախ, Միքայէլ, ինչ ես ասում. ինչ հարստութիւն կարող է ինձ տալ այն երջանկութիւնը, որ ես կ'ունենայի քեզ հետ ապրելով, թէկուզ ամենադառն աղքատութեան մէջ... Ես պատրաստ եմ շարձարուել, տանջուել, բոլոր նեղութիւններն ուրախութեամբ տանել, միայն թէ քեզ հետ լինիմ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ձեռքդ տուր. (Ձեռք բռնելով:) գնանք իսկոյն պսակուենք... Արի, արի շուտով հեռանա՛ք այստեղից:

ԱՆԱՆԻ, բաց թողնելով ձեռքը:

Ի՞նչ ես ասում, Միքայել... Ծածուկ, առանց ծընողներին գիտութեան. հեռանալ տանից, փախչել ուրեմն. անկարելի է, Միքայել, անկարելի. մահն աւելի լաւ է ինձ համար, քան թէ այդ բանը. էլ աշխարհի երեսին չեմ կարող նայել ես...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Սուա էին բոլոր իմ յոյսերը. դու արդէն նուիրել ես քո սիրաբը Ստեփան Դանէլիչի որդուն:

ԱՆԱՆԻ

Խնայիր ինձ, Միքայել, խնայիր. եթէ սիրտս նրան լինէի նուիրած, էլ այսքան արտասուք չէի թափել... Ես նրան այնքան եմ ցանկանում, որքան դժոխքի կրակը...

ՄԻՔԱՅԷԼ, ձեռքը բռնելով:

Գնանք ուրեմն, Անանի. բոլոր թանգ է մեզ համար... (Մի քանի քայլ տանելով:) Ուրիշ փրկութիւն չկայ:

ԱՆԱՆԻ, աղատելով:

Կնոջ, կնոջ, Միքայել... ամբողջ մարմնով դողում եմ, ծնկներս ծալվում են... Ժամանակ տուր ինձ վերջին անգամ խօսեմ մօրս հետ. ոտքերը կ'ընկնեմ, կ'աղաչեմ որ ինձ կենդանի գերեզման չդնէ...

Ընկնում է աջ կողմի բազկաթոռի վրայ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Ի դուր կը լինի, Անանի, քո աղաչանքը. նա քեզ խղճացողը չէ, նա չի կարող խղճալ, նրա սիրտը մօր սիրտ չէ. այժմ ես նրան լաւ եմ ճանաչում... Նա իր տեսակ է հասկանում երջանկութիւնը...

ԱՆԱՆԻ

Մի, խելքս խառնվում է...

ՄԻՔԱՅԷԼ

Գնանք, ասում եմ, գնանք իսկոյն, և եթէ կամենում ես վաղը բոլորովին կորչենք այստեղից, ուրիշ քաղաք գնանք, հեռու, հեռու, սուր որ կամենաս. ամեն տեղ մենք միասին երջանիկ կը լինինք... Գնանք, սիրելիդ իմ Անանի. միթէ ինձ չես հաւատում, միթէ իմ սէրը հաստատ յայտնի չէ քեզ... Վեր կաց, ինչի ես կաշկանդուել, վեր կաց, իմ սիրուն Անանի, իմ քնոցը Անանի. ոչինչ չեմ խնայիլ քեզ համար՝ հանգստութիւնս, կեանքս, բոլորը, բոլորը քեզ եմ նուիրել. քո բոլոր կամքը, քո ամենափոքր պահանջն անգամ սրբութեամբ կը կատարեմ... Վեր կաց, մի լաց լինիր, այլ ես ժամանակ մի կորցնիր, շտապիր... (Վեր է կացնում:) Գնանք...

ԱՆԱՆԻ

Ձեմ կարող, Միքայել, իսկոյն վայր կ'ընկնեմ... (Գողում է:) Խղճա՛ ինձ, Միքայել, աղաչում եմ՝ խղճա՛...

Ընկնում է նոյն բազկաթոռի վրայ:

ՄԻՔԱՅԷԼ

Սակայն ես քեզ այդպէս թողնելու չեմ, ես իսկոյն կ'երթամ հօրդ կը գտնեմ, ամենայն միջոց գործ կը դնեմ, որ գոնէ նա գլխայ... Վերջապէս նա մարդ է, մօրդ պէս քարասիրտ չէ. թող գայ տեսնի քո արտասուքները, նա անպատճառ կը խղճայ քեզ... Մի վախենար, հոգիս, (Համբուրելով ձեռքը:) ես իսկոյն կը վերադառնամ... (Գնալով:) իսկոյն կը բերեմ հօրդ... Գուրս է գնում միջի դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ձ

ԱՆԱՆԻ, մենակ, երկար լուծիւնից յետոյ վեր է կենում:

Գնաց... Ի՞նչ անեմ, Աստուած իմ, ի՞նչ անեմ այժմ... Ո՞ւմ հետ կարող եմ փոխել Միքայէլին. ո՞վ կայ նրա նման... Այնքան սիրել՝ որքան նա է ինձ սիրում, ո՞վ կարող է...

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ԱՆԱՆԻ, ՍԱԼՕՄԷ, որ մտնում է ձախ դռնից:

ԱՆԱՆԻ, ընկնելով մօր ոտքերը եւ փաթաթուկով ծնկներին:

Մի տարաբախտացնիր ինձ, մայր իմ. առանց Միքայէլին ես չեմ կարող ապրել... Մի՞թէ Ստեփան Դանէլիչի հարստութիւնը ինձանից աւելի թանգ է քեզ համար. եթէ ես չեմ լինի, ի՞նչ հարկաւոր է քեզ այն հարստութիւնը:

ՍԱԼՕՄԷ

Վիկաց, ի՞նչ իս անում. էտ էիր փիլքը անում ինչու հիմի, էտէնց չուստ քամու տուիր իմ խրատները:

ԱՆԱՆԻ, վեր կենալով:

Ի՞նչ անեմ որ սիրաս Միքայէլին է քաշում...

ՍԱԼՕՄԷ

Էլի Միխէիլ. էտ խօս էլախտ ասինք էլ ու լսեցինք էլ. խիլքումդ չնստեցաւ վուր անկարելի բան է:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչ ես կամենում դու, մայր իմ, ի՞նչ. Բրիլիանտովի հարստութիւնը չէ կարող տալ քեզ այն՝ ինչ որ Միքայէլը չի խնայիլ քեզ. նա իր աշխատանքով, ես իմ մատի պտղունցով գիշերը ցերեկ կը շինենք ու քո սրտի բոլոր ուղածը կը կատարենք:

ՍԱԼՕՄԷ, հեզօրէն:

Բաս ի՞նչ իք արի:

ԱՆԱՆԻ

Հաւատո՛ւ, մայրիկ, որ մենք մեր սեպհական աշխատանքով աւելի կարող ենք օգնել քեզ, քան թէ Բրիլիանտովը իր ամբողջ հարստութիւնով... Ամեն հարուստ իր համար է հարուստ և ոչ մէկ հարուստ իր ունեցածը խեղճերին չէ բաժանել. մի յուսար թէ նրանք քեզ հազարներով փող կը տան...

ՍԱԼՕՄԷ

'Նս նրանց հազարները չիմ ուզում. 'ես քու լաւութիւնն իմ ուզում:

ԱՆԱՆԻ

Եթէ իմ լաւութիւնն ես ուզում, մայր իմ, թո՛ղ ես Միքայէլին ուզեմ:

ՍԱԼՕՄԷ

Դուն «հա ու չէ» չիս իմանում, թէ գժուել իս ու տուտուցացիլ իս, չիմ գիղի. չիմացա՛ր վուր նրա հէրը չէ ուզում, խուլ խօս չիս:

ԱՆԱՆԻ

Ի՞նչ անեմ թէ հայրը չէ ուզում. այդ չէ արգելում Միքայէլին ինձ ուզել. նա այս բոլորիս այստեղ էր...

ՍԱԼՕՄԷ, ընդմիջելով:

Ո՞վ էր էստի. Միխէիլը՞... Էն վնւնց էկաւ ու գնաց վուր չտեսայ... Էս ինչ ժամանակ էկաւ, Աստուծ գիղկնայ. սվ էր իմացի էսէնց տղայ ու ախշկայ խօսիլը... Դիփ իմ միղն է վուր մօղնի ժաժ էկայ, վիկալնիս ու քարդուրձ անիս ինձ... Իժուժ ինչ էր ասում էն բէհայէն:

ԱՆԱՆԻ, դառնացած:

Բէհայեան...

ՍԱԼՕՄԷ

Բաս ինչ է վուր բէհայիա չէ. 'ես իր հօր բերնով ապսպրեցի վուր քիղ նշնում իմ, ուրիշին իմ տալի, էլ սւր էր գալի, ինչ քաղաքավարութիւն է. ինչ է ուզում միղմէն, նշնած խօսմ շիմ թողնուլ տալի քիղ...

ԱՆԱՆԻ

Նա ինձ սիրում է, մայր իմ. միթէ սա աւելի հաստատ նշան չէ:

ՍԱԼՕՄԷ

Էտէնց իս կարծում. սէրը քուացրիլ է քու աճկիրն էլ, նրանն էլ ու էլ սիւ ու սիպտակ չիք տեսնում վունց մէկդ... (Հանելով գրպանից մատանին): 'Նս քիղ ասում իմ՝ առ էս մատնիքն ու ձեռիս պնչ արա:

ԱՆԱՆԻ

Ձեմ կարող, մայրիկ, չեմ կարող, մարթես էլ՝ չեմ կարող...

ՍԱԼՕՄԷ

Վնւնց թէ չիս կանա. բաս 'ես էլ մէք չիմ քունը... Ջուր էիր կտրուի ու քիղ չէի բերի... Էս է

իմ ամազը՞, էտէնց իս վջարում... Ինչի՞ քիղ ուրիշներու պէս կօպով ու կոխպած շմինձացրի, էնչալը կու իմանէիր իմ գիւնը... 'Նս իմացիլ իմ վուր ուսումն աւելի պիտի սորվեցնի հօրն ու մօր պատիւը, չէ թէ էտէնց հակառակ խօսիլը... (Անանին թաշկինակը տանում է աչքերին): Բռնէ, ասում իմ, բռնէ էս մատնիքն ու մի անիծիլ սա ինձ քու ծնելու ու իմ ծնելու սահաթը. հանէ Միխէիլը մտկէմէդ:

ԱՆԱՆԻ

Ա՛խ, Աստուած, որ սչ մաքիցս է հեռանում, սչ սրտիցս, մայր իմ, ինչ անեմ...

ՍԱԼՕՄԷ, հետզհետէ տաքանալով:

Մտկէմէտ չէ հիւանում ու սրտէմէտ... Դէ, գնան, դուռը բաց է... Գնան ձեռը բռնէ ու էս սահաթիս հիղը փսակուի... Գնան աշխրքի ղէնօ դառի. գնան, էլի՛, գնան, քիղ իմ ասում, գնան էտ աննամուտութիւնն արան, ուրիշ էլ ինչ է մնում... Ա՛յ գեղիւնը պատուուի ու քիղ դէվէր տանէ, հըմ...

ԱՆԱՆԻ

Բաւական է, մայրիկ, էլ ես ոչ ոքի չեմ ուզում, սչ Միքայէլին և ոչ էլ մի ուրիշին:

ՍԱԼՕՄԷ, շարունակելով:

Բէհայիա, կնպ կտրած, չէ էլ ամանչում... 'Նս մէք ըլիմ, քիղ բան ասիմ ու իմ խօսկը չկատարիս... էլ ինչ մէք, ինչ կ'օնիս դուն մէք... քու մէքը շար սատանէն է, վուր մտիլ է ջանդ ու էլ վունչիշ չիս իմանում:

ԱՆԱՆԻ

Խղճան ինձ, մայրիկ, աղաչում եմ քեզ, խղճան ինձ.

Թող աշխարհից հրաժարուեմ, թող կուսանոց մտնեմ՝
գիշեր ցերեկ աղօթք կ'անեմ քեզ համար, իմ քոյրե-
րի համար, բայց Բրիլիանտօվի հարստութեան կե-
րակուր մի շինիր ինձ, մայրիկ:

ՍԱԼՕՄԷ

Այ, փշանաս, փշուխս, վիր ջնջուի քու անումը,
քիզ էլ թաղիմ, քու քվիրտերանցն էլ, 'երիքիտ մէ
նաշումը տեսնիմ...

ԱնԱնի, աղիողորմ:

Օ՛, մայր իմ, մայր իմ...

ՍԱԼՕՄԷ

Մայր Աստուծը խոռով կենայ քիզ, վուր էլ 'ես քու
մէքը չըլիմ. իմ մօր մէշկը շորցիլ էր, վուր ինձ չէր
բերի ու քիզ չէի ունեցի...

ԱնԱնի, բեմի ձախ կողմը կանգնած:

Ա'խ, Աստուած, ինչի' հէնց այս բոսպէս հոգիս չես
առնում:

ՍԱԼՕՄԷ, կանգնած բեմի աջ կողմը:

Աղանչաք արա Աստծուն, աղանչաք, վուր մէքաշ
մեռնիմ 'ես, թաղիս ինձ, մազիրդ գժլտելով լաց ըլիս
ինձ վրայ, սուտ սիւիը հաքնիս, մէ էրկու ամսուան
վրայ մարսիս իմ մահը ու իժում գնաս քու սրտի
ուզածն անիս՝ քու Միխէիլին ուղիս. տեսնիմ թէ
վճնեց է խէրում քիզ Աստուծ...

ԱնԱնի, սաստիկ յուզուած՝ արագ մօտենալով մօրը:

Դուք իմ մահն էք կամենում, մայր, (Խլելով մատա-
նին): շուտով կը տեսնէք...

Մի քանի քայլ շտապով գնում է դէպի ձախ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ը

ՆՐԱՆՔ, ՄԻՔԱՅԷԼ, ԵԱԳՕՐ ՍԻՄՕՆԻՉ

ԱնԱնի, տեսնելով Միրայէլին, մտնելիս միջի դռնից:
Ա'խ...

Շփոթուելով՝ բռնում է ձախ կողմի ածողը:
ՄԻՔԱՅԷԼ, սառնօրէն ողջունելով Սալօմէին՝ շտապով մօ-
տենում է Անանուն, մինչդեռ Եագօր Սիմօնիչը նոր է
մտնում նոյն դռնից:

Ահա և հայրդ, Անանի. նա մեզ հետ համաձայն
է. նա քո երջանկութիւնն է ցանկանում...

ՍԱԼՕՄԷ, Եագօր Սիմօնիչին, բարկացած:

Թէ մէ խօսկ ասիլ իս, գլուխս էստի էւէտ կու
սպանիմ, գիդէ Արարիչը... (Անանուն աջ ձեռքով ձախ
դուռը ցոյց տալով): Հիւսացի էսդանց:

ԱնԱնի, Միրայէլին:

Ներիր ինձ, Միրայէլ, ներիր... ես վճուեցի զոհել
ինձ մօրս կամքին... Մ'նաս բարեաւ յաւիտեան...

ՄԻՔԱՅԷԼ, Անանու ձեռքը բռնելով:

Այդպէս, Անանի...

ԱնԱնի, ազատելով ձեռքը:

Ա'խ, Միրայէլ...

Գնում է դէպի ձախ դուռը:

ՄԻՔԱՅԷԼ, շուարուած:

Օ՛, ես թշուառս...

Խփում է ճակատին եւ մնում անշարժ. իսկ Անանին

ուժամափ՝ յենուելով դռանը, մի վայրկեան նայում է Միքայէլին եւ ճակատը բռնում:

ՍԱԼՕՄԷ, արագ գնալով, Միքայէլին:

Քու հէրն էսէնց կամեցաւ, վնւրթի, մինք լնչ անինք:

Թեւից բռնելով՝ դուրս է տանում Անանուն, որը ձեռքը ճակատին, յուսահատ յետ է գցում զլուխը: Եագօր Սիմօնիչը՝ կանգնած Միքայէլի ձախ կողմը, նայում է նրան, ուսերը բարձրացնում եւ թեւերը բանալով արտայայտում, թէ բոլորը վերջացաւ. նոյնպէս մնում է անշարժ: **ՊԱՏԿԵՐ**: Վարագոյրը կամաց-կամաց իջնում է:

Վ Ե Ր Զ

ՆԿԱՏՈՒԱԾ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Երես:	Տող:	Տպուած է:	Պէտք է:
3	1	Նէրեւէց	Էս
5	2	«	զըռ-
«	6	Վէրեւէց	մնայ
8	«	«	Գու-
13	7	Նէրեւէց	Էրեխէրքը
«	«	«	զենաց-
14	1	Վէրեւէց	գանք
«	2	«	Գանիլիչին
16	11	«	աչկին
«	1	Նէրեւէց	դառնայ
17	2	«	մուրովիլ
19	1	Վէրեւէց	յաւիտեան
22	6	Նէրեւէց	չէ. 'ես
32	13	«	հայր
41	3	«	հէրիք
48	13	Վէրեւէց	Տ Ե Ս Ի Լ Ե
52	4	Նէրեւէց	յաւիտենական
58	5	Վէրեւէց	էլի
«	4	Նէրեւէց	աչկիրս
66	9	«	կանայ
69	5	«	տօ տը բրատ
73	11	«	ՄԱՔԱՅԷԼ
75	14	Վէրեւէց	վուրդանցի

Երես:	Տող:	Տարած է:	Պէտք է:
75	1	մօսիէօ	մօսիէօ [monsieur]
76	10	Մօսիէօ, բալվան	Մօսիէօ բալվան
82	9	հէրիք	հէրիք
87	«	«	«
88	14	աշկերուն	աճկերուն
91	3	արմցար	արմըցար
92	14	Վուի, վուի, [oui, oui] գալիս իմ	Վուի, վուի [Oui, oui], գալիս իմ
93	7	«	արմըցայ
97	5	«	տղիս
«	2	պարարը	պարտկը
99	4	գուղիս	գ'ուղիս
112	7	աչքումը	աճկումը
120	2	«	կօ-
121	11	«	Սիւցիլ
149	7	«	է իր

Փ Ո Փ Ո Խ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

[Նրէ՛ս 1, րո՛ւ 3 վէրէ՛նց:]

Սարգսի տանը մի գարգարուն սենեակ չորս դռնով՝ աջ, ձախ և երկուսը խորքում: Այս վերջին դռներէց աջ*) կողմինը գլխաւոր մուտքն է, իսկ ձախինը դէպի պարտէզն է տանում: Սենեակի յատակը ծածկած է դորզով, առաստաղից կախած է ջահ հանգած մոմերով: Աջ կողմը՝ լուսամուտ և սփռոցով ծածկած սեղան, որի վրայ դարսած են մի քանի գրքեր, իսկ ձախ կողմը՝ բազմոց և սեղան: Ուր հարկն է՝ աթոռներ, բազկաթոռներ, հանգած լապտերներ և հանգած մոմերով աշտանակներ: Յերեկ է:

[Ն- աչն:]

[Նրէ՛ս 30, րո՛ւ 2 վէրէ՛նց:]

Բեմը ներկայացնում է Սուրաթենց տանը մի շքեղ սենեակ երեք դռնով՝ աջ, ձախ և դիմացը: Սենեակի յատակը ծածկած է դորզով, առաստաղից կախած է դեղեցիկ ջահ հանգած մոմերով: Աջ կողմը դրած է բազմոց, առջևը մի սեղան թանկագին ծածկոցով և կողքերին բազկաթոռներ. իսկ ձախ կողմը, լուսամուտի մօտ, փոքրիկ դաշնամուր, մէկ բոլորակ սեղան, նոյնպէս սփռոցով ծածկած, և երկու աթոռ: Վերջին սեղանի վրայ դրած է ձեռագործի մի փոքրիկ զամբիւղ: Խորքում՝ դարձեալ աթոռներ: Լուսամուտներն ու դռները զարդարած են զրապրիններով: Ուր հարկն է՝ հանգած լապտերներ և հանգած մոմերով աշտանակներ: Յերեկ է:

[Ն- աչն:]

Մրևս:		Տող:	Տարևած է:	Պետք է:
43	9	հերհեր	առուտեան	առուտէան *)
46	1, 2	վերհեր	այնպէս ինչ	ինչ այնպիսի
54	6	«	է. օխնած	է, օխնած
60	9	հերհեր	քիղ	քիղ
61	11	վերհեր	նշանազգեստով	նշանազգեստով եւ
63	1	հերհեր	ղրուստն	ղրուստն [թրով
64	14	վերհեր	ղիփ	ղիփ
70	2	հերհեր	խօսի,	խօսի.
75	6	«	խառնվում	խառնվում
88	4, 6	վերհեր	Րումեանակի	Րումեանակի
	«	9	«	Րումեանակայեա
94	11	հերհեր	ես	'ես
96	6	վերհեր	«	«
97	1	«	գիղիս	գիղիս
101	2	«	իմ ասիլն էտ է	իմ ասիլն էլ էտ է
116	4	հերհեր	չունչ	չունչ
127	13	վերհեր	քոռացիլ	քոռացիլ
138	«	«	կնդերանցը	կնդերանցը
139	2	հերհեր	լուսամտից):	լուսամտից:)
141	5	վերհեր	արմնում	արմընում
143	12	հերհեր	գալիս	գալիս
150	6	վերհեր	հան-	հան-
158	10	հերհեր	քոռացրիլ	քոռացրիլ
160	13	«	բոպէս	բոպէիս

ԾԱՆՕԹՈՒԹՅՈՒՆ: Կան նաև միքանի աննշան մրիպակներ, որ առերոդ ենք համարել մոցնել այս ցուցակի մեջ:

*) Ասում են է՝ առուտէան կամ առուտեհան:

ՓԱՐՈՍ ԳՐԱՏՈՒՆ
PAROS BOOK STORE
57 La Belle Ave., H. P.
Detroit Michigan

17674
17675

8.2

6.8

2013

